

Василь Стус

Палімпсести

Василь Стус

Палімпсести

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=18635592

Анотація

«Палімпсести» Василя Стуса – це одна з найбільш відомих поетичних збірок автора, наповнена філософсько-експресіоністичними образами шляху, долі, смерті і боротьби***. У ній відображені внутрішні переживання автора власного арешту, численні стилістичні прийоми увиразнюють поетику віршів. Світову славу митцю принесли збірки «Палімпсести», «Круговерть», «Веселий цвинтар», «Час творчості». Василь Стус – український поет-шістдесятник, майстер філософсько-сатиричної творчості, політв'язень СРСР, Герой України.

Содержание

ЧАСТИНА ПЕРША

5

ЧАСТИНА ДРУГА

143

Василь Стус

ПАЛІМПСЕСТИ

Благословляю твою сваволю дорого долі, дорого болю!

У новій збірці – вірші, написані між 1971-77 роками.

В ній – мої болі й радощі, мрії й передуми, спогади й сніння, образки життя.

ЧАСТИНА ПЕРША

* * *

Гойдається вечора зламана віть,
як костур сліпого, що тичеться в простір
осінньої невіді. Жалощів брості
коцюрбляться в снінні – а дерево спить.
Гойдається вечора зламана віть
туга, наче слива, рудою налита.
О ти всепрощальна, о несамовита
осмугами вмита твоя ненасить.
Гойдається вечора зламана віть,
і синню тяжкою в осінній пожежі
мій дух басаманить. Кінчилися стежі:
нам світ не належить – бовваном стоїть.
Шалена вогненна дорога кипить.
Взялась кушпелою – обвітрені крони
всю душу обрушать у довгі полони,
і згадкою – вечора зламана віть.
І сонце – твоє, простопадне – кипить.
Тугий небокрай, погорбатілий з люті
гірких дорікань. О піддайся покуті
самотності! (Господи, дай мені жить!)
Удай, що обтято дорогу. Що спить

душа, розколошкана в смертнім оркані
високих наближень. На серця екрані
гойдається вечора зламана віть.
Гойдається вечора зламана віть,
неначе розбратаний сам із собою.
Тепер, недоріко, подайсь за водою
(а нишком послухай: чи всесвіт —
не спить?).

Усесвіт – не спить. Він ворушиться, во—
втузиться, тузаний хвацько під боки
мороками спогадів. Луняться кроки,
це, Господи, сяєво. Це – торжество:
надій, проминань, і наближень, і на—
вертань у своє, у забуте й дочасне.
Гойдається павіть, а сонце – не гасне
і грає в пожежах мосяжна сосна.
Це довге кружляння – над світом і під
кошлатими хмарами, під багряними
торосами замірів. Господи, з ними
нехай порідниться наvernений рід
отой, що принишк попід товщею неб —
залізних, із пластику, шкла і бетону.
Надибую пісню, ловлю їй до тону
шовкового голосу (зацний погреб).
Поорана чорна дорога кипить
нема ні знаку – од прадавнього шляху.
Сподоб мене, Боже, високого краху!
Вільготно гойдається зламана віть.

* * *

Я так і не збагнув
і досі ще не знаю,
чи світ мене минає
чи я його минув.
Днедавнє завзялось
у снінні чарувати.
Та й знакомиті дати
мені проставив хтось!
Світ повен сподівань,
мов став, що ні схлюпнеться.
І царство це – минеться
без клятв і без карань.

* * *

Сто дзеркал спрямовано на мене
в самоту мою і німоту.
Справді – тут? Ти – справді тут?
Напевне,
ти таки не тут. Таки – не тут.
Де ж ти є? А де ж ти є? А де ж ти?
Досі зросту свого не досяг?

Ось він, довгожданий дощ (як з решета!) —
заливає душу, всю в сльозах.
Сто твоїх конань... Твоїх народжень...
Страх як тяжко висохлим очам!
Хто еси? Живий чи мрець? Чи, може,
і живий, і мрець – і – сам-на-сам?

* * *

Цей став повісплений, осінній, чорний став,
як антрацит видінь і креміль крику,
виліскує Люципера очима.
П'янке бездоння лащить до ніг.
Криваво рветься з нього вороння
майбутнього. Летить крилатолезо
понад проваллям яру, рине впрост
на вутлу синь, високогорлі сосни
і на пропащу голову мою.
Отерплі очі збіглися водно —
повторення оцього чорноставу,
насилу вбгане в череп.
Неприхищений,
а чуєш, чуєш протяг у душі?

* * *

Здається, чую: лопають каштани,
жовтозелену викидають брость
і зовсім поруч – київське весняне
пахуче небо гуком налилось.
Здається, бачу: рвуться буйні трави,
де вже відговорили всі струмки,
а Україна, Лебединя, Слава
за сином назирає з-під руки.
Невже то – квітень, і шпачиний клекіт,
ачи немудрі кпини чи чужі
обірвані рулади? Чий же шепіт
урвавсь на воронованім ножі?

* * *

Пливають видіння, пагорбами криті,
а за горою – паділ і байрак.
Цвітуть волошки в золотому житі
а над смарагдом луки сяє мак.
І таємнича мавка білорука
ступає – ніби вічністю пливе.
Кружляє мак. А над смарагдом луки

уже нависло небо гробове.

* * *

Аби лиш подолати гнів,
сторозтриклятий гнів здолати,
я б поіменно міг назвати
усіх братів, усіх катів.
Та погляд застує імла,
і ти, мов лев, у цій оборі,
де стільки кроків в коридорі, —
аж світ зайшовся дубала!
Намарне. Бога не гніви —
хай б'є пропасниця тобою,
допоки вижде час двобою
той вершник, що без голови.

* * *

Прикрийся мідною горою,
сховай зухвалу голубінь.
Тінь – трембітає наді мною
і в кожен слід ступає тінь.
Прикрийся обрію габою,

об розпач кулаки оббий —
і верне образ голубий
дружиною ачи сестрою.
Заповідається за мною
грім великодній, горовий.
Об розпач кулаки оббий,
прикрившись мідною горою.

* * *

Геть спогади – сперед очей.
Із лиць – жалі, із уст —
колючі присмерки ночей
у цей сорокопуст.
Як став – то вплав,
як брід – то вслід,
як мур – то хоч нурця,
пройдімо лабіринтом бід
до свого реченця,
де щонайвища з нагород
і найчесніша – мста
за наш прихід і наш ісход
під тягарем хреста.

* * *

Звелася длань Господня
і кетяг піднесла
над зорі великодні
без ліку і числа.
Ця синь зазолотіла
це золото сумне,
півравши душу з тіла,
об'яснили мене.
Голосить снігавиця,
колючий хрипне дріт,
а золота жар-птиця
пускається в zenіт.

* * *

Лискучі рури власним сяйвом сліпнуть —
ізовні і зсередини. Струмить
високий день. Як спирту штоф, стоїть
осклілий обрій.
Інші в душах тихнуть
і віддаються щедро, як жінки,
твоїй душі, що в сяєві оскліла.

А рідна нива, як вогонь, горіла
і чорні викидала колоски!

* * *

Сосна із ночі впливла, мов щогла,
грудей торкнулась, як вода – весла
і уст – слова. І спогади знесла,
мов сонну хвилю. І подушка змогла.
Сосна із ночі впливла, мов щогла,
і посвітилась болем далина.
Кругом – вона, геть доокруж – вона,
та тільки терням поросла дорога.
Сосна росте із ночі. Роем птиць
благословенна свінула Софія,
і галактичний Київ бронзовіє
у мерехтінні найдорожчих лиць.
Сосна пливе із ночі і росте,
як полохке вітрило всечекання.
А ти уже – по той бік, ти – за гранню,
де видиво гойдається хистке.
Там – Україна. За межею. Там.
Лівіше серця. З горя молодого
сосна спливає ніччю, ніби щогла,
а Бог шепоче спрагло: Аз воздам!

* * *

Яка нестерпна рідна чужина,
цей погар раю, храм, зазналий скверни!
Ти повернувся, але край – не верне:
йому за трумну пільма кам'яна.
Як тяжко нагодитись і піти,
тамуючи скупу сльозу образи,
радійте, лицеміри й богомази,
що рідний край – то царство німоти.
Та сам я єсм! І є грудний мій біль,
і є сльоза, що наскрізь пропікає
камінний мур, де квітка процвітає
в три скрики барв, три скрики божевіль!
Обрушилась душа твоя отут,
твоїх грудей не стало половини,
бо чезне чар твоєї Батьківщини,
а хоре серце чорний смокче спрут.

* * *

Церква святої Ірини
криком кричить із імлі,
мабуть, тобі вже, мій сину,

зашпори в душу зайшли.
Скільки набилося туги!
Чим я її розведу?
Жінку лишив – на наругу,
маму лишив – на біду.
Рідна сестра, як зигзиця,
б'ється об мури грудьми.
Глипає оком в'язниця,
наче сова із пітьми.
Київ – за ґратами. Київ —
весь у квадраті вікна.
Похід почався Батиїв?
ачи орда навісна?
Мороком горло огорне —
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, бідо моя чорна,
здрастуй, страсна моя путь.

* * *

Душа ласкава, наче озеро,
і трохи синім віддає.
Тут, поміж Туровом і Мозирем,
тепер призволення моє.
Горить налитий сонцем оболок
і день до берега припав.

А біля мене білим соболем
тремтить коханої рукав.
Мені була ти голубинею,
що розкрилила два крила.
І мужем, хлопчиком, дитиною
мене до неба вознесла.

* * *

У німій, ніби смерть, порожнечі свічад
пересохла імла шебершить, мов пісок,
і високий, як зойк, тонкогорлий співак
став ширяти над тілом своїм.
Дух підноситься д'горі. У зашморзі бід
аж зайшовся кривий од волання борлак,
аж огранням дзеркал заросилася кров!
Ніч зсідається, наче кришталю.
Начувайсь, навіжена, скажена душе!
Бо вдивляння, вслухання – зненацька уб'ють!
І зверескнула нервів утята струна,
і зверескнув пугкий напівсон кришталю,
і зверескнула пустка свічад.

* * *

Зажурених двоє віч,
криві терези рамен,
гербарій дзвінких долонь —
з ночі.

А де та горить зоря,
котру назирає син?
Об схід той, мов об багнет —
жалься.

Якісь переплески, блиск —
переймами досвітку.
І вже попливла-пливла
вічність.

Бо серце оговтати,
добігти до пам'яті,
немов на побачення —
годі.

* * *

Стань і вдивляйся: скільки тих облич
довкола виду твого, ніби німби,
так сумовито виграють на дримбу,

хоч Господа на допомогу клич.
Вдивляється у проруб край світів
душа твоя, зайшовшись начуванням.
Тонкоголосе щемне віщування
в подобі лиць – без уст, очей і брів.
І безберега тиша довсібіч!
Усесвіт твій німує і німіє.
І сонце, в душу світячи, не гріє:
в змертвілих лицях – відумерла ніч.
А з безгоміння, з тлуму світового
напружена підноситься рука
і пісня витикається тонка,
як віть оливи у долоні бога,
і сподіванням встелеться дорога,
і в серці зірка заболить жалка.

* * *

І стіл, і череп, і свіча,
що тіні колихає,
і те маленьке потерча,
що душу звеселяє.
Либонь, для тебе не дано
вартнішого зазнати
за цього, що спішить вікно,
як світ, заколисати.

Сховайся в череп, потерча!
Очниць великі вікна
потвердять, що горить свіча
розважно – ані бликне.
Тамте видіння у мені
світає – і світання
просториться в самотині,
як світу заступання.

* * *

Світання – мов яйця пташині,
кволі, спроквола сині,
що випали з гнізд і щебечуть
і крильцями тріпотять.
Оце голубе молодило —
пливе і пливе – не до краю
і не до кінця – щоб нагально
душу втопити сліпу.
А присмерк крутоберегий
роздався – аби в улоговину
сяєво сяєва сяйва
ввігналось, мов пружна стріла.

У порожній кімнаті,
біла, ніби стіна,
притомившись чекати
спить самотня жона.
Геть зробилась недужа:
котру ніч, котрий день —
ані чутки про мужа,
ані – анітеленъ.
Лячні довжаться тіні,
дзвонять німби ікон,
і росте голосіння
з-за соснових ослон.
Мій соколе обтятий,
в ту гостину, де ти,
ні пройти, ні спитати,
ні дороги знайти.
За тобою, коханий,
очі видивила,
ніби кінь на аркані,
світ стає дубала.

* * *

Як тихо на землі! Як тихо!
І як нестерпно – без небес!
Пантрує нас за лихом лихо,
щоб і не вмер і не воскрес.
Ця Богом послана Голгота
веде у паділ, не до гір.
І тінь блукає потаймир,
щобвами сновигає потай.
Пощо, недоле осоружна,
оця прострація покор?
Ця дума, як стріла, натужна,
оцих волянть охриплий хор?
Та мури, мов із мертвих всталі,
похмуро мовили: чекай,
ще обрадіє із печалі
твій обоюдожальний край.

* * *

Цей білий грім снігів грудневих,
грудного болю білий грім,
безокрай марень полудневих,

спогадувань рожевий дим:
в дуєті з лижвою – узлісся,
Святошин. Тиша. Свято. Днесь
ти перемерз, скипівся – ввесь
і – окрай себе простелився.

* * *

Ти тут. Ти тут. Вся біла, як свіча —
так полохко і тонко палахкочеш
і щирістю обірваною врочиш,
тамуючи ридання з-за плеча.
Ти тут. Ти тут. Як у заждалим сні —
хустинку бгаєш пальцями тонкими
і поглядами, рухами палкими
примарною ввижаєшся мені.
І враз – ріка! З розлук правікових
наринула, найшла і захопила.
Та квапилася моторошна хвиля
у берегах, мов коні, торопких.
Зажди! Нехай паде над нами дощ
спогадувань святошинських, пречиста.
О залишись! Не смій іти до міста
занудливих майданів, вулиць, площ.
Ти ж вирвалася, рушила – гірський
повільний поповз, опуст, розпадання

материка, раптовий зсув і дляння,
і трепет рук, і тремт повік німий.
Пішла – туннелем довгим – далі – в ніч —
у морок – сніг – у вереск заметілі,
Тобі оббухли слізьми губи білі.
Прощай. Не озирайся. І не клич.
Прощай. Не озирайся. Благовість
про тогосвітні зустрічі звістує
зелена зірка вечора. Крихкий
зверескнув яр. Скажи – синочок мій
нехай віка без мене довікує.
Прощай. Не озирайся. Озирнись!!!

* * *

Схились до мушлі спогадів – і слухай:
усе, чого не зволиш, донесе
насторчене од начування вуха,
що, як не ошукає, то спасе
і визволить із німоти і тиші
і від тяжкої – з кулаки – журби.
В глухому замурованім узвишші
туркочуть до світ-сонця голуби.
Поверне все – ні в чому не відмовить
і обдарує певністю сповна
блакитна мушля, та, що луни ловить

і від вслухання стала голосна.

* * *

Вона і я поділені навпіл
містами, кілометрами, віками.
Озвалось паровозними гудками
твое минуле – із кількох могил.
І народився день тобі. Поранок
цідився крізь шпарини домовин.
Десь там береза, і паркан, і ганок,
неназвана жона і мертвий син,
скоцюрблений од болю молодого,
ще спередсвіта. І сльозу сльоза
повільно побивала. Слава богу,
що ані слова жоден не сказав,
лише зчорніле серце пік очима,
надсило спогади за душу тряс,
допоки сам обличчям не загас,
як крейда, стертий тіннями чужими.

* * *

Зима. Паркан. І чорний дріт

на білому снігу.
І ворон – між окляклих віт —
гнеться в дугу.
Дві похнюплені сосни
смертну чують корч.
Кругом – мерці. І їхні сни
стримлять, як сосни, сторч.
Дві брами, вгрузлі в землю, тьма
колошкає Танар,
і духу – продиху нема
од жалібниць, од мар.
Зима. Паркан. І чорний стовп,
мережка шпичаків.
Злодійський огирів галоп,
вогненний грім підків.

* * *

Хлющить вода. І сутінь за вікном.
Прищухлі айстри вгорнуто у морок.
Здається, відучора був вівторок
(межи очі ударив колуном).
Пливе земля. І спокій сподіваний —
як тиша тиші. Як кінець кінця.
Хлющить вода. Так час біжить захланний —
наближує мене до реченця.

Від спогадів – самі чорніють вирви.
Дорогу розміновано – рушай!
Благословенні сходження і прірви
і славен рідний і нищівний край!

* * *

Посоловів од співу сад,
од солов'їв, і од надсад.
І од самотньої свічі,
і од жалких зірок вночі.
У небі місяць горовий
скидається, як пульс живий.
Ущухлим світлом сяють вишні
опонічні. Допіру лив
високий дощ. І всі невтїшні
мої передуми будив.
Я двері прочинив з веранди,
де кострубатий вертоград,
собі не в силі дати лад,
пильнує перший сон троянди.
Свіча затріпотїла – й світло,
мов голуба, пустила в лет
і вірш твій вирвався без титла,
і дух твій вирвався з тенет,
бо надто кругле небо краю,

і кругла саду ліпота,
бо мати дивиться свята.
Я в ній – смеркаю і світаю.

* * *

Іди в кубельце спогаду – зогрійся!
Хай зашпори від серця відійдуть.
І терплячи покару, покорися
і поцурайся наvertати путь
до зустрічі. Хай пам'ять відбігає,
як кров тобі з обличчя відійшла.
Вже погорою голос сновигає,
згубивши рідні контури села.
З крайокраю, з цієї високості,
пади, згорнувши крила, до долин,
де ямину набрякли ярі брости
і склеплено повіки білих стін.
У пустці тій – метелики чотири
усілись по кутках – і тугу тьмять.
Кохана спить. У ярому потирі —
вино кохання і вино проклять.

* * *

Верни до мене, пам'яте моя!
Нехай на серце ляже ваготою
моя земля з рахманною журбою,
хай сходить співом горло солов'я
в гаю нічному. Пам'яте, верни
із чебреця, із липня жаротою.
Хай яблука осіннього достою
в мої червонобокi виснуть сни.
Нехай Дніпра уроча течія
бодай у сні, у маячні струмує.
І я гукну. І край мене почує.
Верни до мене, пам'яте моя!

* * *

Синові
Ти десь уже за пам'яттю. В пітьмі
утрати, до якої звикло серце.
І світишся, мов зірка, з глибини
узвишся наднебесного. Тобі
все п'ять лиш літ. І ти в тих літах стрягнеш,
як зерня в шкаралуці. Болю мій,

на попіл вигорілий, як нестерпно
було б тебе удруге народити
і знов, як перше, вздріти немовлям!

* * *

Будні тут тобі про свято,
а про свято – будні правлять.
Хоч занадто творчу хату
пильні погляди буравлять,
хоч твоє зголіле серце
тут обмацують руками —
не зважай на те, не сердься:
те одвічне, що над нами,
стріли повиймає з рани
і губами обцілує,
адже хвиля пожадана
убиваючи рятує.

* * *

На однакові квадрати
поділили білий світ.
Рівне право – всім страждати

і один терпіти гніт.
Зле і кату, зле і жертві,
а щасливого – нема.
Всім судилося померти
за замками сімома.
Отаке ти, людське горе,
отака ти, чорна хлань,
демократіє покори
і свободо німувань.
А кругом життя веселе,
стільки сонця і тепла!
Ти мене даремне, леле,
в світ неправди привела.
Душ намарне гвалтування
без причини, без мети
соти ярого страждання
з диким медом самоти.
З диким медом самоти.

* * *

Невже ти народився, чоловіче,
щоб зазирати в келію мою?
Невже твоє життя тебе не кличе?
Чи ти спізнав життєву путь свою
на цій безрадісній сумній роботі,

де все людською мукою взялось.
Ти все стоїш в моїй тяжкій скорботі,
твоїм нещастям серце пойнялось
моє недужне. Ти ж – за мене вдвоє
нешасніший. Я сам. А ти лиш тїнь.
Я є добро. А ти – труха і тлїнь.
А спільне в нас – що в'язні ми обоє,
дверей обоабоки. Ти там, я – тут.
Нас порізнили мури, як статут.

* * *

Тут сни долають товщу забуття
і згадкою лютуються, як змії,
тут, на кону минулого життя,
блазнують, корчаться, як лицедії
вертепних інтермедій. Тут живе
ховається у смерк і так існує
пропахле смертю. Віко гробове
з нас ані спустить ока. Все вартує,
щоб не згубити. А в хапливий сон
увійде гострий, наче ніж, прокльон
і повертається в душі розверстїй.
Бо він – найбільший ворог мїй – спішить
моєю кров'ю лезо окропить,
щоб став і ти такий, як треба, – чёрствий.

* * *

Тільки тобою білий святиться світ,
тільки тобою повняться брості віт,
запарувала духом твоїм рілля,
тільки тобою тішиться немовля,
спів калиновий піниться над водою —
тільки тобою, тільки тобою!
Тільки тобою серце кричить моє.
Тільки тобою сили мені стає
далі брести хугою світовою,
тільки Тобою, тільки Тобою.

* * *

Сумні і сині, наче птиці,
уже без неба і без крил,
обсіли край своїх могил —
живої не доб'ють водиці.
На попелищі віковім
досада щириться з досади,
їм спільної немає ради,
нерадісний їм спільний дім.

Тоді сторіками пливуть
і жалощами душі студять
і будять мертвих – не розбудять
і не докликавшись – кленуть.
Напростувалася їм путь —
спадна, укотиста, узвізна
і настає година грізна
і сурми доль в сто горл ревуть.

* * *

Нерозпізнанне місто дороге
відкрилося колючим скалком щастя.
І знов старі наринули напасті
здушили горло, кругле і туге.
Дивись, дивись – за муром цим рудим,
за другим, п'ятим, може, й сотим муром
дрімучий Київ – здибився буй-туром:
лукавим косить оком і незлим.
Святошин там – якраз дивись на ріг
в той кут глухий, де вартовий ступає.
І день постав, на підлікті спинає
охлялого по зазубнях доріг.
Ану ж, як сосни рурами гудуть,
жбурнувши в небо крони величезні!
Не пустять мури. Надто вже грубезні

і швидше вб'ють, ніж пустять.
Швидше – вб'ють.

* * *

Невідомі закипають грози,
десь божевільні грають весілля.
А начування, окрики, погрози
за мною назирають звіддала.
Куди й пощо? Не відаю, не знаю.
Мідяногорла ремствує сурма.
Ідуть етапи – без кінця і краю.
Реве шафар.
На світ зійшла пільма.

* * *

Неначе стріли, випущені в безліт,
згубилися між обидвох країв,
проваджені не силою тятив,
а спогадом про образи почезлі,
летять понад землею долілиць,
ані собі, ні світові не раді,
і лячно задивляються в свічаддя

людських озер, колодязів, криниць.
Так душі наші: майже неживі
пустилися в осінні перелети,
коли відчули: найдорожчі мети
на нашій окошилися голові.
В дорозі довгих самопроминань
під знадою земного притягання
проносяться від ранку до смеркання.
Крило торкає холодок вагань.
Обабіч – чужаниця-чужина.
Під кожним під крилом – чужа чужина.
І даленіе дальня Україна —
ошукана, оспала, навісна.
Дивлюсь – і мало очі не пірву:
невже тобі – ні племені, ні роду,
за сині за моря лети по воду
однаково – чи мертву чи живу.

* * *

Як добре те, що смерти не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що перед вами, судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив, любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.

Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернуся до життя
своїм стражденним і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі
і в смерть із рідним краєм поріднюсь.

ЗА ЛІТОПИСОМ САМОВИДЦЯ

Украдене сонце зизить схарапудженим оком,
мов кінь навіжений, що чує під серцем ножа,
за хмарами хмари, за димом пожарищ – високо
зоріє на пустку давно збайдужіле божа.
Стенаються в герці скажені сини України,
той з ордами бродить, а той накликає москву,
заллялися кров'ю всі очі пророчі. З руїни
підводиться мати – в годину свою грозову:
– Найшли, налетіли, зом'яли, спалили, побрали
з собою в чужину весь тонкоголосий ясир,
бодай ви пропали, синочки, бодай ви пропали,
бо так не карав нас і лях, бусурмен, бузувір.
І Тясмину тісно од трупу козацького й крові,
і Буг почорнілий загачено трупом людським.
Бодай ви пропали, синочки, були б ви здорові
у пеклі запеклім, у райському раї страшнім.
Паси з вас наріжуть, натешуть на гузна вам палі

і крові наточать – упийтесь пекельним вином.
А де Україна? Все далі, все далі, все далі.
Шляхи поростають дрімучим терпким полином.
Украдене сонце зизить схарапудженим оком,
мов кінь навіжений, що чує під серцем метал.
Куріє руїна. Кривавим стікає потоком,
і сонце татарське – стожальне – разить наповал.

ЗА ЧИТАННЯМ ЯСУНАРІ КАВАБАТИ

Розпросторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кулься од нагая
і не крийся руками.
Хай у тебе є дві межі,
та середина – справжня.
Марне, вороже, ворожить —
молода чи поважна.
Посередині – стовбур літ,
а обабоки – крона.
Посередині – вічний слід
від колиски до скону.
Жаль – ні неба, ані землі
в цій труні вертикальній,
і заврунилися жалі,
думи всіли печальні.

Як то сниться мені земля,
на якій лиш ночую!
Як мені небеса болять,
коли їх я не чую.
Як постав ув очах мій край
наче стовп осіянный.
Каже: синку, ступай, ступай,
ти для мене коханий.
Тож просторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кулься од нагая
і не крийся руками.

* * *

Мов лебедина, розкрилила
тонкоголосі дві руки
збілілі губи притулила
мені до змерзлої щоки.
Сльозою темінь пронизала
в пропасниці чи маячні,
казала щось, даліти стала...
Мов на антоновім огні,
не чув нічого я, не бачив.
В останньому зусиллі зміг
збагнути: все, тебе я втрачу,

ось тільки виведуть за ріг...

* * *

Уже моє життя в інвентарі
розбите і розписане по графах.
Це кондаки твої і тропарі,
це кара, це з отрутою карафа.
Над цей тюремний мур, над цю журу
і над Софіївську дзвіницю зносить
мене мій дух. Нехай-но і помру —
та він за мене відтонкоголосить
три тисячі пропаших вечорів,
три тисячі світанків, що зблудили,
як оленями йшли між чагарів
і мертвого мене не розбудили.

* * *

Мені зоря сіяла нині вранці,
устроєнена в вікно. І благодать —
така ясна лягла мені на душу
сумирену, що я збагнув нарешті:
ота зоря – то тільки скалок болю,

що вічністю протягтий, мов огнем.
Ота зоря – вістунка твого шляху,
хреста і долі – ніби вічна мати,
вивищена до неба (од землі
на відстань справедливості), прощає
тобі хвилину розпачу, дає
наснагу віри, що далекий всесвіт
почув твій тьмянний клич, але озвався
прихованим бажанням співчуття
та іскрою високої незгоди:
бо жити – то не є долання меж,
а навикання і само собою—
наповнення. Лиш мати – вміє жити,
аби світитися, немов зоря.

* * *

Оце твоє народження нове —
в онові тіла і в онові духу.
І запізнавши погляду і слуху
нового, я відчув, що хтось живе
в моєму тілі. Нишком вижидає
мене із мене. Вабить повсякчас,
щоб погляд мій по ґратах цих обгас,
неначе свічка. Врочить і навчає,
що хай би грець, що й місця не знайду

од погляду зухвалоого, що сниться
і видиться, коли мою біду
дотіпує громохка громовиця.
Це він для тебе обживав ці мури,
іще тебе не знаючи. Це він
шукає шпари у твоїй натурі,
аби солодкий близити загин!
Геть відійди, почваро! І не смій
ні кроку ближче. Одійди, почваро!
А все ж – нестерпна безневинна кара.
Хоч ти сказись. Хоч ти збожеволій.

* * *

Бальзаку, заздри: ось вона, сутана,
і тиша, і самотність, і пільма!
Щоправда, кажуть спати надто рано,
ото й телющиш очі, як відьмак,
на телевежу, видну по рубінах,
розсипаних, мов щастя навісне.
Отут і прокидається уміння
накликати натхнення, що жене
од тебе всі щонайсолодші мрії
і каже: віщий обрій назирай,
де ані радості, ані надії.
То – твій правдивий край. Ото – твій край.

* * *

Така хруска, така гучна
уся моя кімната.
Як м'яко встелена вона,
лиш надто мультко спати.
Шість з половиною – в один,
чотири кроки – в другий.
Блукаю нею, вражий син,
неначе кінь муругий.
От тільки думається в ній —
і тісно, і обачно.
Так хутко збіг із мене лій,
хоч їсться й дуже смачно.
Машини шастають навкруг,
неначе на параді.
Папір, мій зловорожий друг,
і тут мені завадить.
Покинув я сумний підвал,
лишив майдан Богдана,
де гетьман огиря учвал
кудись жене щорана.
Я там давненько вже не знав
про справжні емпіреї,
а тут Господь наобіцяв

гетьманські привілеї
(І в халепу ж ускочив ти,
коли на поверх третій
тюремні провели чорти
за буки і мислеті).
Така хруска, така гучна
уся моя кімната,
скрипить, як скрипочка, вона,
та ні з ким танцювати.

Січень 1972 р.

* * *

Вже цілий місяць обживаю хату,
Що ж, мабуть, навикати вже пора.
Стілець і ліжко, вільних три квадрати
в віконці ґрати, у кутку – пара...
І щохвилини в вічко зазирає
іскрадлива, як кицька, сатана,
мов дірочку під серцем назначає...
Напевне, приписали до майна
тюремного уже й тебе самого —
всі сни твої, всі мрії, всі думки,
завівши до реєстру потайного
і зачинивши на міцні замки.

* * *

Ще й до жнив не дожив, зелен-жита не жав
ані не долюбив. І не жив. І не жаль.

* * *

Господи, гніву пречистого
прошу – не май за зло.
Де не стоятиму – вистою.
Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
довжу його в віки.
Думою тугу розвіюю,
щоб був я завжди такий,
яким мене мати вродила
і благословила в світі.
І добре, що не зуміла
мене од біди вберегти.

Алея – довга і порожня,
старанно вгорнута у ніч.
Каштани. Сотні білих свіч,
а посвітитися – не можна.
І притінь, примерк торжества
і досить руку простягнути,
щоб за крайсвіту засягнути,
за гостру кригу розставань.
Кохана – ніби куц бузку,
обтяжений з задуми й тиші,
і на розстанні – ще миліша
за ту, що стрілась на віку.
Мовчить. Ображена.
Застрашена. Зновародженна.
О тричі будь благословенна
лишатися. Мені ж – пора.
Куди? – здригнувся димний куц.
Куди? – суремила алея.
О краще з круч, аніж тебе я
згублю. З дніпрових краще круч.
Дорога довга і порожня,
дві чорні колії в огні
плафонів. І на серці кожна,
як басамани вогняні.

Куди? О, краще не питай.
Світ за очі. На всі чотири
шалені вітри. Далі віри
що стрінемося. Прощавай.
І там, де вимерлі провулки
погробли свідками німими,
ти, ніби випорснула з муки,
розсипалася вся лункими
підборами. Бігом, бігом —
з усіх пожеж – без озирання —
прожогом! Пасмуги світання
кололи небо колуном.

* * *

На Лисій горі догоряє багаття нічне
і листя осіннє на Лисій горі догоряє.
А я вже забув, де та Лиса гора, і не знаю,
чи Лиса гора впізнала б мене.
Поро вечорова, поро тонкогорлих розлук!
І я вже не знаю, не знаю, не знаю, не знаю,
чи я ще живий чи помер чи живцем помираю,
бо все відгриміло, відгасло, відграло довкруг.
І ти – наче птаха – понад безголів'ям летиш,
над нашим, над спільним, понад
світовим безголів'ям

Пробач. Я не буду. Це просто прорвалось
зничів'я...

Коли б ти лиш знала, о як ти ще й досі болиш...
І досі ще пахнуть журливі долоні твої,
і губи – гіркі – аж солоні – подосі ще пахнуть,
І тінь твоя, тінь проліта – схарапудженим птахом,
і глухо, як кров ув аортах,
солоні гримлять солов'ї.

* * *

Наді мною синє віко неба;
сіро-чорна шлакова труна
геть обшила душу. Так і треба:
вже остання лопнула струна,
вкрай напнута сподіванням. Досить.
Бо немає стерпу. Твій кінець
умовляє, навчає, просить:
згинь, коли спромога. Хай їм грець
тим літам, що будуть непрожиті.
То ж бери собі останній шлюб,
бо не зійде на каменю жито
і сухий не розів'ється дуб.

Ти десь живеш на призабутім березі
моїх змілілих пам'ятей. Блукаєш
пустелею моїх молодощасть,
як біла тінь суворої скорботи.
Так часто Бог нам зустрічі дарує
в цій келії. Так часто я тебе
зову крізь сон, щоб душу натрудити
повік незбутнім молодим гріхом.
Припертий до стіни (чотири мури —
і п'ятого кутка ніяк не знайдеш),
чи не щодень до сповіді стаю,
та жодної мені нема покути.
На кожному мурі проступає рить
журби твоєї. Посестри – подоби
(нічний твій виступ) – в кількоро очей
зорять на мене поглядом німотним —
дошуковуються давньої душі.
Ти є в мені. І так пробудеш вічно,
свічо моя пекельна! У біді,
вже напівмертвий, я в тобі єдиній
собі вертаю певність, що живий,
і жив, і житиму, щоб пам'ятати
нещастя щастя і злигоднів розкоші,
як молодість утрачену свою,

жоно моя загублена! Тобою
я запізнав ті розстані, які
нам доля не прощає. За тобою
спинив я часу плин. І кождодня
вертаюся в витоки. Надто тяжко
ступати безворотною дорогою,
де втрачено початки і кінці.
Я здумано живу і не зберуся
натішитися злагодою ночі
і забуття. Неначе стовп огнениий,
мене ти з себе викликаєш, надиш —
забутим, згубленим, далеким, карим
і золотим. Куди ж мене зовеш,
брунатна бджілко? Дай мені лишитись
у цьому часі страдному. Дозволь
зостатися з бідою наодинці
і – ачи вмерти чи перемогти.
Дарма. Ти знову в сни мої заходиш
вельможно мури прочиняєш всі —
і золоті, брунатні, карі очі
йдуть зовсібіч на мене. І беруть
у свій полон.
До молодості зносять,
аби жбурнути – в прірву...

* * *

О, скільки слів, неначе поторочі!
І всі повз мене, ніби кулі, б'ють
і всі живу мою минають суть,
а тільки строчать.
І я бреду – крізь ці слова облудні,
бо йде тут бій, бо тут – передова,
де всі твої бійці – одні слова.
Та сіють зраду спогади марудні...
Не ошукайся ж, вірячи добру
і не згубись у мук своїх огроми.
Спогадуючи, піддаєшся втомі,
хоч тільки-но стомлюся – і помру
і в помережані сховаюсь ночі,
де ні жалю, ні радощів не ймуть,
де не живуть, а смерть свою жують.
О, скільки слів, неначе поторочі!

* * *

Як моторошний сон – ці дні і ночі.
Пригнічують мене і додають
безмежних сил. Хоч силоміць ув очі

засилою сон! Привиддя постають —
спогадані, згорьовані, урочі
з моїх артерій кров солону точать
і як криваві зозулі – кують.
Не кукайте, криваві зозулі,
над бідною моєю головою,
коли віконце обснувало млою,
коли мені так тяжко без землі,
завислому у вертикальній трумні.
О, кружні кроки – скрадливі й безшумні.

* * *

Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку. Через сто
зневір. Моя душа, запрагла неба,
в буремнім леті держить путь на стовп
високого вогню, що осіяний
одним твоїм бажанням. Аж туди,
де не лягали ще людські сліди,
з щовба на щовб, аж поза смертні грані
людських дерзань, за чорну порожнечу,
де вже нема ні щастя, ні біди.
І врочить порив: не спиняйся, йди.
То – шлях правдивий. Ти – його предтеча.

* * *

Довкруг – обрізано жалі,
обтято голосіння.
Десь при вечірньому столі —
батьків моїх тужіння
згорьоване. О цій порі,
аж чорні од розпуки,
голосять наші матері,
заламуючи руки.
Ще наші біди замалі!
Ще наберись терпіння.
Довкруг – обрізано жалі,
обтято голосіння.

* * *

Немов нурець, що цілив просто в смерть,
але не влучив, бо, занадто прагнучи,
змістив бажанням вертикальний лет
ачи гордливе небуття відтрутило,
чи в мить крутого самопочезання
він надто пильно стежив шлях утрат, —
лиш так його спотворило дерзання

тим виразом вибачливих жалів,
самодосад, стеребленої волі
і отворами поглядів зчужілих,
що він навек лишився під собою
для пробування, нижчого за смерть.

* * *

Той образ, що в відслонах мерехтить,
повторюють дзеркалами дзеркала.
Це в прискалках душа твоя жахтить,
ледь народженна ачи з мертвих встала.
Вона збирає в стосики тонкі
усі твої розсипані відбитки,
мов золоті, з поховань скіфських, злитки
на поза всякий час і всі віки.
У синіх вітражах, б'ючи, як млість,
вже золота спалахує подоба
і біла пучка тягнеться до лоба,
і серце покріпляє благовість,
о милосердний Господи!
Знова
душа постала з тліну всежива!

* * *

Ти підійшла – а я тебе не ждав.
Не сподівався, що аж так нагально,
знаку ані подавши – все відтрутиш,
щоб заступити всесвіт мій цілий.
Так, світ тобою став. Ти – стала світом
чужим, як ти. Німим, як ти. Як ти —
непроханим. Та чую – жаль обох вас
уникнути – чи брата чи сестри.

* * *

І віщий голос подали вітри,
ласкаві ластівки зашелестіли,
мов листя лип. І крики замигтіли
мені на лицах. Годі, очі втри,
моя зажуро. Поночіє світ,
гойднувся обрій – радості й докуки.
Сідають ластівки – мені на руки.
А серце поривається в зеніт.

* * *

Ще кілька літ – і увірветься в'язь.
Забутий світ увійде в сни диточі,
і всі назнаменовання пророчі
захочуть окошитися на нас.
Червона барка в чорноводді доль
загубиться. І фенікс довгоногий
перенесе тебе в ясні чертоги
від самоволь, покори і сваволь.
А все тоте, що виснив у житті,
як рить, проб'ється на плиті могильній.
О, ти еси тепер довіку вільний
в нестерпному своєму всебутті.

* * *

У темінь сну занурюється шлях.
Все вище й вище засягають води
терпкого забуття. Все ближче край.
Дивлюся в порожнечу днів і літ —
і думаю: де та межа, котрою
вертається утрачена душа
у прапервні. У паділ тих розкошей,

які сурмили молоді літа.
Камо грядеши? Неслухняний крок
пізнав себе у цій ході невпинній,
а ти лише в його ступаєш слід.
І вужчає благоденська смужка літ,
мов тінь твоя, що йде тобі назустріч
і врочить, врочить... Ось і заламалась
твоя дорога. Темінь. Прірва. Край.
Зайди за грань. Нам надто тяжко жити
непевністю. Межи. Напівступою,
як над собою винесений крок
задумався і скляк. Напівбажання,
на півваганні втяте. Гони меж
ховаються за пагорби терпіння
і невидимі для зухвалих мет
простертості. О, що б, коли б той край
пізнав дробинність нашу! Що б то стало —
горі – горою бути? Що б то нам
посовгнути – ці межигони часу,
марудні межигони живоття,
коли змарнілі постаті снаги,
ці бурі пристрастей попелілих,
раптово окошилися на нас.
І хочеться сягнути за крайчасу,
за прапервні. І все почати знов.
Первослідом. О, що б то нам прямитись
поверненням у смерть. О, що б то йти
узгір'ям долі в верхогір'я крику,
яким прорвався тверді першотвір,

і збував певність німоти і тліну!
О, ті нестерпні виходи за грань
привсюдності! О ті наломи ляку,
ота зухвала згага самовтеч,
жага згоряння, спалення, авто—
дафе. Та паморозь терпінь
і вічна недоконаність дерзання,
рух руху руху. Те безмежжя сил,
розбурханих од молодого болю,
ті парури зусиль, та виднота
себявлення, та оглухла прірва
обрушення і заступання за
видиму смерть, аби тороси муки
ліпили лона квітам. Ось ти є,
непевносте. Оце ти й є, дорого,
котра прожогом наvertsє нас
до серця серця, ув аорти шалу,
де безбережжя голубиний гуд.
Так обрїй замикає небо й землю.
Склепи ж повіки. Віщу таїну
спїзнати серцем, духу не згубивши,
і кров, що рветься з голосних аорт,
погамувати – мабуть, не під силу
нікому з нас...

Замерехтіло межі двох світів
щось невізнанно-знане. Ярі барви
по ньому заструмили, мов жалінь
тоненькі леза. Погляд мій взяли.
Вітрило пружне віщих начувань,
я сам пустився плавом за собою —
не стільки од вітрів, як од чекань
і спогадів. Як барви тріпотіли,
єднали поцілунками світи!
Метке осердя сталим серцем стало,
як протяг полохкого досвіт-сну.
Заворушилось небо. Ожило
весняним добрим громом. Глас Господній
начитує старозавітню книгу
(вільготний вітер горне сторінки).
За шелом'янем виспраглих видінь
зникомий чую: на долонях доль,
поміж обачних пальців, потекло,
немов пісок, дощами перемитий,
моє життя. До нього не дорослий,
я, майже немовля, ввійшов у мить
неподоланну. Тарілки литавр —
площини вишу й долу – колихались,
як мідь уроча. Тяжко набрякало

осердя, прагнучи знайти мене,
спостигнути і трепетом обдати.
Як я губився в тих долонях долі!

* * *

Михайлині К.

Там тиша. Тиша там. Суха і чорна
і крешуть кола сиві голуби.
Тож як не вдатися до ворожби,
як ніч по горло мороком огорне?
І видається: віщуни проворні
перед тобою мечуть жереби.
В квадратах жертв – чистописом журби —
усепокора, майже невідпорна.
Свічадо спить. У ньому спить свіча,
розплатана метеликом, акантом.
В щопті аканту – біль твій – діамантом.
Сліпучим оком глипає одчай.
Стань. Не стирай з свічаддя порохи —
то все – твої страхи, страхи, страхи...

* * *

Схилившись до багаття давніх спогадів,
на цій безмежній виглухлій розлуці,
де ані зір, ні місяця нема,
де навіть вітер не подме, я грію
пограбілі долоні, виглядаю
геть забарного досвітку. Дивлюсь,
перебираючи життєві чотки,
аби не провалитися у розпач
і не піддатись смертній самоті.
Сиджу, поклавши лікті на коліна,
поштурхуючи вугілля пригасле,
що бурхає, і жевріє, й тремтить,
уяві непідвладне. Білий світе,
чи ти мені наснився ночі глупої,
чи я про тебе пам'ять приберіг
моїх далеких предків? Чи самотність —
така безмежно довга і жалка —
тебе створила із душі моєї,
стараючись про зими холоднеч?

* * *

Уже тоді, коли, пірнувши в ліс,
ти пив пожадно тугу підкарпатську,
востаннє причащаючись його
правікової чужості, що склиться

і не пускає ближче, вже тоді,
коли, сягнувши урвища стрімкого,
тримаючись окляклыми руками
за голе корневище, вже тоді,
посовгнувшись по глеюватих надовбах,
колючим тремом бралася нога
і тепло серце. Вже тоді, як вечір
плекав твою самотність феєричну
між постатями феєричних пройд
(п'їтма убгала в жовті колби спогаду
похнюплені тягучі ліхтарі) —
передчуття біди в твій слід ступало
і начування бігло наперед.
Спаскуджене парсунами п'яниць,
розпусників, повій, заброд, ссавущих
і пришелепкуватих землячків,
це грішне без гріха глухе містечко
тряслось, гойдалось, мов драговина,
під шептами байдужих баляндрасників,
волівши догодити всім і вся —
яким війнуло холодом на мене
в цій вичужілій вітчині, отут,
де край мені здавався серцем серця,
а стогін крові – обрій знакував!
Уже тоді, коли твій рідний люд —
ці милі, грішні, славні, чесні лица
зашелестіли, засичали разом
над головою в тебе, вже тоді,
коли в осонні дорогих околиць

ти чув тривожний безрух, а вода
здубілими артеріями бігла,
на тебе коні мчали (він це, він! —
вкрай спантеличені казали здвиги
і жовті пальці тицяли в твій бік),
будучина писала навмання
своє сьогодні вкрадене. Тоді вже,
коли останні строїлись святки
(Свят-вечір був, і коляда, і гамір
диточої дзвінкої коляди),
ти чув про це. Коли незнаним Львовом
ішов наздогад, близячи свій час
(аж ось, аж ось, аж ось ти, мить прощання,
що обігнула зустріч), вже тоді,
коли сподіючись щасливих зичень,
нас виглядали сонми хорих з клініки,
а урочистий вікопомний спів
був греблею для гомінких трамваїв
і перехожих спізнених, збагнув я:
це все – одне прощання понадмірне —
з Вітчизною, зі світом, із життям.

* * *

Немов крізь шиби, кроплені дощами,
крізь скрик розлуки, ліхтарів і ґрат

затрембітав тонкими голосами
гранчастий келих квітів і дівчат.
Там мармуровий вруниться акант,
різьбленими лопоче язиками
поколяду – немов за образами —
доносить співу тужний аромат.
Там буриться похмурий амарант
і айстри у покірній непокорі
останні долітовують прозорі
дні вересня – ясноджерельний кант.
І папороті цвітом процвітає
оцей дивочний опівнічний спів,
о як би я туди, до вас, хотів —
хоч краєм ока або серця краєм!
Ридають ув аортах солов'ї
і пролітають в вирій, пролітають.
А ті, що йдуть крізь смерті, поринають
в галай-світи, світища-галаї.
Покірні тузі, образи пливуть,
тремтять, мов струни, кроплені сльозою.
Промов же, Україно, за котрою
із загород відкриється нам путь?
Такі бо забродили алкоголі,
такі надсади – йой! – такі хмелі!
Сурмлять у ріг чотири вітри в полі
і, ніби криця, сталяться жалі.

* * *

Коли тебе здолає тлум смертей
і втома літ твої обляже груди
і понесуть ізвомплені маруди
світ за очі і геть сперед очей.
Коли спромога самоуникань
при узголів'ї спалахом прозріння
відкриється тобі, як благостиня
прощень, опрощень, прощ і прощавань.
Коли протліла згага живоднів
ураз попустить серце, ніби напад
нагальної недуги, в смертний запад,
у феєричні полиски жалів.
Невже тоді помислиш: безпуть є
в пекельній товчі нескінченних тріпань,
апокрифом здобиться житіє.
Як відшаліє безголосий кипень,
чи впустиш, Боже, в царствіє твоє?

* * *

Потрібен янгол помсти. Мій захисник,
мій щит, що не дозволить підупасти,

не дасть зотліти в пеклі дорікань
великосвітніх. Де ж ти, появиись!
Бо сходяться усі кінці. Всі ріки
доходять гирл. І море невсипуще
колотиться, і ремствує, і скоро —
наперекір всім бідам – зареве.
Тож не барись. Поквапся, помсти янголе,
допоки гнів мій горній гороїжиться,
допоки ув очах червоне марево
переді мною безумом повзе.

ТРЕНИ М.Г. ЧЕРНИШЕВСЬКОГО

1

Народе мій, коли тобі проститься
крик передсмертний і тяжка сльоза
розстріляних, замучених, забитих
по соловках, сибірах, магаданах?
Державо напівсонця-напівтьми,
ти крутишся у гадину, відколи
тобою неспокутний трусить гріх
і докори сумління дух потворять.
Казися над проваллям, балансуй,
усі стежки до себе захарашуй,

а добре знаєш – грішник усесвітній
світ за очі од себе не втече.

Це божевілля пориву, ця рвань
всеперелетів – з пекла і до раю,
це надвисання в смерть, оця жага
розтлінного весь білий світ розтлити
і все товкти, товкти зболілу жертву,
щоб вирвати прощення за свої
жахливі окрутенства – то занадто
позначене по душах і хребтах.

Тота сльоза тебе іспопелить
і лютий зойк завруниться стожало
ланами й луками. І ти збагнеш
обнавіснілу всенищівність роду.
Володарю своєї смерти, доля —
всепам'ятна, всечула, всевидюща —
нічого не забуде, ні простить.

2

Виснажуються надра: по світах,
по диких нетрях, криївках і кублах
розсовано твій рідний суходіл.
Німі, нерозпізнанні вже уста,
серця студені, тьмою взяті очі
і шкарубкі долоні, де вже доль

не розпізнаєш лінії.
То рештки
душі твоєї, що напівжива.
О болю болю болю болю мій!
Куди мені податися, щоб тільки
не трудити роз'ятреної рани,
не дерти серця криком навісним?
Стою, мов щовб, на вічній мерзлоті,
де в сотню мишачих слідів угнались
розпадки тьмаві – і скупі сльозу,
що на морозі мерзне, ледь тамую:
це ж ти, мій краю, в цятках крові – ти!
Займанщино пекельна! Де не скинь
страпатим оком – то охлялі надра
то рідний край – пантрує звідусюди
«Це ж я (на голос Йорика), це ж я».

3

Чотири вітри – полощуть душу.
У синій вазі – стеблина яра.
У вирві шалу, світ-завірюсі
чорніє безум хитай-води.
Біля колчану – хвостаті мітли.
Під борлаками як запах безу
убрався обрій вороноконий

у смерк, у репет, у крик, у кров.
Новгородці, новгородці!
Загородила пуга дорогу.
У синій вазі – стеблина яра.
Як білий бісер – холодний піт.
О білий світе сторчоголовий,
опріч опричнин – куди подітись?
Кошлатий обрій вороноконий
йде берегами ридай-ріки.

4

Боже, не літості – лютості,
Боже, не ласки, а мсти,
дай розірвати нам пута ці,
ретязі ці рознести.
Дай нам серця неприкаяні,
дай стрепіхатий стогнів,
душ смолоскипи розмаяні
між чужинецьких вогнів.
Пориве, пориве, пориве,
разом пірвемося в лет.
Бач – розсвітається зориво.
Хай і на смерть, а – вперед.
Благословенна хай буде та
куля туга, що разить

плоть, щоб її не марудити
в перечеканні століть.
Боже, розплати шаленої,
Боже, шаленої мсти,
лютості всенаученної
нам на всечас відпусти.

5

Зрадлива, зваджена Вітчизна в серці дзвонить
і там росте, нам пригнітивши дух.
Ви, нею марячи, зазнайте скрух і скрух
і най вас Бог, і най вас Бог боронить.
Розкошлані на всіх вітрах вагань,
як смолоскипи молодого болю,
в неволі здобули для себе волю,
ногою заступивши смертну грань.
Щедрує вам безсмертя щедрий вечір
в новій Вітчизні – по громадді спроб.
Отож, не ремствуйте, що вам на лоб
поклав Господь свій світлий перст
нищівний.

* * *

Невже оце ти й є, бідо,
що стала посестрою щастя?
Шуми, водо, шалій, водо,
і жебони: нам доля – вдасться!
Коли не прийде – то мене,
коли не стріне – не відтручить
і, як жар-птиця, промайне
і, як нічна сова, напучить.
Двокрайо обрушає біль
нам душу, ветху і огромну,
як нашу трумну вікопомну
вогненна в'южить заметіль.

* * *

Цей берег зустрічей – і не збагнеш:
чи то твоє життя обабереге,
чи – очі в очі – двох смертей шереди
зближаються, пустившись власних меж.
В овали болю безкінечний світ
вривається захланно, ніби злодій,
допоки духи не промовлять: годі,

ще на тобі і кров твоя, і піт,
ще повен скверни ти. І немогога
твоя – спізнати долі ліпоту:
все презмагати стежку цю круту
від царства Сатани до царства Бога.

* * *

О, там були правдиві антрацити,
які рівняла маячна вода,
і туга олива і цинова руда.
Те все цвинтарним сяєвом повито.
І затирає час всі справжні міти,
і почезає вікова жада,
і сновидінь довгаста череда
урвалася. І нічим більше снити.
Час порожнечі – найстрашніший чад —
несамовитою шаліє люттю
до голосу. Спинившись на розпутті,
світ стрімголов пускається назад.
І, ревний раб, зве небеса рабами,
а зизим оком стежить за зірками.

* * *

Як вікна в позапростір, позачас,
за мури німоти і всепокори,
так світяться свічада, світлом хорі,
і пильно задивляються крізь нас
у сяйва, що озерами стоять
на споді наших душ, в лямівці ночі...
Стань і молися, попустивши очі,
допоки не відчуєш благодать,
що йде на доли. Полиски вогнів
враз висвітлять на шарому екрані
той саркофаг терпінь – в перечеқанні —
і знімуть кільця літ, кружала снів,
і ти, залишений в осерді серця,
збагнеш, якої проби диво – смерть ця.

* * *

М'яко вистелив іній
український обік,
тільки довшають тіні
і коротшає вік.
Ночі врвала Варвара,

сонце йде за Різдвом,
і чигає покара
за сусіднім горбом.
На Водохреща маєм
Об, Иртиш, Єнісей,
а в очах не світає,
тьма не йде із очей.
Пси, наглядачів крики
і залізя тобі ж.
Пригравайте ж, музики,
за колимський рубіж!

* * *

Кривокрилий птах: коротке —
рідне, довге – що чужинне.
Спробуй – спекайся мороки:
за крайсвіту – Україна!
Сонце, сонце утікає,
зизооке і зловісне,
в безпуть ринула залізна
колія. О, рідний краю!
Десь ти тінню тіні тіні,
десь ти скраю всіх краєчків
вікопомній домовині
поначеплено вервечки.

Ця дорога вседороги
всенезустрічі – всегону.
Позирай із заквагону
за сузір'ям Козерога.
Але – буду-перебуду,
перечую – перебачу.
Скільки віку – стільки й труду.
Кривокрилий, круком крячу.

* * *

На схід, на схід, на схід, на схід,
на схід, на схід, на схід!
Зболіле серце, як болід,
в ночах лишає слід.
Тепер провидь у маячні:
десь Україна – там,
уся – в антоновім огні,
на докір всім світам.
До неї ти від неї йдеш
в горбаті засвіти.
Цей обрій – наче чорний креш
гіркої-гіркоти.
До Неї ти від неї йдеш,
страсна до Неї путь —
та, на котрій і сам падеш,

і друзі – теж падуть.

* * *

Цей біль – як алкоголь агоній,
як вимерзлий до хрусту жаль.
Передрукуйте прокльони
і переписуйте печаль.
Давно забуто, що є – жити
і що є світ і що є ти.
У власне тіло увійти
дано лише несамовитим.
То ти ще довго сатаній,
ще довго сатаній, допоки
помреш, відчувши власні кроки
на сивій голові своїй.

* * *

Син – ще малий – вигулькував, як птах,
мала дочка – живіша од живої —
як перепілка з-за трави густої
скидалася, косматячи мій страх.
Я з ними був – летів за ними вслід

ачи вони за мною. Острах ока
все ріс, як прірва, – і гулка, й глибока
і прогинався під ногою лід.
Ковзалися, стеналися довкола
бажання, наче тіні полохкі
і белькотіли довгі лотоки
призабуття. І пам'ять несхолола
ще тужилася вберегти тепло
долонь і лиць, щоб усміхи забуті
на мене чатували на розпутті,
щоб не стихало сну метке живло...
Той сон життя озорено іскрить.
О, дотягнись до сніння дорогого
і осіянна спалахне дорога
і з далини Софія зарядить.

* * *

Послухай вересня – і він повість
у миготливо-золотій задумі:
те, що в веснянім виснилося шумі,
іще й подосі жде на благовість.
Спадає листя – і твоє ждання
мов перелітний птах, пірветься в вирій.
З усіх коханок дайсь єдиній – вірі,
що зраджує і любить навмання.

Бо вже верхів'я молодих трепет
напризволяще наслухає гуки
німих висот. Тополя ламле руки —
їй сил нема – пірвати тіло в лет.

* * *

Як лев, що причаївся в хащах присмерку,
заки й зблудив, отак від мене обрїй
відбіг, залігши в чорних шпарах спогаду —
минувшини чи то будучини.

Сичить піщаним нашептом годинник,
розвалюються храми, щойно зведені,
і голос болю вільно розтікається
по риті часу, що спливає вспак.

Стоять світи зголілі довкруги
безобрійні – куди не скинеш оком —
черга видінь, немов дереворити,
на білому екрані миготять.

Як лев, що причаївся в хащах обрїю,
заки й зблудив, отак і я, зморившись
од тяготи доріг, розтав, як порох
по розстанях і зазубнях чекань.

Як лев, що причаївся в хащах обрїю,
заки й зблудив, отак і я валандаюсь,
від тебе відмежований навіки,

і всепогадую – немов живу.
За частоколом чорних загород
багріє сонця пишне покотьоло,
а далі – ніби цятка мого болю,
роз'ятрена вітрами начувань —
ти світишся. Як крихта світла
в вістрі
пекучого двожалого ножа.
І мерехтиш вогнем моїх темнот,
подвійно обережена чеканням,
і кожне коло в'ється вколо стану.
Одне об Чдне вдаряється – й лящать.
Як лев, що причаївся в хащах обрію,
заки й зблудив, отак і я від тебе
далію, наближаючись.
Розлуко,
ти порізняєш нас чи єдиниш?

* * *

Земля гойдається під нами
і небо, ніби маячня,
накликана нічними снами
і необачно, й навмання.
Нема ні вишу, ані долу
бо долі кривокрилий птах

вергає душу нашу голу
то проміж зір, то по тернах.
Людино, щоб твої воління,
віками значені сліди,
оце впокоєне струміння
прозрінь, радіння і біди?
І що усі твої напасті
і сподівання, і жалі,
як по Вітчизні довгі страсті
ряхтять, мов рани на чолі!

* * *

Як хочеться – вмерти!
Аби не мовчати,
ні криком кричати
останню зірницю,
обвітрєну врано
останнє спинання
осклілої днини —
діждати – і вмерти!
І вже – не вертати:
у спокій глибокий,
де тиша колише,
де пісня затисне
обкладене серце —

ані продихнути —
як хочеться вмерти!
Відмрілися мрії,
віддумались думи
всі радощі – вщухли,
всі барви – погасли.
Голодна, як проруб,
тропа вертикальна
не видертись нею
ні кроком ні оком
ні рухом ні духом
ні тілом зболілим
ні горлом скривілим
од крику – владико,
піднось мене вгору,
бо хочу – померти!
Та й як перебути —
ці гони чекання
пониззя безодні
цей паверх терпіння
цю муку прелюту
дай, Господи, – вмерти!
Пропасти, забутись,
зійти себе в зойках,
на друзки розпасти,
розвіятись в вітрі,
згубитися в часі
і вирвавши душу
піти – в безімення!

За пагорбом долі —
снігів снігавиця,
завія дороги,
кушпелиця шалу,
а матірні руки,
осклілим світанням
піднесли над світом,
шукають навпомац
синівське привиддя
родимку при оці
зажурені згорблені схилені плечі.
Як хочеться – вмерти!
Зайти непомітно
за грань сподівання
за обрій нестерпу
за мури покори
за ґрати шаленства
за лють – огорожі
за лози волань
шпичаки навіженства
аби розплататись
в снігах безшелесних
десь між кучугурами
доль запропалих —
Як хочеться вмерти!

* * *

Немає Господа на цій землі:
не стерпів Бог – сперед очей тікає,
аби не бачити нелюдських кривд,
диявольських тортур і окрутенств.
В краю потворнім є потворний бог —
почвар володар і владика люті
скаженої – йому нема відроди
за цю єдину: все трошити впень
і нівечити, і помалу неба
додолу попускати, аби світ
безнебим став. Вітчизною шалених
катованих катів. Пан-Бог – помер.

* * *

Те, що було за смертю, я пізнав.
Всю силу таємничого діяння,
весь морок неб і твань землі движку.
І тяжко жити, цим знанням підперши
свою оселю, витрухлу на пустку.
Склепіння склепу, тліну тліну тлін
опав тебе, подужав і змертвив.

І вже тобі повік не відволодати
довірливого серця. Все – в подобах.
Світ, у котрому виросла душа,
зінакшав. Це твоя, Єресіярхе,
найтяжча плата і страшне знання.
Ось – твій убивця: руку подає,
всміхається, щасливих зичить років,
ховаючи зненависть, як ножа...

* * *

Коли найперші сполохи світання
хрестять на небі голубі мечі —
лежи й мовчи. Твоє недосягання
простиме буде. Перші орачі
порушать ниву, поки напівсонну,
тополю збудить трактор край села.
Мовчи, мовчи. Не утекти полону,
бо оборала серце, облягла
рілля жорстока. Сонце підіб'ється
і чорні заворушаться жуки...
Сміється світ. Недобре так сміється
і гупають далекі молотки
твоїх звістовань. Буде попри спаді
цей пишний день і кров'ю підбіжить
страпатий вечір – стане на заваді

це неситиме пожадання жить.
Тоді згадай: десь за стома морями
десь на крайсвіту мати є твоя
і ламле руки, ставши коло брами.
А позад неї – вічна течія.

* * *

Такий близький ти, краю мій
і безнадійно так далекий.
У вирій відлетять лелеки,
а ти пробудь один – і скній.
Ізвмплена душе, ярій!
Коли докучили ці втеки —
в лет, до вогненної пашеки.
Як він ощирився, стозмій!
Іще в цій тиші гробовій
колись почувеш: орлій клекіт
шикує молоді шереди
всіх наших змагань і надій.

* * *

І стало тихо, і святочно, й вічно,

як смерть тебе забрала забарна.
А в пам'яті ще длань твоя заклична
і пісня псалму, древня і журна.
І сяйний погляд – неба голубого
і лазуровий шовк старечих слів.
Оце ти й є, дорого цнот, дорого
в епітим'ї впокоєних жалів.
А клір мовчить. Ніхто й не заголосить,
ніхто й не знає, де твій буде прах.
По цих мордовських рознесе вітрах
ота злоба, котрої днів досить.
Лети ж, пожовклий золотий листочку,
світами, що угрілися в піснях
твоїх прещедрих. В льолі-сповиточку
най стріне тя Господь у небесах.

* * *

Прощайте ви, чотири мури,
три двері, грачене вікно
і ти, мовчазний і понурий
мій столе, й ти, вільготне дно
ночей тюремних. Прощавайте.
Коло Тенара – мерехтить.
Нічні сонця, мені світайте,
бодай на день, бодай на мить.

Біда тут грала на басолі,
чорти казились по кутках.
А втім, скажу: пізнав і волю,
свободу на семи замках,
коли гуртом відпочивали
(как на курорте – еге-геж!).
І на чим світі проклинали
і папу римського й папеж!

* * *

Ще вруняться горді Славутіві кручі,
ще синіє річки замріяна гладь,
та вже проминув тебе птахом летючим
твій час, твій останній. Попереду – падь.
Ще сонце високе, ще небо глибоке,
та серце замало грудей не пірве.
Урвались, подались прекрасні мороки
і щось тебе кличе, і щось тебе зве.
Розкрилені висі твої пронеслися,
попереду прірва. І ока не мруж.
Ти бачиш розхрестя дороги? Молися,
бо ще ти не воїн і ще ти не муж.
Ревуть пароплави, гудуть паровози,
і аероплани прокреслюють слід.
Чіпляйся за кручу, як терен колючий,

чіпляйся за небо, як яблуні цвіт.
Бо вже ослонився безокрай чужинний
бо вже чужинецький ощирився край.
Прощай, Україно, моя Україно,
чужа Україно, навіки прощай.

* * *

Калюжа, мов розчавлений павук,
сліпила шлях і заступала кроки,
чіпляючись до походи людської
і присмеркових зойків. Крізь імлу
надобрю здіймався ярий місяць,
скрадаючись повз виголлі крони
осіннім вітром видутих дерев.
Асфальтом біг старий кудлатий пес,
сахаючися гамору людського,
сирен автомобільних і бездонної,
мов поніч, яро-чорної води,
котра солопила на огорожу
розбійницького злого язика.

* * *

І жайворони дзвонять угорі, —
мов гостре срібло річки степової
мені заблисло з пам'яті глухої,
де бродять тіні – з ночі до зорі.
З лісів довкільних сірі зозулі
предовгого наобіцяли строку.
Чи й вистане здоров'я нам, нівроку,
на цій пахкій, а не своїй землі?
Прогірклим медом пахне сіножать,
зелені шкла горять в зеленій хижі,
де мертві сплять, навіки впавши крижем,
здобувши приостанню благодать.
Там ще лежить архангел Михаїл,
стуливши в пучку пальці молитовні.
А світ гріховний котить хвилі повні,
що б'ють об пекло, вибившись із сил.

* * *

Пам'яті А.Г.

Заходить чорне сонце дня
і трудно серце колобродить.
При узголів'ї привид бродить.
Це сон, ява чи маячня?
Це ти. Це ти. Це справді ти —
пройшла вельможною ходою

і гнівno блиснула бровою.
Не вистояли ми. Прости.
Прости. Не вистояли ми,
малі для власного розп'яття.
Але не спосилай прокляття,
хто за державними дверми.
Свари. Але не спосилай
на нас клятьби, що знов Голгота
осквернена. Але і потай
по нас, по грішних, не ридай.

* * *

Пам'яті М.Е.

Блідава зелень молодих суріп
і дві сосни, обчухрані вітрами —
сумний ескорт, коли тебе до брами
несли на ношах, під іржавий скрип
замків старезних. Світ живе добром
Господніх благ. Отож, корись потворі,
що верховодить нами в лютім горі.
Ні, скрути палісандровим хрестом
ти не прикрив. Господній післанець
любов'ю ти спиняв отого вбивцю,
що цілий вік точив із тебе кривцю
в руці тримаючи смертний рішенець.

* * *

Наснилося, з розлуки наверхлося,
з морозу склякло, з туги – аж лящить:
над Прип'яттю світання зайнялося —
і син біжить, як з горла кров біжить!
Мов равлики, спинаються намети,
а мушля в безсоромності цноти
ніяк не знайде барви для прикмети
твоїх надсад, твоєї німоти.
І шклиться неба висліпла полуда —
тверда труна живих, як живчик, барв.
Бреде зоря – сновиди і прибуду —
одержаний задурно щедрий дар.
А човен побивається об здвиги
повсталих хвиль, твердих, немов стовпці.
...Підтале чорноводдя зелен-криги
займається світанням на щоці.

* * *

Прийшло – по зустрічі прощання.
Непам'яте, залізна стань!

Ти – за шелом'янем, за гранню
додосвітків і надсмеркань.
Путі – задовгі і загострі,
неначе язика вогню
і надить-надить невідь-простір
горбів, і урвищ, і багнюк.
Крізь хащі й шпичаки – на волю!
Свій стрепіхатий сказ винось,
благословляючи сваволю,
цих розпачей і безголось.

* * *

Сповільнено твій час прозрінь.
Пора ненависті заходить.
І трудно серце колобродить —
на нього налягає тінь.
Надходить час нових чинінь.
А так здалось – лихий нас водить.
Як довго доля нас не вродить!
І падає на серце тінь.
Не жди жалоб, не жди молінь.
Хто нас горожами городить?
Хто, Боже, нас зі світу зводить?
На серце налягає тінь.
Сповільнена пора прозрінь —

зловісна тінь перед тобою
йде назирці. Черга видінь
кривавою укрита млою.
Несеться гомін погорою,
лящить долина солов'їв
і ярий набрякає гнів
під тіла чорною корою.
Заходить час нових чинінь.
Задосить слів. Заговорила
біда. А кострубата тінь
од вороння все поле вкрила.
Встигай за духом – навздогін.
Нехай не відстає змарніле
твое худе прозоре тіло,
спинається з усіх колін.

* * *

Вглядаюсь в осінні стерні —
куди ти біжиш, дорого?
З-за обрію – хто поверне,
як холодно і волого?
За ставом праліс холоне,
берез вітражі вогненні
все ваблять – подайся в гони,
за окраї безіменні.

А чий навіжений голос
вештається серед степу?
Блукає старезний Волос
привидом із вертепу.
Та прозимом осінь віє,
німує земля Сварога,
і сонце божеволіє,
бо ж холодно і волого.

* * *

Коли б не ти – оця зима
мені була б, як нескінченна
оскліла вулиця. Для мене
без тебе і життя нема.
Коли б не знав, що в тиші тиш
і в п'їтми теміні немає
твоєї свічки, що світає
попід безоднею узвиш —
я збожеволів би давно.
Щодень за днем, щорік за роком
вглядаюся в сумне вікно —
і бачу мигдалеве око,
Вітчизно, Матере, Жоно!
Недоля ця, коли б не ти,
мене косою підкосила,

а ти всі крила розкрилила
і на екрані самоти
до мене крізь віки летіла
і шепотіла, шепотіла:
Це ти, мій сину. Муже, ти!

* * *

Ці сосни, вбрані в синій-синій іній,
на взгір'я збігли і завмерлі, мерехтом —
чи то цвинтарним ачи межисвітнім —
мені відкрили візерунки душ:
омиті потойбічною водою,
у сяйві тамземних просвітлих весен,
у білій білоті недосягання —
вони стоять в короні сніговій.
І світ – далекий – за малою тінню
миттєвих роздоріж – посиротіє
од холоду розлуки, і од стужі,
і од навічних сліпосяйних щасть.
Узорені, роздумані, прозорі,
піднесені, знімілі, кришталеві,
немов одне високе чудування
невгвтанних, жигтя жадібних душ!
Отак – відсторонитися і жити,
світ чарувати поглядом осклілим.

Яка недоторканна ця пишнота
і всепрощення добрих всеочей!
Мені за березневі є дари —
оця богорожденність, стала святість
оце світіння полохких світань
світів жертовних, що мене запалює
всенепогасним і ламким, як крига,
огнем співучих надторосів – криг.

* * *

Бриніли по обранених ярах
скляні струмки, відтеплювались кручі.
Глухоніма вода, і сонця спаш,
і зойк лісів, нагальний, як падуча.
І перша птаха різала крилом
обрус небес, морозний і зелений.
Чаділи верби і шаліли клени.
О рвись до них – крізь ґрати – напролом!

* * *

Вона лежить, як зібгана вода —
усепокірна і усепріймуща.

І геть здирає з неї шкаралуцу
глуха, як пуца, вікова жада.
Як водограй, піднісся пагорб хіті,
щоб дужче бути спаленим дотла
коли, як млість солодка, увійшла
ввігналася в її устяж одкриті
звогнілі надра пружна і движка
нестерпна, живодайна і убивча
шалена міць. І втіха таємнича
її протнула з ніг до борлака.
Порожня руро, під ярмом волань
дерися вгору чи зривайся з кручі,
як задвигтіло кішло згаг дрімучих
у реві родив, натерпу й конань!

* * *

Збудився врано синій-синій птах,
на мокру гілку всівся – і щосили
виспіває – на весь колючий світ —
що скоро-скоро літо переможе
цю весну забарну і надлетять
шелихвости, і кулики, й зозулі,
і ліс здригнеться в співі солов'я,
почавши течію плавкого літа.
Як закликає, як тріпоче він

всім серцем і всіма грудьми вузькими
вспіває – аж гілка в брость береться
і тим шпачиним співом зацвіта!

* * *

Коли б, коли б ви мали, голуби,
хоч трохи серця – ви б його на крила
взяли до себе і перенесли
на Україну, геть за ним стужілу.
До вас він добру руку піднесе
і озоветься – щедро і заклично:
Ходіть до мене, ось вам їсти й пити
крихти на стежці, в черепку – вода.
Ану, маленький, що на хору ніжку
ізчаста припадаєш – дай-но я
із лапки скапку вийму, просто з губ
тебе, ще жовтодзьобе, нагодую
і дам злетіти в небо із руки.
Той бог птахів, і провесни, і хмар
і молоді зелені й шумної
помолоділої по ста струмках
небесної води, відтеплів серцем,
поголубів, посивів з голубами
й розтав між них – ледь
осени діждав.

* * *

Болото, луки, річка, очерет
так сонно дихають, туманом криті,
вглядаються у воду зорі вмиті,
кажан справляє свій нервовий лет,
там, де ворожить при вогні поет,
у казана дитинство зазирає,
там молодість дібровою блукає,
з болотяного виквіту букет
збираючи. І не спіши вперед,
бо чагарями спогадів прослалась
твоя дорога дальня. Все б те звалось
тобою, тільки приопалих мет
вже крила не просторяться, підбиті
шпротиною покори. І не мед —
до себе впасти в рабство. Лиш намет
скидається, як птах у соннім житті.

* * *

Весь обшир мій – чотири на чотири.
Куди не глянь – то мур, куток і ріг.

Всю душу з'їв цей шлак лілово-сірий,
це плетиво заламаних доріг.
І дальша смерти – рідна батьківщина!
Колодязь, тин, і два вікна сумні,
що тліють у вечірньому вогні.
І в кожній шибі – ніби дві жарини —
журливі очі вставлено. Це ти,
о пресвята моя, зигзице-мати!
До тебе вже шляхів не напитати
і в ніч твою безсонну не зайти.
Та жди мене. Чекай мене. Чекай,
нехай і марне, але жди, блаженна.
І Господові помолись за мене.
А вмру – то й з того світу виглядай.

* * *

Самого спогаду на дні, як зірка у криниці,
вона з'являється мені – і світить, і святиться.
Із темряви, з безодні літ, із забуття і тиші
вона зродилася на світ, неначе доля віща,
і все ячала, все росла, болила і боліла,
допоки в тебе увійшла, аж дух пірвався з тіла.
І зайнялась мені зоря і обняла півнеба
громовим гуком Кобзаря і сурмами погроба.

Ми вже твої коханці, смерте:
життя нам світить крізь туман.
Але возрадуйся тепер ти,
як місячний засіявсь лан.
...блукає музика багряна
на гострожалім чолопку.
Сидить зозуля, горем п'яна,
і просторікує: «ку-ку».
Ми соку випили в берези,
ми в річки випили води,
а явори довготелесі
в долині хрумали льоди.
І свидина вже бралась жаром,
грушанка прогортає сніг,
земля парує понад яром,
відчувши заплід, наче гріх.
І як то добре на узліссі
згубити стежку лугову,
упавши навznak у траву,
як немовлятко у колиссі.

* * *

Сховатися од долі – не судилось.
Ударив грім – і зразу шкереберть
пішло життя. І ось ти – все, що снилось,
як смертеіснування й життєсмерть.
Тож іспитуй, як золото, на пробу
коханих, рідних, друзів і дітей:
ачи підуть крізь сто своїх смертей
тобі услід? Ачи твою подобу
збагнуть – бодай в передкінці життя?
Чи серцем не жахнуться од ознобу
на цих всебідах? О, коли б знаття...
Та відчайдушно пролягла дорога
несамовитих. Світ весь – на вітрах.
Ти подолала, доле, слава богу.
На хижім вітрі чезне й ниций страх.

* * *

Ущухло серце джерела.
Криниця тьмяна обміліла
і висхла. Як душа зболіла!
Як час ступає спроквола!

У небі нагодиться птах —
покружеляє-кружеляє —
і відлетить. Кого шукає
той птах? Кого ж йому немає?
О, де ж він – край твій, біль твій, крах?
Де ти єси, ясна водо —
в ній тихі зорі полоскались,
в ній білі хмари тінню брались.
Німій, бідо моя, жадо
моя. Бо серця джерело
вже обімліло. Обміліла
криниця. А верба пустила
гарячі брості – в крик-зелю.

* * *

На золоту соломю
лягає червінь дня.
Десь мати пише втому,
як призьбу, – навманья.
Надії озеречка —
довкола тьмавих вії,
як курячі яечка
в соломі золотій.
Вже й день скінчиться скоро
і супокій паде

і сон сховає змору
в колодязі грудей.

* * *

І пензель голосу сягає сфер.
І пише голубим на порцеляні
небес понурих. Спроба відживити
весь безмір мертвих зойків і очей
крилом метелика. Лиши світам
безсиле спромагання надлетіти
до вічності, щоб свій спинити плин.
Бо там диточа пучка молитовна
затвердне зіркою. Здревілий дух
постане ув огромі порожнечі.
І скрем'яніє на зорю сльоза.
Бринить крило метелика прозоре
забутим співом.
Жди себе.
Колись.

* * *

Дякую, Господи, – чверть перейшла,

що чатувала за мною, за мною,
бликала цівкою, оком, пільмою,
напрізволяще до брами вела.
Вечір урочить і паморочить.
Звівся – і впав, увігнався в провалля
пам'яті. І забриніло над сталлю
тиші. Так, певне, потойбік мовчить.
Ось вона, легкість, і те забуття,
що самостратою серце чарує.
Рідна Україна далеко – не чує.
Ти ж довершилося, годі, життя.
Млість і запечена кров. Печія
водить-виводить – із кола до кола
перенесе. Це ж бо ти поборола,
ти подолала, недоле моя!
Темінь. І білий, мов лезо, язик
пса. І плащі, що під місяцем світять.
Кілька цівок, що примружені мітять
в тебе. Невже, навіжений, вже звук?
Плавно земля попливла, попливла,
небо пустилося вплав за зірками.
О, розпрощатись так рано з роками!
Всесвіт кружляє, мов птах, спроквола.
Обрій – мов гайворон. І до зорі
вже не дійти. Вже передсвіт не стане
благовістити. Скінчився, талане?
Краю, ще й досі стаєш на порі?
Зразу праворуч – нічна вертикаль.
Горличка горлиць, округлі од туги.

О, прощайте! Не стрітись удруге.
Ти всеспадна вже, дорого проваль!
Перепочиньте, харони мої!
Станьте під небом високим, харони!
Очі притьмарює смертна запона,
в горлі солоні вищать солов'ї.
Перелетіть мене, перелетіть
через дроти, паркани і горожі
на Україну! До смертного дрожу
бачу – тополя до мене спішить.
Але – ріка попливла світова.
Зорі, і думи, і крони – а видиш?
Образ Коханої чи Зненавиди?
Дякую, Боже, за мить торжества!
Так – попід зорі, отак – попід сні,
так – попід дріт, попід грім навіжений
розпроклятуший свій, благословенний
край – на останнім узвозі збагни.
Промельки кроків, волань і зірок,
промельки років, віків провидіння...
О порятуйте, немає терпіння!
Лиш вартового розважений крок.
І за песиголовцями – твоя
арка закаркала – чорно-червона:
нумо, заходь до сумного затона.
Здрастуй же, здрастуй же,
смерте моя!

На вітрі палає осика
і сяєвом сходить цвинтарним
(вільготна феєрія туги,
хаплива мелодія мук).
Розбратані протипотоки
’дне одного наздоганяють,
годують себе проминанням
заказаних долею стріч.
У штольнях ночей вертикальних
іде схарапуджене дляння
всебезруху (кряться плавно
зусилля тягучих волань).
Ану ж бо, зізнайся, мій брате,
чия це подоба висока
(обрізано всі припочатки,
нещадно обтято кінці).
Це ти, четвертоване серце,
устеблене, стромишся в небо
(нема ні грудної клітини,
ні уст, ні долонь, ні очей).
Які простовисні прориви
у надвищ, у темінь зазірну
(вспокоєні виплески зойків
і глухонімих голосів).

О як ти існуєш обачно,
о як розкошуєш у тиші
(змаячене трепетне листя
претяжко угору паде).
Та всеобрушає нестерпно
двопогляд. У ньому ти суцїй,
померлий, пантруєш живого,
зориш за померлим – живий.
А світло біжить божевільне
і рурами жил охололих
намарне душі виглядає
і тіло загублене жде.
На вітрі, на жальному вітрі,
на вістрі уважного листя
горить, наче спирт, палахкоче
себе пригадалий вогонь.
На вітрі струмує осика
і сяєвом сходить цвинтарним
(защедра щопта Вельзевула
твій тойсвіт підносить до уст).
Цїлуй же чоло охололе,
очима вглядайся ув очі,
провалені в ночі провалля,
щоб гостро встромитись у вись.
Відшукуй блідими устами
уста, що струмують угору
над зорі життя і над зорі
по той бік оджилих бажань.

* * *

Пам'яті А.Горської

Ярій, душе! Ярій, а не ридай.
У білій стужі серце України.
А ти шукай – червону тіль каліни
на чорних водах – тіль її шукай.
Бо – горстка нас. Малесенька щопта.
Лише для молитов і сподівання.
Застерігає доля нас зарання,
що калинова кров – така густа,
така крута, як кров у наших жилах.
У білій стужі білих голосінь
це гроно болю, що паде в глибінь,
на нас своїм безсмертям окошилось.

* * *

Який бездонний цей горішний сон!
Яка блакить – зелена і тривожна!
Ні тобі збожеволіти не можна,
ані зродити із грудей прокльон.
Розкоше світу, йми мене в полон,
адже і ти така, як я, порожня.

Тож полони мене, усевельможна,
дай перейти з тобою Рубікон.
Чи дай звільнитися з оцих запон,
в мені бо проросла зернина кожна
і кожна плідна, і туга й неложна
в собі зібгала крик високих крон.
Це горе – пагорб мій і терикон —
моє новонародження і скон,
неначе домовина і колиска,
уже просторить скулені громи.
А світ, що причаївся за дверми,
хай грониться у полисках і зблисках.

* * *

Плач, небо, плач і плач. Пролий невтримне море
тонкоголосих вод і серце одволож.
Здається – от-от-от, здається – тільки вчора
раптово запопав тебе смертельний дроз.
Плач, небо, плач і плач. Минуле не вернути,
сьогодні згибіло, майбутнього нема.
Щось на душі лежить, чого повік не збути
ні з серця вирвати несила. Задарма.
Плач, небо, плач і плач. Пролляйся, неборкаю,
і зорі, опадіть з потьмарених небес.
Чи в світі є сурма, що по мені заграє

останньої уже, щоб більше не воскрес.
Струмуй, ясна водо! Знова біда нас косить.
І ще не зіп'ялись – а вже чигає скін.
О Господи, скажи, хіба ж тобі не досить
погромів і офір, і гвалтів, і руїн?
Струмуй, ясна водо! Ти смолокрила хмаро,
благослови мене. Ти, блискавко, звістуй.
Нехай святиться світ – йому бо ніч до пари.
То ти, водо, струмуй, а ти, бідо, лютуй.

* * *

Між співами тюремних горобців
причулося – синичка заспівала
і тонко-тонко прясти почала
тугеньку цівку болю.
Мов з-під снігу
весняний первісток зажебонів.

* * *

Дозволь мені сьогодні близько шостої,
коли повечоріє надокола
і транспорт задвигтить в години пік,

я раптом з туги, з затканого неба,
із забуття, з безмежної розлуки,
од довгої надсади захмелілий,
на Брест-Литовський упаду проспект,
на ту четверту просіку зчужілу,
де лиш глушливий гуркіт автостради
мені повість, що серця лячне гупання
б'є з рідною землею в однотон.
З мурашника людського, з прірви років
я вирву пам'ять днів перезабутих,
що стали сном і журною явою,
мов рани, геть затягнуті рубцем.
Ти не перечиш, люба, не перечиш?
О не страхайся: між юрби людської
я пропаду, розтану, загублюся,
щоб ненароком лячний погляд твій
мені ножем у серце не ввігнався.
Тож не жахайся: я пройду, мов тінь.
В ту арку муки я ввійду, мов тінь.
Торкнусь крилом обламаним, губами
зголілими – аби краєчком уст
твоеї причаститися печалі —
тож не жахайся: я пройду, мов тінь.
І вже коли задуманим дівчатком,
що перед цілим світом завинило
дитинячою чистотою погляду
і немічністю власної цноти,
ти неквапливо із трамваю вийдеш
і перейдеш дорогу, щоб пірнути

в надзірних сосон кострубатий смерк,
тоді пірву я серце за тобою,
обранившись по чагарях колючих,
пильнуючи твій слід, котрий од краю
душі моєї ліг на цілий світ.

Мов пес здичавілий, піду в твій крок,
ховаючи в ступнів твоїх заглибинах
свій сором, острах свій, свою образу
і радість, і жагу, і лютий біль.

Я буду тільки тінню тіні тіні,
спаду з лица, із досвіду, із літ,
єдиним серця жилавим листочком
котитимусь під вітром власних бур.
Ось ганок наш. Ти вже перед дверима.

Натисла на дзвінок – і легко так
важезну прочинила райську браму.
Озвався син наш. Крикнути б. Але
подати голосу – не стало сили.

...Урвався сон. Гойдалась на стіні
вздовж перетнута зашморгом дорога
до мого двору. І колючий дріт,
набряклий ніччю, бігав павуками
по вимерзлій стіні. Глухий плафон
розбовтував баланду ночі. Досвіт
над частоколом висів. Деручкий
дзвінок, мов корок, вибив з пляшки сніва
нової днини твань...

Померти на дорозі повертання —
занадто солодко, аби Господь

нам не поклав у долі узголів'я.

* * *

Уже тебе шукають сновидіння
і довго блудять, як сестер черга
устромиться в мої свічаддя накликів,
котрі, неначе димом, туга тьмить.
І небезпечно це бажання дляти,
збираючи благочестивим рухом
знайомі губи, очі, підборіддя,
аби інкрустувати білу тінь.
Єси ти за крайокраєм, чаїшся
од мого неоговтаного погляду,
бо розпізнала: весь тягар розлуки
побачення колись перебере.
Уже тебе шукають сновидіння,
ступаючи навшпиньках, бо застрашно,
замоторошно – серцю зізнаватися,
що вже тебе нема.
Що сон був снівся
і вдосвіта, мов за водою, сплив.

* * *

Гармонійоване страждання,
оправлене в обручку травня.
Бетговен. Добрий маг. Пречистий
четвер. Пречистий тлум чекань.
Поразка. Усмішка. Поразка.
Метал надій. Тонкоголосить
одвертий біль. Яка докука!
Але рятує душу – згук!
Так заховати, спеленати
ізранену і стотривожну
самотню душу. Так – прожити.
Так – усміхатися біді!
О навісний, о навіжений!
А літ, а збавлених – замало?
Йди геть, патетико облудна.
Гучи ж – і серце, і струно.

* * *

Цей спалах снігу, тьмяно-синя тінь
від частоколу огорожі, кетяг
різьблений намерзлу на утлих вікнах

і олімпійське торжество берез,
ця теплота сподіяння і сну,
вспокоєного спогадами, окрай
душі впокореної, де усі
початки і кінці зійшлися разом —
це все розгадка віщих таємниць,
котрі тебе спостигнуть ненароком
і відживлять. Спостигнуть – і уб'ють.
І що то все? Життя легка основа
лягла в прозорості земного дня
і світиться. І світ благословенний,
караючи, у душу увійшов.
І душу геть обліг.
Душе, світіся,
як цей сліпучий – в кучугурах – сніг.

* * *

Зворохобилися айстри
приосіннім сонцелетом,
проминальною порою
падолистом деручким.
Бозна-звідки ждати ранку.
Може, зазимок раптовий,
може, дощ, а, може, вітер,
стій – немов на чолопку.

Кружеляє понад ними
вечір, крила розкриливши,
впав на горлицю із неба
стонасторчений коршак.
Скоро ходором заходить
щирим злотом кута брама
лісу, з'ялісу, узлісся
і розтане благовість.
Але квітам досить миті
досить долі, досить часу
досить їм життя і смерті —
всього Бог їм дав сповна.
Тож під листя кругопадом
в урочистості вечірній
мріють сині-сині айстри
без радіння і журби.

* * *

Наснилося, що я на тім дворі,
безмежно розгородженому шойно,
де вже кортить колючими алеями
прогулюватись тіням воружким.
Я став при чорній брамі. В сто очей
вглядаюся – і вже за назиранням
себе не чую. Бачу: біла тінь

у сардаку сіренькому бреді
зі згаслим поглядом, золотокоса.
– Ти хто? – питаю з острахом – ти хто?
І згадую. І сам відповідаю:
– Це ти, це, мабуть, ти, котра мені
повинна появити царство тіней,
щоб я себе на тому тлі чіткому
зустрів віч-на-віч.
В дертих куфайках,
як немічні прояви, болі тлумляться
чи розтікаються безлюдним широм,
чи товпляться торосами терпінь.
Така гуде зав'юга довкруги!
І не зійти із дива, що трепети
листок зелений – ані ворухнеться,
як мертвий висить. Жду. Чого ж я жду?
Щоб надійшов один болючий рот
з попеченими тьмавими губами
і злякано накрив мої уста,
проносячи движкий свій усміх далі.
Весняна мжичка. І земля ще спить.
От-от зі сну прокинеться погода.
І зблисне сонце, і забродить сік
в тих овочах, що довго літа ждали
і старіли в чеканні. Але ти,
тряяндю чорна, пуп'янки пустила!

* * *

Тюремних вечорів смертельні алкоголі,
тюремних досвітків сліпа, як близна, ртуть.

А сто мерців, обсівши серце, ждуть
моєї смерти, а своєї волі.

І день при дні глевтяники жують,
аби чим-небудь душу закропити.

Валує дим – то дні несамовиті
вершать ачи розпочинають путь —
по спогадах, що в пам'яті гніздяться,
по втратах, що тебе з усіх спромог
угору поривають, коли Бог
постав, як лютий бич і можновладця.

СПОГАД

Вечір. Падає напруго
сонце. Обрій ошкірений
наколовся на шпичаки
дальніх сосон.

Спокій. Понад узгір'ям гроз
легіт – щойно зведе крильми
і застигне. Пам'яттю вражений,

пригадаю:

Темінь. Вишні під місяцем
дрібно тремтять. Свічка розкошлана,
а троянди пуклі серця
б'ють на сполох.

Ось ви, полиски щасть моїх!
Ось ти, щемна поро прозрінь!
Будь же, мите, на віддалі
і не ближся!

* * *

І як ти озवेशся – з такої німоти?
Такі шляхи пройти – із розуму зведешся!
Вікно прокрила ти – гучне вікно прокрила,
зозульку посадила, щоб гостя стерегти.
Кує зозуля «ку». «Ку-ку» – зозуля піє,
а квапити не сміє часу ходу тяжку.
Та до моїх ушей той спів не долинає.
Лиш досвіток світає, вся провість – для очей.
Весь просвіт – ледь бринить тичиною надії.
Склепи, кохана, вії: бринить і брость і віть.

* * *

Горить сосна – од низу до гори.
Горить сосна – червоно-чорна грива
над лісом висить. Ой, і нещаслива
ти, чорнобрива Галю, чорнобри...
Пустіть мене, о любчики, пустіть!
Голосить Галя, криком промовляє
і полум'я з розпуки розпукає,
а Пан-Господь – і дивиться, й мовчить.
Прив'язана за коси до сосни,
біліє, наче біль, за біль біліша,
гуляють козаки, а в небі тиша,
а од землі – червоні басани.
Ой любі мої легіні, пустіть,
ой додомоньку, до рідної мами.
Зайшлася бідолашна од нестями
і тільки сосна тоскно так тріщить.
Горить сосна – од низу догори
сосна палає – од гори до низу.
Йде Пан-Господь. Цілуй Господню ризу,
ой чорнобрива Галю, чорнобри...
Прости мені, що ти, така свята,
на тім огні, як свічечка, згоріла.
О як та біла білота болила
о як болила біла білота!

* * *

Значи себе спадною хвилею,
як серце досягає горла,
коли вода, стомившись падати,
закручується в віражі.
Ця прірва прикінця, уламок цей
злютованої висі й падолу,
оцей двогорбий замір родива,
ця туга на однім крилі —
усе назначено до тебе ще.
Дорога рвіння прикорочена.
І не зайти за дальні далечі.
І за крайсебе не зайти.

* * *

Всі райдуги відмайоріли,
лишився довгий сірий шлях.
Відгасли всі вогні, що гріли
мене по самітних ночах.
І порожнеча скрижаніла,
і скрижаніла німота,

і вся душа, на дуб здубіла,
і плоть, мов знята із хреста.
Ще, оглашений, накликаю.
Ще, начуванний, чую глас:
– Це спит. Я спитом вивіряю.
– Мій Божечку, забуди нас!

* * *

Місячне сяйво лле
сиву куделю мрій.
Боже, царство твоє —
наче бджолиний рій.
Шепче лапатий сніг,
д'горі знялась сосна,
стану, зайду за ріг,
ніби нічна мана.
Грає зоря в гіллі,
спогад, мов грім, гримить.
Десь на сумнім столі
білий метелик спить.
Зорями повен світ,
думами повен дух.
Лине твій крик-привіт —
ані торкнеться вух.
Щоки сумні твої,

руки сумні твої,
наспіви-солов'ї
ллються – в три ручаї.
Темене, почезай,
де він, мій рідний край,
мій русокоший рай?
Радосте, не ридай.
Хай кружеляє твердь,
хай вороніє смерть,
повне тобою вщерть,
серце зболіло геть.

* * *

І дім наліг на дім,
і вулиць крутія.
У імені твоїм —
ганеба – скорб моя.
Тороси вікон, грат,
проспектів, ліхтарів —
за кожним рогом – кат
зі злим острішком брів.
Це він – кивав каштан,
як вишколений шпиг.
Вродився враз паркан:
це я його встеріг!

Це він, це він, це він —
при кожнім вітражі:
Піймався, вражий син,
держи його, держи!
Трамвай тебе затис,
цей мур дорогу втяв.
Куди подіти хист,
що душу запопав?
Прости ж їм, Боже, встид,
і відпусти їм гріх.
Ловці душі в твій слід
біжать з усюд усіх!

* * *

Сьогодні прощальна пора настає —
і від суходолу зірветься літак.
Але й з-поза хмар небезпека чигає —
то ледь відстає, то вперед забігає.
Отож, начувайся: рушаємо вспак.
Таксі. Шурхотіння. Пронозистий вітер
і далеч, урубана в обрій мечем —
тих ієратичних назначених літер
нервовий скоропис – як сіверкий щем.
Пронозистий вітер. Таксі. Шурхотіння.
Заплакані вікна. Всевікна твої.

Готуйся до злету. Кінець животінню.
На тебе чатують світи-галаї.
Прощальний – як подим пожарищ – той спогад.
Колюча жорства. Деренчать камінці.
Дорога в провалля. В провалля – дорога.
Середина пекла. Розбіглись кінці.
Згадаєш відльоти – і душу ошпариш.
Суремить Ірена. Мовчить В'ячеслав.
Той спогад – як подим пожарищ. Товариш
ім'ярек чатує – всі шпари заткав.
Викружуй, таксисте, ми вже на екрані.
Це аеропорт, це аеропорт!
Чи то ж тобі в честь, навіжений талане, —
такий велелюдний позаду ескорт!
Як пси, зовсібіч оступають сексоти
і кожен очима буравить тебе.
Вокзал. Коридори німі, як комплоти.
А небо в вікні – наче біль голубе.
Тож – в неба провалля, в бездоння, бездолий
нагірний, невірний, западистий рай,
всебідий, всегнівний, всещедрий, всекволий.
А що під крилом твоїм? Кара – карай.
У небо, у надвищ, за хмари за чорні
до сонця, Ікаре, спрямовуй свій лет!
Нарівні зі смертю – ми вже непоборні.
Нарівні зі смертю – сягаємо мет.
О царство півсерць, півнадій, півпричалів,
півзамірів царство, півзмаг і півдуш!
Скрегоче в металі, регоче в металі

остання дорога випроби і скруш.
Ламка і витка всеспадна вседорога.
Дорога до Бога – ламка і витка.
Коли ж нас поймає, долає знемога —
підноситься пісня – і віща й щемка!

* * *

Сни складено у стоси,
неначе кістяки,
на відстані руки —
ридання безголосе.
Світ вишито хрестом,
гудуть хрущі травневі,
зла, що довліють днів,
являються обом.
Між нами стільки тьми,
обснорованої ночі,
аж обірвали очі,
аж посвітились ми.

* * *

Пощо мені життя

суремного тривога,
як більше опертя
не виблагати в Бога?
Пощо твої труди,
усі тяжкі маруди,
коли в усі сліди
ступає тїнь Іуди?
Ошукана чота
за пагорби зникає,
і доли посідає
маркітна марнота.

* * *

Хоч покоти м'ячем по цій дорозі —
надсадний погляд скинеш за собою —
і ніяк зачепитися на ній:
там радощі, вже й пам'яті не варті,
там горе в борозні леміш лишило
і ніяк утекти її, проклятої,
ні збутися, ні спекатися ні.
То погар доль, осмалені хрести
знакують путь охлялої вітчизни,
блукає мати битим бойовиськом,
ламає руки, плаче і клене:
Кринице незглибима, доки ще

до тебе воду лити джерелову,
щоб не всихала. Крові б наточила
зі своїх вен, щоб било джерело!

* * *

І що кигиче в мертвій цій пустелі?
Киги-киги – мов чайка з-над Дніпра.
О семигори горя, цвинтар велій,
і я тут згину, як прийде пора?
Киги-киги – за ким ти тужиш, пташко?
Киги-киги – й тобі своя біда?
Потерпимо іще – бодай і тяжко,
тут наша кров – солона і руда.
Сюди ми йшли – займанщину обсісти,
козацькими кістками облягти.
Живцем, як кажуть, в землю ж не залізи —
Сибіру, Магадану чи Ухти.
Кигикнуло – і далі полетіло.
А, може, все причулося мені?
І вже болить душа, на дуб здубіла,
в цій чужаниці, чужбі-чужині!

І все то – за: дарунок сили
за себєкраєм: на, візьми,
аби дороги доль гуділи
всіма серцями і грудьми.
Це я, це духи стоголосі,
мої брати найменші (я
негідний брат їм). Мабуть, досі
звabлива шурхотить змія
під скелею, на спечнім сонці,
на синьо-маревнім піску.
Прийди, спади з небес, відслонься,
дай труту випити гірку.
Ти лялечка. Ти з льолі льолі
викружуєш. А я – зі ста
звільнився шкур. І ми – на волі,
хоч білий світ – як блекота.
Двом легше спекатись рахуби
і за державними дверми,
на чолопку тієї згуби,
де край – і прірва: на, візьми.

* * *

За мною Київ тягнеться у снах:
зелена глиця і темнава червінь
достиглих черешень. Не зрадьте, нерви:
попереду – твій крах, твій крах, твій крах.
Лежить дорога – в вікових снігах,
і простори – горбаті і безкраї
подвигнуть розпач. О, мій рідний краю,
ти наче смертний посаг – в головах.
І сива мати мій куйовдить страх.
Рука її, кістлява, наче гілка
у намерзі. Лунає десь гагілка
і в сонці стежка. Й тупіт у степах.

* * *

Так хороше і моторошно так:
шаріє повечір'я, мов підпалок.
І звідти голосіння в кілька сталок
обволікає тугою байрак.
Тонкі, високі, сині голоси
дивочними подобами світають.
Глухонімі безгубо промовляють,

що може здатися на всечаси.
Покірні вітру, нахлопи щедрот
з убогого жебрацького бенкету,
відвирувавши, котяться у Лету,
в таночок взявши кривих і заброд.

* * *

Світу – півдня і півночі.
І – половина життя.
Час опочити, пророче:
більше нема вороття
в пекло? Пророче, намарне:
світу – півночі й півдня.
Сяєво світить полярне
близнам очей – навмання.

* * *

Нарешті – ось ви, присмерки душі,
що вигасили гамір тогосвітній
і безгоміння – геть туге, мов бич,
обклало простір. Вибринь через силу,
надпоривом і надвигом – пробийсь.

Чи обережно з темряви густої
скрадися вгору, сну не наполохавши
одвертого, як біль. Пройди між тіней
і – заблукай між них.

* * *

Ще трохи краще край Господніх брам
людська душа себе відчутти може.
Я спекався тебе, моя тривоже.
Немає світу. Я існую сам.
Довкола – вистигла земна товща.
Я – магма магми, голос болю болю.
Що ж ти надбав, свою шукавши долю,
о волоконце з вічного корча?
Що ти надбав? Увесь у ґрунт угруз,
з семи небес упав сторч головою.
А справді десь є небо над тобою —
за кучугурами камінних друз?
А світло – ще народиться колись
у серці пітьми, в тускних грудях ночі?
Засвітяться сонця, як вовчі очі
у судну днину. Але – стережись!

Так ми відходимо, як тіні,
і мов колосся з-під коси,
в однім єднаєм голосінні
свої самотні голоси.
Не розвиднялось, і не дніло,
а в першу пору половінь
завирувало, задудніло,
як грім воання і велінь.
Оце післав Господь наслання!
Вогненным подихом війне —
і ув оазі безталання
нас тлумить, підминає, гне.
Народжень дибиться громаддя
з торосів вікових страстей —
і знов синодиком смертей
утверджується самовладдя.
Та віщуни знакують долю:
ще роздойметься суходіл —
і хоч у прірву, хоч на волю
пірвешся із останніх сил.
Тобі не буде опочину.
Об обрій погляд свій оббий —
і видивиш свою країну
в тяжкій короні багряній.

* * *

Ждання – витратне. Ти – пунктир смертей
душі живої. Спекайся чекання
і глянь відважно в померк існування,
котре на нас ані зведе очей.

Чого ж ти варт без рятівних подоб,
живих конань, що в піжмурки з тобою
воліють гратись? Прихистись – бідою,
прикрий добою свій порожній лоб.

Чого ж ти варт, згубивши машкару,
що панцирем холодним біль студила.
Тепер душа втікає твого тіла,
спрожогу в тілі роблячи діру.

* * *

Ту келію, котра над морем
(гуде басове жалюзі),
ми, смертній віддані жазі,
очима нетерпляче борем.
А за вікном – крізь чадний гуд,
крізь пугача ошадні крики —

твій шанталавий, без'язикий
твій недорікуватий люд.
Пустеля. Спогади. І дух
морських лагун і риболовлі.
Такий театр – на безголов'ї —
аж пір'я сиплеться, аж пух!
Гуде басове жалюзі,
йде репетиція страждання,
прем'єра самопочезання.
І досвіт сонця наразі —
немов божественне наслання!

* * *

Вже вечір тіні склав у стоси,
за обрій котиться курай,
і дальні пахнуть сінокоси,
і дальній пахне рідний край.
Ще пахне сонцем біла стежка,
медами пахне сон лугів,
і пахне юністю мережка
червоно-чорних поликів.
Кімната пахне ще духами
твоїми. Але ніч руда
уже чатує біля брами.
Голосить голосна Біда.

Муругий кінь іржить на зорі,
в голодні висі виє вовк,
а ти в тісному коридорі
прносиш начування шовк.
Так часто цокотять обчаси,
так часто серце стугонить.
І – закінчились баляндраси.
І в гніві кров хмільна кипить.

* * *

Знову друзів додому веду —
напівщирі, напівнезнайомі.
Повсідались на житній соломі,
на трипільському сонці в саду.
Потім пісню сумну заведу,
як пільмою укриє крайнеба.
Як судилося нам, так і треба —
упізнай у собі галайду.
А насунуться спогади – хвощ
під чиєюсь хитнеться рукою.
Ой і хороше! Над головою
цілосвітній збирається дощ.
Запарує вода в казанку.
Обібравши картоплю і рибу,
ми наваримо юшки – і з хлібом

посьорбаємо в прохолодку.
Що то шкода – цибулі чортма
і не буде чим-небудь затерти...
Ані жити немає, ні вмерти,
ані вільно дихнути нема!
Тільки сіль, і вода, і житняк,
і світанок, і ніч, і стозора
небезпека, і сонна і хора
ця душа – вирушає успак!
... Часником натираєм коржі —
от і збилась життєва оскома.
Золота припахує солома.
І – пороснула кров по ножі.

* * *

Жовтава більше, ніж зелена,
прокільчується вже трава.
Росте і тягнеться до мене,
аби зродити ці слова.
Забутий більше, аніж знаний,
мені відкрився білий світ,
де піє півень, сонцем п'яний,
так хвацько скочивши на пліт.
А дума-думочка сокоче —
курчатком жовтим в шпориші.

Душа зродилась. Жити хоче.
А глузд шепоче: не спіши.
Все, що намріялось, – то дивна
дивниця – й тільки. Адже ти
спізнав, що сон і світ – зарівна
ворушать стебла самоти.

* * *

Горобчик цвіркнув на бантині.
І плиски білоногий злет,
і сніг останній – синій-синій,
і перегуда-очерет.
Шпаків трикутники любовні
коло шпаківень, до осик
ув'язаних. І очі, повні
од сяйва сонця. Й зичний скрик
ген з-за обтятої діброви —
людей, дерев ачи води?
І перше мукання корови
і рання прорість лободи —
добірне зерня заронило
у ярну душу. Прорости ж,
аби заколосилось тіло,
діждало взятися у спиж.

Ніч – хай буде тьмяніша за темну.
День – хай буде ще чорніший за ніч.
Хай проллється нам – твоє потаємне,
в сяйві ласки – найсвітліше з облич.
Хай пробуде в віках – десниця твоя простерта
багряна твоя тога і голубий хітон.
Треба славно, раз судилося вмерти —
перебути вік свій, а не покон.
Треба щедро – серцем одним, устами
ледь розпуклими – розпелюстити втіхи гін,
всевідради! Сонце бо йде – за нами.
Набирай же – свій смертельний розгін.
Треба щиро – день за днем перебути.
Треба ніжно – вилоскаротати шал
серця! Треба виринути зі скрути,
як із рури – срібногорлий хорал.
Хай багаття вигорить геть на порох,
д'горі зійде весь голубиний дух —
спогадає і нерозумний ворог
спогадає і незбагнений друг.

* * *

Зачервоніє горобина,
птахи у вирій відлетять,
і ладо, ластівка, дружина
відчує: див голосить, тать
на голому гіллі, на вітрі
на хмарнім небі, на дощі,
і заспокоєння нехитрі
зупинять руку на плечі
прижурному. Ще осінь буде,
ще будуть зими і сніги.
Тоді спадуть з очей полуди
під млосні шепоти пурги.

* * *

Ці виски, ці скрики під вітром злітають угору.
Все вгору і вгору – над небо, над вечір, над ніч.
Лікуй висотою цю душу, ласкаву і хору,
в смертельнім ширянні тримайся і ранку не клич.
Землі – залегкі ми. І нас простовисно підносить
цей тлум навіженства, цей клекіт правічних волінь.
У всесвіті чути – голісінський голос голосить

і нас подвигає – до злетів, ширянь і падінь.
Голісінський голос – чи то Богоматері, Долі
Чи то України огорнутий мороком дух.
Крило холодить полохке лопотіння тополі.
Дніпра переплески, що вижеврив, вистиг і стух.
Намистом огнів озиваються весі і гради.
Зболілим видінням снується нам сон мерехкий.
Ява ачи марення ачи з глухої надсади
цей простір озвався – понурий і неговіркий.
Твої серпокрильці протнуть наторосені хмари,
така чорнота, чорнота, чорнота угорі!
Від магми земної до серця дрібного – удари
дзвінких молоточків в космічній заходяться грі.
Цей здвиг молодечий, оце наднебесся тривожне,
цей безгук, цей безмір, ця кружна п'янка широчінь,
цей край під горбатим підкриллям, ця ясновельможна
земля, що звабляє в провалля обсотану тінь.
Ми ще засвіт-сонця дзьобами проб'єм крутояри,
над падолом річки, як стріли, піврємося в лет.
Це досвіт, оспалі! Це день народився, нездари,
вітрець повіває в триб-листі обмерлих трепет.
І зорі подвійні і місяць подвійний блукає
подвійного руху згромаджений центр налог
в високому леті твоє товариство шугає —
малі підсусідки, якими пишається Бог.

* * *

Для І.С.

Сузір'я знов лаштуються в танець,
метелиця от-от займеться виром.
Спокійно, сестро. Чуеш, хай їм грець —
отим Романам і Володимирам.
Запорошило, замело, засні—
жило дорогу – а куди рушати?
Спокійно, сестро. Будуть зліші дні.
Ще нам цей час – за просвіток згадати.
Не ремствуй, сестро. Тяжко в цих ночах,
що безпросвітні, як відьомське око.
І водить блуд нас і колише страх,
а притомився – і бере морока.
Та йди й крізь смерть. Не обривайся з крока.
Аж там спочин. Твій нездоланий жах.

ЧАСТИНА ДРУГА

* * *

Цей став повісплений, осінній чорний став,
як антрацит видінь і креміль крику,
вилискує Люципера очима.

П'янке бездоння лащиться до ніг.

Криваво рветься з нього вороння
майбутнього. Летить крилатолезо
на віття виголїле. Рине впрост
на утлу синь, високогорлі сосни
і на пропащу голову мою.

Охриплі очі збіглися в одне—
повторення оцього чорноставу,
насилу вбгане в череп.

Неприхищений,
а чуєш, чуєш протяг у душі?

1970 р.

ВЕРТЕП

На першому поверсі двоє людей,
на другому – їхні тіні.
Вправний оператор
так освітлює кадр,
що часом навіть не добереш,
де люди, а де лиш тіні.
Внизу проказують – нам з тобою
жити в любові й радості.
Вгорі повторюють: мав би ніж —
зарізавав би, як собаку.
Потім на кін виходить хтось третій
і починає агітувати за рай,
що росте й росте
донизу й угору.
Сніп світла підноситься
в порожню небесну твердь,
де чути янгольські співи:
«одним кипіти в маслі,
а другим – у смолі».
Нарешті починаються танці:
на авансцену вискакує чорт
і починає обертатися.
Спочатку стоїть на руках,
потім стає на ноги.

Доти перевертається,
поки руки не приростають до землі,
а ноги зависають в повітрі.
І тоді помітно стає,
що обертається, власне,
тільки тулуб.

* * *

Цей корабель виготовили з людських тіл.
Геть усе: палуба, трюм, щогли
і навіть машинне відділення.
Морока була з обшивкою.
Особливо погано
держали воду місця,
де укладалися людські голови.
Коли утворювалась потужна водотеча,
діру затикали кимось із екіпажу.
В той час, як решта
шукала щасливої пристані
у відкритому морі.

* * *

Спочатку людину вбивали
(це робилося дуже майстерно й швидко),
потому вбитого одживляли.
Реанімацією займалися
в косметичних кабінетах
малярі – замість лікарів.
Справі одживлення
віддавали життя
цілі династії майстрів пензля.
Зате й одрізнити
живого од мертвого
було неможливо.

* * *

– Досить крові, – продекламував кат,
коли ще ніж, загнаний мені попід ребра,
стримів у спині.
І я подумав, весь скривившись од болю:
що, як він заходиться
ще й лікувати мене?

* * *

Ця п'єса почалася вже давно.

І лиш тепер збагнув я: то вистава,
де кожен, власну сутність загубивши,
і дивиться, і грає. Не живе.

Отож мені найщасливіша роль
дісталася в цій незнайомій п'єсі,
в якій я слова жодного не вчив
(державна таємниця!). Автор теж
лишається інкогніто. Актори
чи є чи ні – не знаю. Монолог?

Але без слів? Бо промовляють жести
непевні. Що то – сон, ачи ява,
чи химородні вигадки каббали?
Чи маячня – і тільки?

Стежу оком

за тим, що наш глухонімиий суфлер
показує на мигах. Не збагну я:
захочу стати – він накаже: йди,
а йти почну – примушує стояти.
У обрій декорований вдивляюсь —
велить склепити очі. Мружусь – він:
у світле майбуття своє вглядайся.
Сідаю – каже: встань. Отетерілий,
вирішую: найщасливіша роль
дісталась іншому комусь. Ти граєш
неповна розуму.

Й одразу входжу в роль,
загравши навпаки. Мені б сміятись —
я плачу. Груди розпирає гнів

(маленьке перебільшення: сновиди
здебільша врівноважені в чуттях) —
а я радію. Рушив катафалк —
а я втішаюсь. Вилізши на повіз,
виگوкую: хай славиться життя.
Захоплений суфлер не сходить з дива
і тільки підбадьорює: віват.
Поскрипують стільці в порожній залі,
єдині глядачі цієї п'єси,
і дивно так вглядаються крізь мене
у порожнечу, видну тільки їм.
Так голова болить. І так нестерпно
прожекторна освітлює п'ятьма,
неначе тьмавий зал перетворився
на сніп вогню пекельного. Суфлер
наказує нарешті зупинитись.
А я вганяюся з розгону в зал.
І все. Скінчилося. Вистава щезла.
Завіса впала. Я вже не актор —
глядач. А скільки покотом у залі
лежить живих мерців, старих акторів,
обпалених огнем шалених рамп.
І всі вони до мене простягають
осклілі руки: – О, щасливий Йорику,
твій номер тут – 135. По ньому
шукай подушку, ковдру і матрац.
І можеш спочивати, скільки хочеш.
Тут час стоїть. Тут роки не минають.
Бо тут життя – з обірваним кінцем,

як у виставі. Тільки є початок.

Кінця ж нема. – Як ця вистава зветься?

– Щасливий Йорик. – Тобто, я герой,
як кажуть, заголовний? Був – героєм.

Тепер – скінчилося. Ми теж – були.

– І що за п'єса? – Варіант удатний
давно вже призабутого Шекспіра.

Її створив славетний драматург.

– І як його на прізвище. – Немає
в нас прізвища. – То як же так?

– Ім'я годиться тільки тим, котрі існують.

– А ви? – Ми всі однаково щасливі.

– Цей Йорик – божевільний? – Ні – щасливий.

– Щасливий? Так? А я кретина грав.

– То що тебе дивує? Хай кретин,
розумний, геніяльний чи щасливий
або нещасний – то пусті слова,
що правлять для розрізнення – та й тільки.

А тут немає родових одмін.

Бо кожен з нас – актор або глядач.

А це одне і те ж. Бо глядачеві

так само треба грати глядача,

і то – захопленого. А наймення

у нас немає свого. Нині – Йорик,

а завтра вже ніхто. Чекай на роль,

якою і почнеш найменуватись,

допоки скону. Раз єдиний – Йорик,

а все життя – ніхто. Ні тобі виду,

ні імени. А грай чуже занудне

нашіптане життя – самі повтори.
Так живучи у ролі аж до смерті,
вивчай слова забуті: боротьба,
народ, любов, несамовитість, зрада,
порядність, чесність. Так багато слів
ті предки понавигадали. Боже,
життя на гріш. А так багато слів.
І майже всі – чужі і незнайомі.
Скажімо, нас назвали – будівничі.
А що то – будівничі? – й не питай.
– Ви щось будуєте?
– А що то – будувати?
Так звать нас – будівничі. От і вже.
А нам до того байдуже. Хіба
тобі не все одно, що справжній Йорик
був зовсім, може, і не Йорик. Навіть
напевне ні, раз так його зовуть.
Ти пам'ятаєш – Гамлетові в руки
попав лиш череп – ні очей, ні губ,
ні носа, ані вух – зотлів геть чисто,
ось так, як ми. То можеш називатись
як заманеться. Тут усе одно:
герой, актор, глядач, суфлер і автор —
усі живуть одне чуже життя:
удень вистава, все одна й та сама,
хоч завше невідома, бо ждання —
то теж актор, що грає сподівання
і вміє виінакшувати текст.
А уночі – те ж саме. Лицедій

вже звук до спокою. Допіру смеркне —
ховається під ковдру, ніби равлик
у мушлю. Той, скажімо, бубонить
собі під ніс якісь уривки ролі
(озвучує мовчання й мертвий жест),
а той зайдеться реготом – аж відлоск
летить в концертну залу. Третій спить,
четвертий плаче. П'ятий втупить очі
у стелю – і мовчить, мовчить, мовчить.
Ще був один – молився. Скільки знаю —
він був із нас найстаршим, пережив
аж трьох суфлерів (ім життя коротке)
допоки не завісився. З нудьги,
подейкували наші ліцедії,
хоча розмов про те і не було.
– Чому? – А що базікати? Даремне
плескати язиком. Ще хто почує —
і донесе суфлерові. Бо ми
радіти зобов'язані до смерті.
Це перший наш обов'язок. Колись
був завітав до нас найголовніший
суфлер. Велику раду був зібрав
і слухав кожного. А ми стояли
і хором дякували. – Ну а той?
Дивився
і розуму випитував у нас.
Хто радо радість грав – того наліво,
нерадо хто – направо. Ну, бувай,
бо взавтра загадав мені суфлер

демонструвати щастя – три години,
чотири – гнів, а решту дня – любов
і відданість. То треба й відпочити.
Я був залишений напризволяще,
і мізкував собі, що досить рух
єдиний одмінити – і тоді
вже не збагнеш кінця ані початку,
бо все переінакшується. Світ
тримається на випадкових рухах,
які його означають. Питьма
навпомацки у кості грала. Глухо
постогнували сонні лицедії,
і оком Поліфема угорі
світив червоний місяць безголосий.
Я ждав чогось до ранку. Ніч?
Життя?

Чи, може, вічність проминула? Тільки
нарешті увімкнули дня рубильник
і краном баштовим піднесли сонце,
а на склепінні небаявило
двох лицедіїв – що співали дружно
за жайворонів. Із лабораторій
взяло росу на пробу. І вчепило
рекламний щит: «Ставайте до роботи —
почався день». До буди вліз суфлер,
і п'еса почалася, не скінчившись.

* * *

Утрачені останні сподівання,
нарешті – вільний, вільний, вільний ти,
тож приспішишь, йдучи в самовигнання,
безжально спалюй дорогі листи.
І вірші спалюй, душу спалюй, спалюй,
свій найчистіший горній біль – пали,
тепер, упертий, безвісти одчалоюй,
бездомного озувши постоли.
Що буде завтра? Дасть Біг день і хліба.
А що коли не буде того дня?
А буде тільки буда, тільки диба,
і кволий крок, і стежка – навманья.

* * *

Зазираю в завтра – тьма і тьмуца
тьма. І тьмуца тьма. І тьмуца тьма.
Тільки – чорноводь. І тільки пуца.
А твого Святошина – нема.
Ні сестри, ні матері, ні батька,
ні дружини. Синку, озовись!
Понімили друзі. Чорна гатка

в теміні, котрою – хоч залиєсь.
Лиш тремтить, як віра в спроневірі,
копійчана свічка на столі,
та шугають люто по квартирі
ніби кажани твої жалі.
Шурхоти і шепоти і щеми,
чорнокрила б'ється самота,
і рядок забутої поеми
світиться із давнього листа.
Все життя – неначе озирання
у минулий вік. Через плече.
Ні страху, ні болю, ні вагання.
І Господь розбірливо рече:
відшукай навпомац давню кладку,
походи і виспокойся в ній,
у забутім віці. Тепла згадка
ще придасться на суді страшнім.

* * *

Я блукав містом своєї юності,
марно вишукуючи в нових кварталах
вчорашні споруди, сквери, стежки,
дешеву ліпку на фронтонах будинків.
Географія втрачена.
Місто покращало й виростило,

з'явилися нові бульвари готелі вулиці
пам'ятники стадіони дерева
тільки жодного знайомого обличчя в натовпі
жодного обличчя
котре нагадало б тобі
згублену молодість.
Сподівався зустріти бодай себе
отут де струменіє фонтан
лямований штучним мармуром,
марне. Нема. Пропалий безвісти.
Злетіли в небо легкі висотні будинки
і ти біля них маленький-маленький
не розгледіти самому
не те що зустрічним.
Зупинивши таксі
шофер підійшов до фонтана
що зрошував незнайому гінку топольку
вимив руки
потім витягнувши носовичка
старанно витер долоні
сів за стерно і помчав
знявши легеньку куряву
Дивлячись йому вслід
я вперше збагнув:
життя – не вдалося.

* * *

Так явно світ тобі належать став,
що, вражений дарованим багатством
оцього дня, відчув, як святотатство:
блукати лісом, йти межі отав,
топтати ряст, аби спізнати в зорі
наближення своїх гріховних прав.
Вертай назад! І добротою хорий
розтань росою димною між трав.

* * *

Порідшала земна тужава твердь,
міський мурашник поточив планету,
міліціонери, фізики, поети
вигадливо майструють власну смерть.
Протрухлий український материк
росте, як гриб. Вже навіть немовлята —
і ті заповідаються на ката
і порубати віковий поріг,
дідівським вимшілий патріотизмом,
де зрідка тільки човганя чобіт
нагадує: іще існує світ,

справіку заборонений, як схизма.
Ця твердь земна трухлявіє щодня,
а ми все визначаємось. До суті
доходимо. І Господом забуті
вітчизни просимо, як подання.

* * *

М'яко вистелив іній
український обік.
Все коротшають тіні,
і коротшає вік.
Ночі врвала Варвара,
сонце йде за Різдом,
не скінчилась покара —
і не суджено двом.
На Водохреща маєм
Об, Іртиш, Єнісей,
а в очах не світає,
тьма не йде із очей.
Все ті ж лайки і крики,
і заліззя тотіж.
Пригравайте, музики,
за колимський рубіж.

* * *

Кривокрилий птах: коротке —
рідне, довге – що чужинне.
Спробуй, спекайся мороки:
за крайсвіту – Україна.
Сонце, сонце утікає,
зизооке і зловісне,
в безпуть ринула залізна
колія – тебе ковтає.
Десь ти тінню тіні тіні,
десь ти скраю всіх скраєчків,
не колиска – домовина
(пообірвано вервечки).
Ця дорога вседороги,
всенезустрічі-всегону,
позирай із зак-вагону
за сузір'ям Козерога.
Але буду перебуду,
перечую, перебачу.
Скільки терпу! Скільки труду!
Кривокрилий, круком крячу.

* * *

На схід, на схід, на схід, на схід,
на схід, на схід, на схід —
зболіло серце, як болід,
згубився й болю слід.
Тепер провидь у маячні:
десь Україна – там,
уся в антоновім огні
жахтить усеочам.
До неї ти від неї йдеш,
Страсна до неї путь —
та, на котрій і ти падеш,
і друзі теж падуть.

* * *

І що кигиче в мертвій цій пустелі?
Киги, киги – мов чайка з-над Дніпра.
О семигори горя, цвинтар велій —
і я тут згину, як прийде пора?
Киги, киги – за ким ти тужиш, пташко,
киги, киги – й тобі своя біда?
Терпи, хоч як і тяжко, як і тяжко,

тут наша кров – солона і руда.
Сюди ми йшли – займанщину обсісти,
козацькими кістками облягти,
невже тобі живцем у землю лізти,
коли недолі не перемогти?
Кигикнуло – і далі полетіло,
а, може, все причулося мені?
І вже болить душа, на дуб здубіла,
у чужаниці, ой у чужині.

* * *

І все то – за: дарунок сили
за себекраєм: на – візьми,
аби дороги доль гуділи
всіма серцями і грудьми.
Це я, це духи стоголосі,
мої брати найменші (я
негідний брат їм). Мабуть, досі
зваблива шурхотить змія
під скелею, на спечнім сонці,
на синьо-маревнім піску.
Прийди. Спади з небес. Відслонься,
дай труту випити гірку.
Ти лялечка. Ти з льолі льолі
викружеш, як я – зі ста

звільнився шкур. І ми – на волі
обік єдиного хреста.

Двом – легше спекатись рахуби,
і за державними дверми,
на чолопку тієї згуби,
де край – і прірва: на́ – візьми.

* * *

Ще трохи краще край Господніх брам
людська душа себе відчути може,
я спекався тебе, моя тривоже,
немає світу. Я існую сам.

Довкола мене вся земна товща.
Я магма магми, голос болю болю,
що ж ти надбав, свою шукавши долю,
о волоконце з вічного корча?

Що ти надбав? Увесь у ґрунт угруз,
занурений у твердь сторч головою.

А справді десь є небо над тобою
за кучугурами камінних друз?

Чи світло ще народиться колись
у серці пітьми, в тускних грудях ночі?

Засвітяться сонця, як вовчі очі
у судну днину. Того й стережись!

* * *

Сумні і сині, наче птиці,
уже без неба і без крил,
обсівши край своїх могил
живої не доб'ють водиці.
На попелищі віковім
досада щириться з досади,
їм спільної немає влади,
нерадісний їм спільний дім.
Отак сторіками пливуть
і жалощами душі студять
і будять мертвих – не розбудять
і не докликавшись – кленуть
і тужно зозулі кують
за дітьми зниклими без сліду.
Хто прийме їхню зненавиду?
Лиш безпуть, поединча путь.
Напростувалися шляхи —
спадні укотисті залізні
і все гряде година грізна
і сурми доль сурмлять жахи.

Оце збавляння довгих літ життя
на відстані од вітчизни і себе,
це кождочасне поривання в смерть,
щоб з неї виринати в знавіснілий
хрипкий чи геть знеголоснілий крик.
Це сновигання проміж власних тіней
з яких лише одна була жива
із правіків, а нині – невпізнанна
(ти з нею розминувся навмання).
Ця рвань віків, посовгнутих, мов ріки
од гирла до джерел, ця колотнеча
надій і спроневіри, криволет
лякливих ауспцій, що в безгуччі
шершавими крильми прошерхотять
і всядуться на голові – нам стане
за час нових народжень. Марні спроби —
померлих одволодати. Торкнись
гулким перстом до гробового муру,
послухай тьмяну вільглу німоту
всіх накопичених погиб тутешніх
і – витримай, як збайдужілий мрець.
Крізь мене жовті стебла проростуть,
запахне тліном памолодь. Здолай
увесь свій вік стояти на порозі

перед дверей, тобі відкритих навстях,
а за поріг ноги не занесеш.

* * *

Немов рубін у чорнім адамашку,
обачно критий білим німуванням,
так снінь моїх озерце шарлатове
лямує обережок начувань,
що ось-ось-ось прокинуся – і дивна
розкішна квітка заполочі бризне
зрадливою сльозою; весь той чар
самонаближень, упізнань і врочень,
що визріли у невіді душевній
і стежать стежать стежать зизим оком,
ачи я втраплю на свою стежу —
і весь той чар почезне. Шарлатово
жахтить душа од повівів світанку
голчасто-синіх і, себе впізнавши,
ховається, мов равлик, в тишу тиш.
Пречисті з'яви ці. І почезання
пречисті теж. І хороше чекати
і любо омилятися. І мати
за побратима свого двійника.
Ти мій не ворог, ні? Авжеж, не ворог.
Не побратим, а ні? Не побатим.

А хто ж ти є? А твій суворий янгол,
народжений до твого живоття.

А як же приятнь? Тільки через сфери
спізнілих лун. А німування – нащо?

Аби чекав, чекав і начувався,
коли я вирну з-за твоїх плечей.

* * *

Велосипедисти, як метелики
в осяйному плетиві дороги
тішаться в незрушності окляклій,
лиш лискучі шпиці миготять,
збризнуті росою. Горнім надверхом
промінь заломився і посовгнувся
під німими шинами, а зелен
бір сосновий бородою тряс.
Ми збирали з сином полуниці,
бродячи медовим небом туги,
згіркла глиця пучилась, як брага,
стежка слалась, наче благовість.

* * *

Про що тобі я зможу повісти,
як стрінемось при зустрічі при нашій?
Живи здоровий, синку мій, рости,
спивай меди із чарівної чаші,
а я, твій батько, маю ще тягти
кормигу літ у чорнім ералаші,
збавляючи літа свої найкращі
в світах, які не можна осягти.
Мій любий сину, час мене повів
за ці нелюдські грізні загороди,
де зібрані принукою заброди
чи не справіку п'ють Господній гнів.
Стоять мов кволі тіні проти лиха,
аби спізнати: смерть – то справжня втіха.

* * *

Недуга, несила – ховати цей жаль
одвертого серця. Недуга. Несила.
Дівча пустотливе – та смерть нас носила
і тицяла пальчиком – глянь у скрижаль.
І глянь. І очей своїх не попускай
і полуменій од високого жару.
Гей, хлопче-молодче, ти був за нездару,
не вимолив пари – то й досі благай,
блаженний. Світи розвидняються нам,

розпуклі світи, наче пуп'янки ранні,
здимілі од роздумів. І на світанні
піврався – світ-за-очі. І – напролам.

* * *

Це тільки втома. Втома. І шалена.
Це тільки так – найшло – і відійде.
А вже як не відступиться од мене —
то краще – хай уб'є. Нехай – уб'є.
Дарма бо скніти – вже напівдорозі
між смертю і життям. Йй-бо – дарма.
Бо жодної з надій не маю в Бозі
і порятунку жодного – нема.
Пучками стисну ошалілі скроні
чекатиму, допоки відгримить
ця навіжена мить моїх агоній
і забарних чекань обридла мить.
Це так. Це так. Це – скоро дійде краю.
І як не скосить – то дихнути дасть.
О дасть дихнути, дасть дихнути. Знаю.
Иди ж, вістунко всіх моїх нещасть.
Це так. Це тільки так. Це надто легко
скоритися. Зіпнися – й перебудь.
А груди – мов бандури бите деко
і піврано всі приструнки – гудуть.

* * *

І то вже – так. І то вже – зразу:
пади у прірву – ані руш.
Од чаду самоти, од сказу
заголосило кілька душ
в твоїй – самотній і спустілій
(забув – про корогву й пірнач?).
Спинайся – хоч на божевільлі,
але – віддяч. Але – віддяч.
Дарма, коли й добра не буде,
ні тобі душещці – добра —
таки не буде. Коле груди
і хрип прилипнув до ребра.

* * *

З зазубреними берегами озеро —
ковток води між виспраглому лісу
дубового, як кров, бо антрацитна
у надрах розговлялася жага.
Високе сонце, верески, спижевi
округлі плечі вздовж гінкої шийі.

Неспокій на душі. Лівіше серця —
як раннє підпадьом — нагальний біль.
А спондилова глина крем'яніє
і так натужно пише мить дозріння
(але чого? Ненатлого кохання
чи тугою накликаних розлук?).
Цвів деревій. Тим цвітом губи пахли
і спекою, і літом, і журбою
ненатлою. А бронзове волосся
мені, мов яра памороч, було.
Отой прощальний змах тонкоголосий
тремтливої руки, той голий накрик —
пунктирами — щербатий яр, той пагорб —
яким зигзагом путь тобі значив?

* * *

Ти хоре, слово. Тяжко хоре ти.
І хто позаздрить животтю твоєму,
що тільки в молитви ачи в поему
годиться, поцуравшись марноти
святошних буднів. Рушаться світи
і суходіл міліє. Скільки щему
у грудях варіює вічну тему,
що легше вмерти, аніж осягти
погребні співи. Господи, подай

недугому високу допомогу —
нехай я віднайду собі дорогу
для мужнього конання. Рідний край
на белебні ясніє осіяний.
Почуй мене! І озовись, коханий!
І лиш недобрим словом не згадай.

* * *

Пахтять кульбаби золоті меди
і, ніби хмарка бурштинова, бджоли
злітаються до мене знадокола
і прозначають трачені сліди.
І вже нема ні щастя, ні біди,
а тільки світ, тугим пойнятий гудом,
а тільки лет, що зветься творчим трудом,
а тільки клич: живи, але не жди.
І не марнуй чеканням плинних днів
і не гніви Господнього веління.
Життя – то кара. Кара – благостиня.
А ми – коткі, мов валуни віків.

* * *

Як добре сіятись під небом,
ісклавши в копи хліб смертей
і пильнувати сон очей,
бо мед гріхів цідити треба
в спижевi кадуби ночей.
І тяжко віриться, що роки
по наших душах протрублять
і гори згорблені високі
враз западуться і витоки
прорвуть грудей смертельну гать.

* * *

Полудне. Спека. Тиша. Спокій.
По загороді горобці
колошкають твій сон глибокий,
і вартового мірні кроки,
і спалах сонця на щоці.
Полудне. Закипає далеч
журною піною видінь.
Пісок. Безмежжя. Чорна галич,
мов сяйва вертикальна тінь.
Полудне довжиться колюче,
ростуть із серця шпичаки,
аж ген по прірві – кручі, кручі,
котрими бавляться хмарки.

* * *

І навалились дні —
таке страшне завалля!
Сни висталились сталлю —
і не збудися в сні.
І горе переспи,
приспи свою досаду,
коли немає ради,
а є одне – терпи.
Відбігли, наче пси,
розвіялися в полі
повщухлі душі голі
і голі голоси.
Було ж: спередодня
так довго тембітало,
за тим світати стало —
прожогом, навмання.
Окрушинами днів,
торосами завалля
сни висталились сталлю
і смерк забовванів.
Благаю повсякчас:
ти, Господи всевишній,
карай нас, многогрішних,

а не забуди нас.

* * *

Запахло сонцем воском і зелом.
В мосяжне колихання передліта
летить бджола, журбою оповита,
мов янгол із надламленим крилом.
На обрії, одразу ж за селом,
де оболоню тишею сповито,
горять кульбаби, тішачи півсвіту
своїм журливим і легким теплом.
І, надлетівши, зморена бджола
відчує стебел плавне колихання,
як дихання землі і як кохання,
і як плавбу до вічності. Мала,
вона зазолотіє соком сонця
і схочеться їй віщих таємниць
запричаститися, припавши ниць
до вутлого кульбабиного лонця.

* * *

Щось сталося мені – геть облягло знесилля

і сни мене біжать і щемна ніч гнітить.
На ліктях підвелась зоря, мов породілля,
і дух мій скорчився – і корчами кричить.
Ступай-но в дивен день, як дивен див кошлатий,
блукай межі дерев, де погорою рев.
Так серцю хороше, що гріх не напитати
дороги потерчат, лісовиків і мев.
Щось сталося мені – зайшов бузковий безум,
бо зацвіли братки по цих сумних грядках.
Будь за сестру мені, косичена березо,
за брата, клене, будь, за серце, все в сльозах.
Скажений, стій і стій! Не піддавайся кличам.
О не стенайсь, душе! Уходь у береги.
Нехай живлом весни ми очі возвеличим
і вступляться в серця нам зайдами боги.

* * *

Самотньо сновигає голос
у синіх нетрях вечорів.
Зернистий похилився колос,
що вкруг чола, мов жар, горів.
Запахло вільгістю од лісу
і сонце червінню взялось.
О тише тиші, заколисуй
забутим гуком, як жилось

тобі під гронами калини,
де попелясті зозулі
вістили роки: жий однині
на всенепізнаній землі.
О, чий то голос сновигає
у синіх нетрях вечорів?
Ти чуєш? Серце промовляє —
до тебе Бог заговорив.
І мовив Бог: моєї влади
ти поцурався задарма.
Заради молодої знади
спізнати обшир, бо нема
такого обширу на світі,
щоб став подобою небес.
Я слав на тебе лихоліття,
щоб до життя ти був воскрес,
аби збагнув, що над покари
немає більшої цноти.
Ти бачиш – побратимів мари?
То весь – мов на екрані – ти!

* * *

Наслання – от і вже!
Піт заливає очі,
нас дума вічно врочить,

але не береже!

І скоро стрілить в ціль
ця стислість навіжена —
і знищить (і про мене!)
задавненілий біль.

Як часу остюки
устрягти в серце спрагли,
коли прозоріння нагле
торкається щоки.

Облудливих порад
ти був зазнав чимало,
а як до діла стало —
упав – за рядом ряд.

Пізнаєш ти ачей
Господніх воль наслання
в поконі квітування
і виквіті смертей?

А перемігся – ти?
А серцем – перемігся?

О дух мій, не гнітися
од смерку й самоти.

Із випатраних гнізд
зриваються орлята,
у безвість вирушати,
де басамань борізд.

Нема куди піти,
нема куди подітись,
гнітитися, гнітитися,
а долі не втекти!

По жилах час тече,
а просвітку не видно,
життя сувору нитку
проклята Парка тче.

* * *

Між загород відшукуємо рай,
цвінуть кульбаби й бурштинові бджоли
геть впокоїли простір надокола,
що кращого у Бога й не питай.
Забудься сном несклеплених повік,
занурившись у памороч чекання,
де почезає зустріч і прощання
і бідам загубився довгий лік.
Впокоєний гойдається мишій,
мордовський вітер накликає хмари,
стань на межі віддячення і кари
і щастен будь, о в'язню молодий!

* * *

Той бідний виквіт рідної землі,
що, кроплений дніпровою водою,

своєю присягався головою —
що розпізнав рахманний біль землі —
уже його покраяно, потято.
Пожовкло рано вигнане стебло,
а там де жебоніло джерело
схилив чоло дбайливий Пантократор.

* * *

Вельможний сон мене опав
і тут нараз почув я:
Високий голос пролунав:
підпалій, алілуя!
Пильнуй страсну стезю страждань
спізнай смертельні чари
дороги добр і почезань
свавілля і покари.
Бо ти – це ти, це ти і ти,
бо ти і є Вітчизна,
бо так стоятимуть брати,
як буде днина грізна.
Бо є в тобі цілий народ
його червонокрівці.
Не дай рукам лихих заброд
вскубти пера жар-птиці.
Тож на хресті святих розстань

тримайсь допоки скону
дороги зустрічей, прощань,
свавілля і закону.

* * *

І край чужинецький тебе оточив —
довкола лиш сопки й розпадки,
а від товариства, з ким дружбу водив
ні чутки, ні звістки, ні гадки.
Полон у полоні, межі стомежа,
ти вся – за горбами-горбами
натхнення і хорого серця ганджа —
з синами, хрунями, рабами.
Ти тут довершишся, моя самото,
моя чужино безберега,
розлуко-незустріче, вічна мето,
красуне, князівно, сердего?

* * *

На віковому бездоріжжі
так легко вискочить з лиця
і донести до самкінця

свої каріатиди хижі.
На цих шалених ставітрах,
де ні коня, ані дороги
звіряй свій крок за знаком Бога —
і попри смерть і попри жах.
Як воду в шклянці, пронеси
свою з дитячих літ подобу,
як припочаток свій і спробу
сказати: Господи, спаси...

* * *

Із вечора – одразу в ранок.
Ну й інквізиторський крутіж!
В ривкому снінні сто циганок
все не нагострять гострий ніж.
Сніги, і хмари, й поголоси
і вигорбіла Колима.
Над чорноводям сиві коси:
то тужить мати, мати, ма...
Готель. Кімната – на чотири
самотні ліжка. Діти сплять.
А той, що в довгому подирі,
з усіх кутків зорить, як тать.

* * *

Гемонське непорозуміння!
Якась вселенська глухота!
А шал який! Яке озління!
О білий світе-блекота.
Терпи. Терпи. Мовчи – і годі.
Словечко зрониться – і вже.
Тоді й Господь не вбереже
у цій біді, у цій пригоді.

* * *

О передсмертні шепоти снігів
напровесні, як Колима святкує
свій першотравень – як вода струмує!
Як пильно сланик кущ свій насторчив —
до сонця, сонця – наче тетерук
напривольяще кинутий в пустелю
своїх горбатих зойків. Лелю, Лелю —
під кригою – земного серця стук.

* * *

Одна гора – зима, а друга – літо,
а я стою, мов осінь, – посеред.
І сонце, сонце, со- несамовите
топило сланцю перегірклий мед.
Мені колимські мухи задзижчали,
мені торішня пахнула трава,
бо Ти мене, мов янгол, пильнувала.
Ти – наречена ачи удова?

* * *

Колимське сонце стало сторч.
Бог ним махає, як ковадлом.
Пади-но з каменя на корч
і волю пий, аби не вадило б.
Довкола сопки геть рябі,
каміння, золото і кості.
Гей, земляки, заходьте в гості,
підданці спільної доби.

* * *

За Р.Кентом

Стара людина, сопки давні
і кінь старий, і світ старий
і всі утрати непоправні
і біль – хоч душу роздери!
Між сопок схований надійно,
промерзлий наскрізь, до кісток,
чи пригадаєш супокійно,
де круча обірвала крок?
Дай Боже хоч біди якої,
коли ні краю ні коня
і долі дай – та злої! злої! —
нехай донищує до пня!

* * *

Гора за горою.
Гора за горою.
Не видно Вітчизни —
світанок не бризне.
А поніч лопоче,
як тіні тополі,

і син мій не хоче
ввижатись в неволі.
Зашемріло шаро
в глухому розпадку.
Прояви, примари
забутого спадку.
День золоторогий
по надрах сколовся
і зашморг дороги
торкає волосся.

* * *

Ти тінь. Ти притінь. Смерк і довгий гуд
і зелень бань і золото горішне
мертвіше тліну. Ти – бажання грішне —
пірнути в темінь вікових огуд.
Із хуторів, із виселків і сіл
ти безголова дорога потворо.
Горить твій слід – немов болід, як Тора
і ти гориш – то вічний твій приділ.
Всеспалення. Твоє автодафе —
перепочинок перед пізнім святом,
як ворогу назвешся рідним братом
і смерк розсуне лірою Орфей.

* * *

Про згадку для С.Ш.

Москва. Столиця. В сотні лиць
нас озирає при вокзалі.
Нас автомати пронизали.
О рідна сестро, падьмо ниць!
Цей світ – це сон. Оця діра —
цвинтарна. Шара вся. Примарна.
Між ста потвор – сестра. І гарна,
як смерть. Межи потвор – сестра.
Шепоче тихо: Отче наш,
єси на небеси, – помилуй!
Коб лезо – то відкрив би жили.
А світ звіріє в сотню пащ.

* * *

Червневий сніг – на безоглядній сопці,
модрини граціозні – де-не-де.
А ти в коробці, геть тісній коробці.
Душа ж – як дуб: нічого вже не жде.
Повзуть горби – неначе птероптахи,

Господні сфінкси, загадка буття.
Ти надто щедрий, Боже – стільки жаху
вергаєш на мале моє життя.
Потерпили руки. Спрагли в горлі крики,
а вседорога вужиться, як вуж.
Хрести модрин. І запропалі лики
і дріт колючий – замість харалуж.

* * *

Обколоте, в намерзі, стогне вікно,
і свічка у шклянці, у пляшці вино,
у горлі застуда, у серці пільма.
І світ надовкола – стогрім – Колима.
Провалля і кручі. Горби і горби.
Сказись – од чекання, молінь, ворожби
чи то заклинання чи то знавіснень.
Оббризкала стіни – чи кров ачи тіль.
Занадто далеко. Занадто ген-ген,
де в леготі-вітрі кучериться клен,
де сонях кружляє, калина цвіте,
хвалитиму Бога, що там ви есте,
де ревом німим задихнувся Дніпро,
де Нестор ховає злочинне перо,
бо в горлі застуда, у грудях пільма
і світ оступає стокрик – Колима.

* * *

Вся в жужелиці, поросі, вугіллі,
вся сіра й чорна, і брудна й кургуза
збігаючи донизу – там де балку
перетинає залізничний насип
мені наснилась вуличка моя.
Вузький ворок – тісно тут мені,
щоб радість розпросторити. Спускаюсь
донизу, проминаю кілька хат,
і ось вона, моя домівка рідна.
Старий колодязь, вичовгана корба,
акація обтята, сохлий клен,
зашторена зажурена веранда,
котра уже мене не впізнає.
Добрідень, рідна хато! Де ви, рідні?
Стрічайте сина блудного. Дарма.
Німотні двері, аніде ні звуку,
лише жерделі ветхі у дворі
журливо поколихуються. Входжу
в німе подвір'я. Призьба. Клямка. Стук.
Анітелен. Від мене замуровано
моє минуле, вимовкле й німе,
заховане між грубих стін саманних.
Куди ж мені податися, куди?

Не знаю. Не збагну. І довгу думу
досновую, схилившись до лави.
Від балки обізвався паровоз,
і захід сонця геть заколихався,
розносячи свій деренчливий дзвін.
Все. Більше пристановиська немає.

* * *

Мов мертві дерева, неначе мамути,
що збуджені зо сну правікового,
удруге народилися на світ,
мов розминулися з своєю смертю —
так лігво це. Омріяні дороги —
обрубано. Але зупин ворожить,
схиляючись до віри. Лігво це
запрагло вертикалі. Лігво це —
останнє пристановисько. Мов мамути
новонародженою марять смертю,
сподіючись: чим далі од життя,
тим ближчає рятунок. Квадратура
таємних бід і ромби самоти,
і прямокутники старих напастей,
і лінії спадні усевпокори,
і вертикальний понадзірний щем.
Куди податися? Куди сховатись,

аби втекти глухонімого болю
і таємничого Всепереляку
і ницого рятунку Порожнеч?
Мов мертві мамути, мов пні згорілі,
розкопані, обрубані корчі,
живе крізь смерть спогадують, здійнявшись
на різьблених котурнах забуття
над безберегим розпачем напнунтим.
Скидається двоповерхове горе
з-під кучугур зчамрілих сновидінь,
і напростовується путь до Бога.
А вічність скапує, немов живиця
з осамотілої сосни. Свічаддя
обламаних небес скалками сяйва
обраноє тужавий погляд. Гинь
і почезай. Бо смерть і темінь – сестри.

* * *

Не надбудись. А спи, а спи,
а спи – не надбудись.
Смертельної упийсь ропи,
тюремної – упийсь.
Час не накличеться тебе,
час – не накличеться.
Далеке сяйво голубе

крізь шпари тичеться.
Кли-кло, кли-кло, кли-кло – кричи,
не кли, не кле, а кло.
Тож проростає, а не марчій,
розтулене стебло.

* * *

Усе, мов сон, пробігло – й знебуло.
Хіба ж ти не довлієш, злобо, дневі?
Знов спроневіра спалює чоло,
і дивен див біжить поверхи древа.
І тіль біжить – поверхи давніх днів.
І заволока – на ошроття часу.
Поезіє, красо моя, окрасо,
я – перед себе чи до себе – жив?

* * *

Цей шлях – до себе. Втрачена земля
в ясному розвидняла сновидінні,
та зустрічні наїжилися тіні.
І ти – чи то старий, чи немовля —
геть розгубився в колі давніх років,

де світ забутий тільки скинув оком —
і не пізнав. Дружина й син стоять,
але дорогу заступає честь.
Як обережно, непомітно, боком
ти близився до себе! Потерпав
розбити шкло тремкого сновидіння.
Та найрідніші їжилися тіні —
і ти у прірву ранку тяжко впав.

* * *

Колимські конвалії – будьте для Валі,
достійтесь до Валі – рожеві огні.
Пробачте, у вас забагато печалі,
пробачте, красуні, ви надто сумні.
Моя чужаниця – то ваша, то рідна
земля, на якій ви, цнотливі, зросли,
на завтра хай видасться днина погідна
аби ми, нівроку, здорові були.
Бо завтра ж ми підем стрічати кохану
журливу журавку – таку ж, як і ви.
Про свято я іскру болгарську дістану
і викину клопоти всі з голови.

Дякую, Господи, – чверть перейшла,
що чатувала за мною, за мною
бликала цівкою, оком, пільмою —
напризволяще до брами вела.
Вечір і липень і паморочить
звівся і впав, увігнався в провалля
пам'яті. І забриніло над сталлю
тиші. Так, певне, потойбік мовчить.
Ось вона легкість і те забуття,
що самостратою серце чарує.
Край задалеко. Ніхто – не почує.
Ти довершилося. Досить, життя.
Млість – і запечена кров. Печія
водить-виводить – із кола до кола
перенесе – це ж бо ти поборола,
ти подолала тривого моя.
Ноші – і гострий, мов лезо, язик
пса. І плащі, що під місяцем світять.
Кілька цівок, що примружені мітять
в тебе. Невже, навіжений, вже звук?
Плавно земля попливла, попливла,
небо пустилося вплав за зірками,
о розпрощатись так рано з роками! —
обрій недобрий стає дубала.

Обрій стає дубала. До зорі
вже не дійти, вже передсвіт не стане
благовістити. Скінчився, талане?
Доле, ще й досі стаєш на порі?
Зразу праворуч – нічна вертикаль.
Горличка горлиць, округлі од туги.
Спіть – і прощайте! Не стрітись удруге.
Ти всеспадна, о дорого проваль.
Перепочиньте, харони мої.
Станьте під небом урочим, харони,
тулиться лоно до білого лона
в сотні громів гримотять солов'ї.
Перелетіть мене, перелетіть
через дроти, паркани і горожі,
о, Україно, до смертного дрожу
чую тополя твоя шелестить.
Видиш – ріка попливла світова,
зорі і думи і крони – а видиш?
Образ – Коханої чи Зненавиди?
Дякую, Боже, за мить торжества.
Так – попід зорями. Так – попід сні.
Так – попід дріт, попід грім навіжений
розпроклятуший свій, благословенний
шлях на останнім узвозі – збагни.
Промельки кроків, волянь і зірок,
промельки років, віків провидіння.
О порятуйте, немає терпіння,
чийсь торопкий наполошений крок.
Пес і песиголовці і твоя

арка закаркала – чорно-червона
тож запливай до сумного затона,
здрастуй же, здрастуй же, смерте моя.

* * *

На вітрі палає осика
і сяєвом сходить цвинтарним
(вільготна феєрія туги,
хаплива мелодія мук).
Розбратані протипотоки
’дне одного наздоганяють —
годують себе проминанням,
мотивом заказаних стріч.
У штольнях ночей вертикальних
іде схарапуджене дляння
всебезруху (тіні спливають —
неначе вітрила волань).
Ану ж бо зізнайся мій брате
чия це подоба висока
(обрізано всі припочатки,
нешадно обтято кінці).
Це ти, четвертоване серце
устеблене стромишся в небо
(нема ні грудної клітини,
ні уст, ні долонь, ні очей).

Які простовисні прориви —
у надвищ, у темінь зазірну
(вспокоєні виплески зойків
і глухонімих голосів).

О як ти існуєш обачно,
о як розкошуєш пітьмою
(змаячене трепетне листя
претяжко угору паде).

Та всеобрушає нестерпно
двопогляд. У ньому ти суцций,
померлий, пантруєш живого,
зориш за померлим – живий.

А світло біжить божевільне
і рурами жил охололих
намарне душі виглядає
і тіло загублене жде.

На вітрі, на жальному вітрі,
на вістрі уважного листя
горить наче спирт палахкоче
себе пригадалий вогонь.

На вітрі струмує осика
і сяєвом сходить цвинтарним
защедра щопта Вельзевула
твій тойсвіт підносить до уст.

Цілуй же чоло охололе,
очима вглядайся ув очі,
провалені в ночі провалля,
щоб гостро встромитись у вись.
Відшукуй блідими устами

уста, що струмують угору
над зорі життя і над зорі
по той бік оджилих бажань.

* * *

Всі райдуги відмайоріли,
лишився довгий сірий шлях,
відгасли всі вогні, що гріли
мене по самотних ночах,
і порожнеча скрижаніла,
і скрижаніла німота,
і вся душа, на дуб здубіла,
і плоть, мов знята із хреста.
Ще оглашений накликаю,
ще начуванний чую глас:
– Я вас до царства доправляю.
– Мій Божечку, забуди нас.

* * *

Гармонійоване страждання,
оправлене в обручку травня.
Бетговен. Добрий маг. Пречистий

четвер. Пречистий тлум чекань.
Поразка. Усмішка. Поразка.
Метал надій. Тонкоголосить
одвертий біль. Яка докука!
Але рятує душу – згук.
Так заховати, спеленати
цю зранену і стотривожну
самотню душу, так – прожити,
так – усміхатися біді!
О навісний, о навіжений,
а літ, а збавлених – замало?
Йди геть, патетико облудна.
Гучи ж – і серце, і струно.

* * *

Значи себе спадною хвилею,
як серце досягає горла,
коли вода, стомившись падати,
закручується в віражі.
Ця прірва прикінця, уламок цей
злютованої висі й падолу,
оцей двогорбий замір родива,
ця туга на однім крилі.
Усе назначене до тебе ще —
дорога рвіння прикорочена

і не зайти за дальні далечі
і за крайсебе не зайти.

* * *

Сни складено у стоси, неначе кістяки,
на відстані руки – ридання безголосе.
Біль вишито хрестом – мов пуп'янки рожеві!
Зла, що довліють дневі, ввижаються обом.
Між нами стільки тьми, обснованої ночі,
аж обірвали очі, аж посвітились ми.

* * *

Нарешті – ось ви, присмерки душі,
що вигасили гамір тогосвітній,
і безгоміння – геть туге, мов бич,
обклало простір. Вибринь через силу,
надпоривом чи надвигом – пробийсь.
Чи обережно з темряви густої
скрадися вгору, сну не наполохавши
одвертого, як біль. Пройди між тіней
і – заблукай між них.

Неначе стріли, випущені в безліт,
згубилися між обидвох країв,
проваджені не силою тятів,
а спогадом про образи почезлі —
летять понад землею долілиць,
пірнають ввись і засягають паді,
і лячно задивляються в свічаддя
людських озер, колодязів, криниць.
Так душі наші: майже неживі
пустилися в осінні перелети,
коли відчули – найдорожчі мети
на нашій окошилися голові.
В дорозі довгих самопроминань
під знадою земного притягання
проносяться від ранку до смеркання
сподіючись на всепрощену длань.
Обабіч – чужаниця – чужина.
Під кожним під крилом – чужа чужина.
І даленіє дальня Україна —
тяжка як жито і як синь ясна.
Дивлюсь – і мало очі не пірву:
невже тобі ні племені, ні роду?
За сині за моря лети по воду
однаково – чи мертву чи живу.

* * *

Зими убогий маскарад
притлумив сон життя.
На стільки кривд і стільки правд
одного вороття
замало буде. Чорний дріт
вишивано ухрест.
А вічність вічний творить міт
плачів, хоралів, мес.

* * *

Чотири вітри полощуть душу.
У синій вазі – стеблина яра.
У вирві шалу, в світ-завірюсі
чорніє безум хитай-води.
Біля колчану – хвостаті мітли,
під борлаками – сліпуче сяйво.
Убрався обрій вороноконий
у смерк, у репет, у крик, у кров.
Новгородці, новгородці!
Загородила пуга́ дорогу.

У синій вазі стеблина яра.
Як білий бісер – холодний піт.

* * *

О краю мій, коли тобі проститься
крик передсмертний і тяжка сльоза
розстріляних, замучених, забитих
по соловках, сибірах, магаданах?
Державо напівсонця, напівтьми,
ти крутишся у гадину, відколи
тобою неспокутний трусить гріх,
і докори сумління дух потворять.
Казися над проваллям, балансуй,
усі стежки до себе захаращуй,
бо добре знаєш – грішник усесвітній
світ за очі од себе не втече.
Це божевілля пориву, ця рвань
всеперелетів – з пекла і до раю,
це надвисання в смерть, оця жага
розтлінного весь білий світ розтлити
і все товкти, товкти зболілу жертву,
щоб вирвати прощення за свої
здревілі округенства – то занадто
позначене по душах і хребтах.
Тота сльоза тебе іспелить

і лютий зойк завруниться стожало
ланами й луками. І ти збагнеш
обнавіснілу всенищівність роду.
Володарю своєї смерти, доля —
всепам'ятка, всечула, всевидюща —
нічого не забуде, не простить.

* * *

Самого спогаду на дні,
як зірка у криниці,
вона з'являється мені
і світить і святиться.
Я і не відав і не снів —
бозна-коли зустрілись,
а через стільки літ і днів
любов'ю окошилось.
Ледь-ледь бровою повела,
журливо позирнула
і з цятки давнього тепла
страшний вогонь роздула.
Як куте сяєво сторіч,
як зірка у криниці,
неначе свічка в темну ніч —
горить і промениться.

* * *

Припнуто човен, а вода струмує,
і сидячи в старезному човні,
дивись, як має осінь на вогні,
і як діброва свій покон святкує.
І розгубись у вирі струмувань,
згубивши берег свій, віддавшись світу.
Горить стерня, де половіло жито,
о вересню, теребище смеркань!
Отак посиджу в довгій самоті,
над вудкою схилившись. Надвечір'я
запалить крижнів вигублені пір'я,
щоб ти не заблудився в цім житті.

* * *

Упали роси на зелені вруна,
з діброви обізвався соловей,
подобою душі ряхтять лагуни,
безмежно виростаючи з ночей.
Над головою зірка ще тріпоче,
мов пійманий у сільце дикий птах.
Зайнявся день і яро палахкоче

на чорних роздоріжжях і вітрах.
Паду в траву – в благословеннім лоні
землі своєї спокій віднайду,
усеблагій віддавшись обороні,
бо за собою чую смерть-орду.

* * *

Калюжа, мов розчавлений павук,
сліпила шлях і заступала кроки,
чіпляючись до походи людської
і присмеркових зойків. Крізь імлу
надобрію здіймався ярий місяць,
скрадаючись повз виголлі крони
осіннім вітром видутих дерев.
Асфальтом біг старий кудлатий пес,
сахаючися гамору людського,
сирен автомобільних і бездонної,
мов поніч, яро-чорної води,
котра солопила з-за ожереду
розбійницького злого язика.

* * *

Оця стежина, що збігає в діл
(цей синьо-тьмавий ворочок розлуки),
черга дубів, пісок і гострі сосни,
підбожеволіла вода озер
і чорний човен і червоні весла
і як розквітлий ірис – сумнолиця
моя кохана (при подолі – син).
О недосяжне щастя! Проминуле
стоїть обабіч, мов казковий сфінкс.
Клади холодну руку на підмурок
і пальцями осліпими обмацуй
ощирену, гулку й окляклу пащу
і ваговитість пазуристих лап.
Несе поземкою багатоліть
понад загусклим чорноводдям. Вітер,
немов настрашений кудлатий пес,
скубне тебе за полу – й стрімголов
світ за очі втікає. Давній світе,
ти не впізнав мене, як я тебе?

* * *

Ця світлота – до різі ув очах
враз протяла на чорному екрані
всі докори твої, всі невблаганні.
Ти все збагнув – як є: на власний жах.

І як нам, підруйнованим життям,
оговтатись на цій страшній руїні?
І чим ми тільки перед Богом винні?
Напропадиме – рвімося з нестям.
Гуртуймося. Даремне віщунів
шукати, мов чотири вітри в полі.
Бо навіть доля в сповиточку-льолі
нам не розкаже, де наш люд зблудив.

* * *

Задзюркотіла вічна мерзлота,
прийшла весна – запади́ста, химерна.
Та ні душа, ні воля не поверне,
не та бо воля і душа не та.
Це вся весна: відлигою, багном,
як ковзанка на витерті grindжолі.
Ні, тут не розмерзається ніколи:
мороз колимський коле колуном.
Вже завтра знов затягнуться струмки,
твоя душа одлегла не відтерпне.
Сип повну квартиру, чорний виночерпе,
допоки не розсохлись маслаки.

Навпроти графіка гори
і сніг і чорні сланці,
о хоч на мить заговори,
чиї лежать тут бранці.
Там, за розпадком, за горбом,
блаженний паділ дикий,
чиїм розораний ребром,
чиїм продертий криком?
Танцюю на пеклі, навісний,
свої заллявши сліпи,
сюди приходять навесні
українські липи —
дрібненьким листям лопотять,
тонкі ламають руки
і мовчки до небес кричать
і ловлять давні гуки.
О чорна графіка гори,
о мерзла кров пролита,
заговори, заговори,
повідж, кого тут скрито.
Яка священна таїна
про злочини бувалі!
Аж стягне темінь навісна
у виглухлім проваллі.

* * *

Терпи, терпи – терпець тебе шліфує,
сталить твій дух – тож і терпи, терпи.
Ніхто тебе з недолі не врятує,
ніхто не зіб'є з власної тропи.
На ній і стій – і стій – допоки скону,
допоки світу й сонця – стій і стій.
Хай шлях – до раю, пекла чи полону —
усе пройди і винести зумій.
Торуй свій шлях – той, що твоїм назвався,
той, що обрав тебе – навіки вік.
Для нього змалку ти заповідався,
до нього сам Господь тебе прирік.

* * *

Впаду – і знову підведусь,
на ліктях – зіпнусь.
Ти там – моя русява Русь,
ти там – русява Русь!
Прожектором світанок
шастає до сонця світ.

Зіскніла, склється вже душа,
її тримає гніт.
І тільки гніт той упаде —
і вже од легкоти
на світі білому ніде
не знайдеш місця ти.

* * *

І сяло сонце крізь вікно.
Крізь нас. І – навпростець – крізь роки.
Котились сопками потоки —
води й каміння уводно.
І в тому сяєві – немов
на сподіванному екрані
усі надії, всі заждані
розквітли, наче хоругов.
То ти. То справді Ти була.
Не та, котру я знав, а марив
котрою: мерехтіла з марев —
всім обрієм до мене йшла.

* * *

Ви наче нічні криниці
(хлюпоче вода божевільна)
загублені в паді (вгорі —
хлюпочуть сузір'я).

А тиша, а темінь яка!

Яка самота незглибима!

О земле моя нещадима —
така ж ти солодка й п'янка!

Лежать – і без рук і без ніг.

Лиш око, що тіло убгало
у себе – сльозою кричало,
осліплим стозойком калік!

* * *

І не розмерз. І не відтерпнув. Ні.

З мордовських хуг – та в холод нещадимий!

Тримай тепло під ребрами сухими —
на чужаниці, йой! – на чужині.

Сягни рукою – і не досягнеш
ні краю всерозлук, ні муки краю.

Та серця я, мій Господи, не маю
на свій талан. Це ж ти мене береш,
немов шматок невироблений глини
і місиш, мнеш, і пальцями всіма
формуєш образ, щоб не задарма

іще один кавалок з України
сподобивсь тверді. Знав я і черінь,
і зиму знав – в колимську довгу пору
і душу виробив таку прозору,
що вже свою не одкидаю тінь.

* * *

Отак і жив: любив – як пив
од джерела, купався в щасті,
та грім громохкий прогрімів —
і навалилися напасті.
І світ заліззям облягло,
вселенська ніч ташує шатра,
циганський піт уквив чоло,
циганський дим годує ватра.
Довкола сопки і хрести,
людські кістки біліють щедру,
од божевілля й німоти
малесенький рятує бедрик.
І що ти скажеш, Колимо,
що мовиш ти, іване-чаю?
Квадратним строем ідемо,
цвинтарне сяйво нас вінчає.
Як вигорбатів суходіл,
довкола – скрем'янілі зойки,

постигли обрії безоки,
ми в падолі живих могил.

* * *

Це туга. Так. Моя далека туга —
відбігла, ніби сука – стрімголов
від попелища серця. Виє здалека,
щоб я себе на відстані почув.
Соборе сорому, ганьби моєї вежо,
моїх глухих, як твань, передчуттів.
Гулкий і розсторонений, опадний,
не серцем – тільки голосом ростеш
у невіді, в безпам'ятстві душевнім
стрясаєшся і в німоті гримиш.
Я знаю це. Я вичув це. І досі
оговтатись не можу. Туга так
моя далека – стрімголов одбігла
і, ніби сука, виє в ніч гулку.

* * *

Вбери-но білу сукню
на тіло на прогінне,

на вигронені перса
і лебідь живота.
Вбери ту гарну сукню
і усміхнись лукаво
і загучи хапливо,
як скрипка, з-за плеча.
Вбери ту славу сукню
і дай мені забути
ці чорні перегони
пролопотілих літ.
Вбери пречисту сукню,
розпукни в сто люстерок,
аби я розгубився
між сміхом і плачем.
Осліплий і оглухлий,
знімілий і отерплий,
лечу на твій сліпучий
всеочисний вогонь.

* * *

Страшна ковбаня – чорна і масна.
І дух тяжкий повзе, немов потвора,
в лещатах дум твоя всенепокора,
стою на кладці. Дозираю дна.
Рибалка – ні. Заблуклий – ні. Стою.

Аж вигулькнуло пишне й біле тіло,
і рудокоса мавка розхилила
цю твань води. То подругу мою,
уже давно забуту, пригадало.
Я попід мостом. Між тяжких опор
вона стоїть – і коло неї хор
безплотних голосів. І застогнало
твое бажання – подивляй її,
цю меву бід, що інші приточила,
урочила тебе і жити вчила,
щоб ошукати всі літа мої.

* * *

На тихі води і на ясні зорі
паде лебідка білими грудьми.
Вдар блискавко, і громе прогрімим,
коли не розпростерти крил – у горі.
Зелені села, білі городи
і синь-ріка і голуба долина
і золота, як мрія, Україна —
ще не зникайте! Краю мій, зажди
мене на смертні кидати путі!
Там, де копита кбня вороного
розбризкали геть ярі іскри, 'дного
із днів була відкрилася дорога,

та при самій урвалася меті.

* * *

Ще трохи краще край Господніх брам
людська душа себе відчутти може.
Я спекався тебе, моя тривоже.
Немає світу. Я існую сам.
Довкола мене – вся земна товща.
Я магма магми. Голос болю болю.
Що ж ти надбав, свою шукавши долю,
о волоконце з вічного корча.
Що ти надбав? Увесь у ґрунт угруз,
занурений у твердь сторч головою.
А вже забув, що небо над тобою
за кучугурами камінних друз.
А світло ще народиться колись
у серці пільми, в тускних грудях ночі.
Засвітяться сонця, як вовчі очі
у судну днину. Тільки – бережись.

* * *

Уже Софія відступеніла,

відмерехтіла бужковим гроном,
ти йшла до мене, але не встигла
за першим зойком, за першим громом.
Немов почвара в пекельнім колі,
довкола ж тіні, довкола кволі,
благословляю твою сваволю,
дорого долі, дорого болю.
Сніги і стужа, вітри й морози,
свисти і лайки, дикі прокльони,
собачий гавкіт, крик паровоза,
чорні машини, чорні вагони.
Шпали і фари, пси і солдати,
пруття і ґраття і загорода.
Впали – і хода, встали – і хода,
в плечі штовхають нас автомати.
Квадратне серце – в квадратнім колі,
в смертнім каре ми падаєм долі.
Благословляю твою сваволю,
дорого долі, дорого болю.
На всерозхресті люті і жаху,
на всепрозрінні смертного скрику
дай мені, Боже, чесного шляху,
дай мені, Боже, гордого лику!

* * *

У небі зорі, в грудях місяць.
І найрідніші ми брати
з тобою, світе. Помолися,
як я молюсь за тебе, й ти.
У небі місяць, в грудях – зорі,
світ у мені, у світі – я.
І сльози радості прозорі,
як небеса, як ти, моя
поснула земле, як дорога,
що викреслилась посеред,
щоб од людини і од Бога
я міг почути голос вед.

АВТОПОРТРЕТ ЗІ СВІЧКОЮ

Тримай над головою свічку,
допоки стомиться рука —
ціле життя. Замало – нічку.
Довкола темінь полохка.
Літають кажани, як кулі.
Нестерпом студиться щока.
Де ви, крилаті? Гулі-гулі!
Як вам – нестерпно без небес?
Аж очі підвели, поснули.
О ні, ти не один воскес!
Як в бодню – пугачеві скрики.

Десь бродить землячок-дантес.
О шанталавий, недорікий,
а чи поцілиш ти мене?
Свіча в задумі – ні мигне.

* * *

Ми робим смерть. Лякливі тіні,
ми робим смерть, ми робим смерть.
І те даруєм Україні,
де все існує шкереберть.
А де, скажіть, живе живло,
аби будило, жити звало,
аби на камінь камінь клало,
аби будівлею росло?
Невже ми – тільки переляк
і скаржний погляд і мовчання,
глибоке як колодязь. Дляння
благих чинінь. Де ж поставання
на нещадимо рідний шлях?
Хто в жили крові нам залле,
щоб виточивши сукровицю,
нам наказав: лови жар-птицю,
піймаєш – будеш муж, мале.

* * *

Небо – як попіл, як сніг – дерева.
У смертнім галопі горить голова.
Мій чорний румаче, на захід, на за—
це хмара неначе, це наче сльоза,
бо око просторе хміліє в світах,
бо серце суворе на схресних ножах.
Лечу – і згоряю. Заобрійний край
мене настагає, мене спостигає,
мені простягає черствий каравай.

* * *

Оцей світанок – ніби рівний спалах
нічного парашута, що розкрився
та втративши тяжіння до землі,
завис над світом – наче передумав
і вирішив вернутися увись
(заломлена інерція бажання
геть вимертвила цей опуклий спалах
сліпого болю) – сизий голуб-досвіток
збудив мене своїм крилом страпатим
і снивом пригадалося життя

...десь гавкав пес і видалося, наче
сувій століть помалу став згортатись
і на мезолітичному виткові
так довго полотна не попускав.
Летів розлого чорний-чорний ворон
обезземеленим безкраїм небом
і безберегий лет його німотний
уже годину судну провіщав.
І так здалося: предковічним мітом
не можна вже душі переконати,
що однонапрямова, як одвіку,
надій, погроз і кари течія.
Бо вже давно усе те пережите
що довго крилося будучиною.
Майбутнє – все в минулому. Сьогодні —
лиш alter ego мертвої душі.
І ще здалося – вдосвіта, наосліп:
що я себе утратив многотою
самопомноженого цього світу,
що світиться біноклями страждань —
моїх любовей, товчених на скалки,
де кожна скалка круглиться, мов око
побожеволілого од нещастя;
що я згубився – сотнями відбитків
самосебезмертвілого в довірах
і нахилиннях до безодні світу,
котра гогоче тьмою, мов яскиня
неолітична: вабить і страшить.
Був досвіток. І засклена осліпим

підсиненим чорнилом спроневіри
небесна твердь мовчала, як отерпла,
лиш чорний-чорний ворон пролітав —
окреслював мезолітичні кола,
мов діри всесвіту...

* * *

Отак би й я: розклав багаття б десь,
щоб ні дружини, ні сестри, ні друга —
ані душі довкола. Питьма – й та
докучила б, напевне.

Нехай горить вогонь. Нехай горить.
Хай почезає час, аби в безчассі,
я вдруге міг постати, коли всі
воління вщухли.

Я б при вогні посидів би отак,
віч-на-віч розмовляючи з собою.

Хай лишиться лиш те, що не мігрує,
і клякне вколо мене, мов бовван.

Увочевидь ця смерть, цей біль, цей тлін,
цей дим, цей жар, ці сполохи, ця тиша
потріскування ці, містичні скрики —
злютують люто, вбгають смерк у смерк,
І з тих затятих здвоєних ночей
на півнебес зажевріло б іржання

чи сиваша чи приви́ду.
Тримайся —
за тим іржанням ярим – Смерть-тропи!

* * *

По голубих лугах, мов голуб,
кошлатих сонць щугає спях.
Волошки в золотих житах
і пелехаті маки долу
геть оклонили головки.
А пам'ять любої руки —
п'яркої, білої, гінкої
перегортає днів сувої.
І золотої й дорогої
нам стане думи на віки.

* * *

Втечу од світу й дамся самоті,
заслуханий, мов кинута бандура,
останнім бандуристом у степу.
Хай мною вишумовують вітри,
могили тужать і Дніпро далекий

в низькі баци всиляє хлюпіт свій.
І безоглядно-голі небеса
байдуже задивляються у деко,
а я скажу: то є Господній перст.
Немає ряду спередвіку нам.
Немає ряду. Ти живеш, як пустка,
утеклий світу, давшись самоті.
Немає побратимів у степах
ні жодної душі, котра б почула
цей зазив-прислухання, зазив-крик.

* * *

Ти відійшла – і я тебе збагнув.
І спалахом розлуки всю об'яснив.
О руки зойку, о які прекрасні
шовкові смутки, у які вгорнув
із ніг до голови – неначе в льолю,
дочко моя, маленьке немовля!
І попливла-пливла мені земля.
Той струмись пізнаю, мов іншу долю.

* * *

Це – травень. Отже, літа пошукай —
в квадраті неба, що над головою
так гостро зрізано: де глибша синь
і ефемерне зграйне хмаровиння,
шукай його по шпарах межі стін,
де жовтостебла бадилина стромиться
і навмання пускається рости.

А там, за нашим велетенським муром, —
гукає мати – свого зве синочка,
і голос, геть і схриплий і грудний,
спізнав, що в світі – травень, в серці – радість
і літепло небес їй в очу світить
і хлюпає жага її долонь,

таких продовгуватих, як пелюстки.
Де ж ти, моя любове? Ні, не тут.
ти десь по закрайсвіту – наче бджілка,
що попід крильцями тримає ярий
пилوک зажури. Де ти, сину мій?
Де ти, мій світе зимний? Де ті сосни?
Де шлях – до урвища, подалі – став
а ген на пагорбі – кощаві сосни:
вовтузяться, стенаються з морозу
і хухають в долоні?

Пошукай

довколо себе травня – не помітиш.
Анічогісінько. Але в душі —
тлум: весни, зими, осені і літа,
мов риби, кубляться.

Перерости

свою негоду. Увійди у прорість
зеленої надії.

Все не мудре —
нам краще бачити, аніж рости.
А спогади – задушать...

* * *

Сувора арифметика неволі,
косопис туги, куби забуття.
Шукай, немов чотири вітри в полі,
утятої дороги вороття.
Куди й пощо? Куди й пощо? Намарне.
Повернення не буде вже повік.
Встає зі сходу хиже сонце ярне
і будить звіра горла дикий гук.

* * *

Так тонко-тонко веде музика
разок оранжу, разок жалю.
Мовчи, не треба. Ти, просторіко.
Зирни – і німо скажи: люблю.
Шовковий відголос: досі, любий?

І заломила гіркі уста.
Зазолотіла солома в грубі.
Прохухай шибу, моя свята.
То сниться: сосни і кучугури
і заметілі й співучий дріт
і огорожі й камінні мури?
Світ схарапудивсь – на сто орбіт!
В віконних ґратах майне Софія
тонка, як шклянка. Лякливий дзвін
і сяйво леза осердя гріє
живим подзвінням живих годин.

* * *

Крайкіл! – скрикнуло ізліва
перейми-но, переймай!
Україно, будь щаслива,
сон-тополе, прощавай!
Валять гуркоту огроми
сторч на голову тобі.
Пропадіть, аеродроми,
спопеліться в стожурбі!
Кров пірвалася – відстати,
залишитись при межі!
Ще станцюєм, пане-брате,
на розкритому ножі!

* * *

Срібліє березневий ліс.
Понад березами сороки
мережать схриплим криком роки,
а голубінь така глибока,
а я в таку притугу вріс,
що вже несила відітхнути,
ні спекатись тяжкої скрути
ні виблагати на покуту —
ростуть, як трави, чорні пута
виблискує на вежі кріс.
Срібліє вересневий ліс,
а небо висне очужіле —
за сонцем і теплом стужіле.
Збери в кулак останні сили,
бо холод смерти серце стис.

* * *

Пройди крізь сто дверей, устяж прочинених,
здолай стонадцять моторошних бід,
крізь сотні мурів, перетинок, стін,

крізь кремінь гір, крізь хащу непролазну
лісів дрімучих, крізь стонадцять кіл,
вогнем пойнятих, ніби дресирований
плямистий ягуар, а все ж долання
останніх меж – не краща із наук.

Коли ти в світі місця не зогрієш
і не навчишся мовити: отут,
отут, лише отут, смертельно ставши —
твоя твердиня, гражда є твоя.

Хай звідти ваблять чорних сто дверей,
сто тьмяних душ із себе викликають
твої подоби збратані – прости їм
одвагу ошуканств. І не спіши
позаздрити... Пройти крізь сто дверей,
плечем не дотикаючись, зуміти
щонайкоротшу стежку віднайти,
до лабіринту схожу – то над силу
і над терпіння нам.

Дарма, життя,
ти вергаєш на мене смертні смерчі,
аби в лещатах мій здушити дух.
Напівосліплий, я не стану збоку
і не побачу легковажний смисл
високої трагедії. Мій Боже,
даруй мені останнє з святотатств.

Заблизько другий, що мені в рідню
дарований од Бога! Трохи б далі! —
хай вирував би у своєму шалі
розбризкуючи довкруги бридню
своїх несамовитих перегуків,
своїх проклять, як камені, тяжких.
Від нього – гріх. Але й до нього – гріх.
Але шкода й надсадних серця стуків,
що трудять душу звомплєну твою,
як кров, пролита в синьому єдвабі
ясного неба, кожен другий вабить —
і заступаєш власну течію,
як сказ, несамовитої доуки
і розпрокльонів, як грудки, тяжких.
А все то – гріх. А все то – смертний гріх.
І тяжко чути серця перегуки,
що бурять кривцю звомплєну твою,
як золото, що в синьому єдвабі
чудується в розкоші струмування
і в знебережений хлюпоче світ.
Отак погірклі дотикання-зваби,
як остереги смертного єднання
спроваджують у всеспадний політ.

* * *

Пожухле листя опадає з віт,
голосить голий стовбур схрипнокронний.
Це – похорон життя. Безоборонний
і безоглядний розпач. Древній міт,
що стратив чари. Питьма narosла
напростопадним муром – мов тумани
даремних змагань, поривів, омани
твоїх безкрилих злетів – без числа.
Розвіявся далекий чар і чад:
і, вже на Мономаховому возі,
літорослі, рушаєм по дорозі,
з котрої не вертаються назад.

* * *

Поранок був схожий на вишню досвітню —
так кругло чорніла запечена кров
цих сполохів довгих, чекань многолітніх,
котрі гострожало вражали покров
тутешнього пекла, тамтешнього раю.
Як понічна вишня, тужавіє світ.
Ти знаєш – не знаєш, коли накликаю,

коли забуваю, бо грубшає лід
мовчання і втрати, розлуки і долі,
надії і горя, любові і сліз.
Простерла долоні – з дитячої льолі —
аж ген, де Чумацький просториться віз.

* * *

І душу облягло знесилля —
всім замірам наперекір.
Повір же – хоч у божевілля,
бодай у чорта, а – повір.
У вічко зирить бузувір —
чи не скорився ще знесиллю?
Оце, душе, і все весілля
у цьому льосі, потаймир.
Ти ще людина? Ти вже звір?
З кутків несе старою цвіллю.
Замки і ґрати. На дозвілля —
в квадраті шиби дальній бір.
А найсвятіший вірить клір,
що як натерти стіни сіллю —
той й без тортур і трути-зілля
мур вип'є крівцю, як упир.

* * *

Облітають пісні,
облітають жалі,
облітають бажання.
Дума – свічка воскова —
у мене горить в головах.
Відступися, троюдо,
намарні – круг серця блукання.
Наростає, мов безум,
страпатий і звомплений жах.
О заціпся, невчасний!
По нас уже прогримотіло,
все, що буде, то є,
все, що маємо —
Бог дарував,
та на тіло прогінне
прозоре знеплочене тіло,
щоб будило твій дух,
свої тавра вогненні поклав.

КАМΠΑНЕЛЛА

Що ти мрієш, страднику нещасний?

Що ти мрієш – сонцем світовим?
Грім гримить – громохкий і напасний,
землетрус, і блискавиця, й дим.
Камера твоя – в чотири мури
простору. Віконце. І ланці.
І обличчя – сіре од зажури,
бо зійшлись початки і кінці.
Місто сонця пахне смертним тліном.
Кожен вірш відгонить небуттям.
Світ творити – ницим і уклінним,
і підніжкам – тішитись життям.
Яма крокодиляча і велья
і полледро – тільки це твоє!
Як безобрійна нічна пустеля —
все апокрифічне житіє.
Божевіллям прихистись од люті,
од тортури – смертю прихистись.
Сплять мерці – у кригу мурів вкуті.
Люди – будуть? Чи були – колись?

* * *

Біда так тяжко пише мною.
Так тяжко пише мною біль.
В безодні – ти. А погорою —
веселий бенкет божевіль.

Опроти всесвіту, опроти
небес, і місяця, й зірок
лежиш ти, сповнений скорботи,
і стежиш долі дивен крок.
Та, потайна, вона тобою,
мов житній колос проросла,
і розминувся ти з собою
і з світом – брат. І брат – з собою
і з себе – друзям несть числа.

* * *

Крізь шиби, тьмаві і заплакані,
два голоси, мов дві лозини,
стенаються, од вітру злякані —
чи матері чи України?
Дві голови – за сніва темінню
сестри і матері – схилились
щось гомонять. А вікна червінню
поповечір'я – окропились.
Сестра і мати – заклопотані
убогу порають вечерю.
А сто думок моїх розсотаних
не в силі втрапити у двері.
Це все юрма. І ніч. І брат мій спить.
Росте під стелю всечекання.

Але іще хтось є, чи то в мені сидить —
і розколихує мовчання.
До шиб гарячим притулюсь чолом
ловлю ув очі їхні тіні.
Сидить мій батько за сумним столом
у празниковому одінні.
Сумні долоні на столі лежать,
а він схилився у фотелі —
аж сині мури кам'яні дрижать,
як сірі тіні – на постелі.
Це Ленінград. Це камера нічна.
В'язнична, ніби гвинт, лікарня
і голова запаморочена —
йде гуд з чортячої гамарні.
Сон сну гойдається, сон сну пливе
під стелю – цигарковим димом.
Благослови ж, мовчання гробове
і довга дума нещадима.

* * *

Задосить. Приостань. І жди кінця.
Великий світ замкнувся над тобою.
Прощайся – з молодечою жагою
і втраченого не шукай лица.
Задосить. Приостань. Упився гроз?

Від правіків на всевіки упився?
Муаром хмар смертельно позначився,
зісклілу душу видубив мороз.
Тепер – задосить. Жди і жди і жди.
Благословенного, мов день, смеркання.
Ти – ген на белебні. Ти – ген за гранню
утраченої зопалу біди.

* * *

Весняний вечір. Молоді тумани.
Неон проспектів. Туга ліхтарів.
– Я так тебе любила, мій коханий.
– Прости мене – я так тебе любив.
І срібляться озерами долини
шовковий шепт пригашених калюж.
– Мені ти все життя, немов дружина.
– Мені ти все життя, неначе муж.
– А пам'ятаєш? – Добре пам'ятаю.
– А не забув? – Ні, не забув, о ні!
– Здається, ніби в молодість вертаю.
– Це справді – ти? Це справді – ти? Не в сні?
– А першу зустріч? – Першу і останню.
– А я лиш першу. Ніби й не було
минулих років нашому коханню.
Не вір, що за водою все сплигло.

– Не треба, люба. – Знаю, що не треба.
І душ четвірко б'ється на ножах.
О, єдиніться! Безоглядне небо
вам спільний шлях покаже – по зірках.

* * *

Не поспішай. Хай осінь і не жде,
кличаючи діброву походую,
хай горне листя полум'я руде,
мов лис крадеться жухлою травою.
Підгусклий, не колотиться твій став,
а visпокоївсь, висквів – ні зрухнеться.
Хай любої мережаний рукав
уже довкола шиї не пов'ється.
Не поспішай. Схились до того пня,
котрий на пагорбі, як гриб, чорніє.
І пригадай. Збагнувши навмання,
що довгий вік твій досі струменіє,
хоч упокорилася течія
твоїх бажань, твоїх волань забутих.
О Господи, не видно і не чути,
де та межа – чужа ачи твоя.
Підгусклий не колотиться ставок
та не спіши проставити бемолі
на це опале листя, віти голі,

на безоглядний час, потік і крок.

Є.С.

* * *

І то була мені досада!
Пливла розгониста, туга
сліпучо-біла автострада.
Неначе линва циркова,
що над усесвіту проваллям
свої виборює права!
І ні початку, ні кінця
тій гілці простору, що родить
тугі оранжові сонця.
А в небі – де хоч в око стрель —
там джереловий голос бродить,
вишневий, мов віолончель.
Полощеться сорочка біла
од начувань, не од вітрів.
Душа займається зболіла:
так ясно-ясно він горів!
Та зачудований явою
небесною, ти стежив крок
його веселий – над пільмою

несусвітєнних заволєк.

* * *

Припнуто човєн, а вода струмє.
І сидячи в самотньому човні,
дивись, як має осїнь на вєгні,
ї як дїброва свїй покєн святкує.
І розгубись у вирї струмувань
згубивши берег свїй, вїддавшись свїту.
Горить стерня, де половїло жито.
О верєсню, терєбище смеркань.
Отак посиджу в довгїй самотї
над вудкою схилившись. На ту пору
прикотяться вози до мого двору
уперше і вєстаннє у життї —
зронити ворєне їржаннє долу.
О, Боже, те їржаннє ворєне!
Тєбї воно нїколи не минє —
кропити душу ним, жалку і голу.

* * *

Нїч осїдала і влягалась падєлом.

А я горою брався до світів.
Минуле в грудях гупало ковадлом,
ще захід сонця з-за плечей бринів,
ще білі руки сновигали з теміні,
ще зболені ламалися уста.
Уже мені! Уже мені! Уже мені!
Скипілись разом падь і висота.
Тут паверх, паниз, пажиття і паскін,
переступай лискуче лезо меж,
і рідні лиця за порожні маски
тобі здадуться з понадгірних веж.

* * *

О земле втрачена, явися —
бодай у зболеному сні!
І лазурово простелися,
і душу порятуй мені.
І поверни у дні забуті,
росою згадок окропи,
віддай усеблагій покуті
і тихо вимов: лихо, спи.
Сонця хлюпочуться в озерах,
спадають гуси до води.
В далеких, дожиттєвих ерах
твої розтанули сліди.

Де сині ниви, в сум поійняті,
де чорне вороння лісів.
Світання тіні пелехаті
над райдугою голосів.
Причадні нашепти молільниць,
де плескіт крил і хлюпіт хвиль,
і солодавий запах винниць,
і молодечий трунок-біль,
де дня розгойдані тарілі,
мосяжний перегуд джмелів,
твої пшеничні руки білі,
неначе шутий корч жалів,
де чорні коси на світанні
і жаром спечені уста.
Троянди пуп'янки духмяні
і вся ти – грішна і свята.
Де та западиста долина,
той приярок і те кубло,
де тріпалася лебедина,
туге ламаючи крило,
де голубів вільготні лети
і бризки райдуги в крилі.
Минуле, озовися, де ти?
На чорному проблисни тлі.
О земле втрачена, явися
бодай у зболеному сні.
І лазурово простелися,
і душу порятуй мені.

Був дощ. Була пора смеркань.

І зворохобилися душі,
і роздуми лягли в папуші,
мов листя ув осінній скруші.

Ці дні, немов зотлілі груші
на мокрій гілці існувань.

Був дощ. Була пора смеркань.

Гриміли у порожній ринві
добірні краплі, ніби сливи,

котрі падінням і щасливі,
аби в останньому пориві,

у плині самострумувань
ураз зайти за власну грань,
пірнути в смертні переливи.

Був дощ. Була пора смеркань.

І в серце увійшов неспокій
і сон обачний, неглибокий
клав звідусіль причайні кроки.

Чийсь проносились потоки
повз правіки, століття, роки
і потерпав ти – це наскоки

щонайстрашніших із дерзань,
але допоки ще, допоки

умерлий виринай з волань.

Був дощ. І все вивідавав
свою недолю і зажуру
припавши нахильці до муру
і на існовань кучугури
ще кучугури нагортав.

Був довгий дощ. І я не спав
ачи очей не міг склепити.

І думав: як то в світі жити?

Чекати, нудитися, скніти?

Усе життя, несамовитий,
ти розтриклятий розпрокляв.

То як же з долею дружити?

Несила, мабуть. Розбирав
себе по кісточках. Шукав
чи докори ачи привіти.

Бідо, не збутись твого гніту,
а де твій край? У вирві світу
не видобудеться з неслав.

І вирозумій весь наш вік —
все, що торосило дорогу.

Час навернутися до Бога,
під оберегу й осторогу?

Кажі ж – ти Господа шукав?

Був дощ. Була пора смеркань.

Чиїсь непевні силуети
снувались по стіні. Хтось шпетив
тебе, питавши, хто ти й де ти,
а перелети й не долети
не вимінили давні мети?

Ачи збагнув уже, поете,
всі жахом писані портрети
у пору самокатувань?
Був дощ. Була пора смеркань.
А дощ іде. А дощ іде,
неначе небо, що над нами,
всіма загримало громами
і ти радний уже руками
вчепитись за повітря. Снами
себе не збути. Яма ями,
в якій розводишся з світами.
І поніч облягає світ.
Вітчизно, чуєш нас? – Привіт!

* * *

Уламки вір. Уламки сподівань.
Так захарашують безмежну душу,
що, мабуть, вже не віднайтись самому.
Тороси вір. Тороси сподівань.
Міжгалактичні вибухи сердець
провисли над тобою, наче зблиски
опуклих спалахів сонцевороту
чи полиски космічних катастроф.
Це гайта-вйо і вішта-вйо весільне
раптово пригадалось на розлуці,

і я збагнув, що роки стороною
пройшли повз мене. Існував —
несправжньо,
бо й світ – несправжній весь. Куди утік?
І за котрим узгір'ям заховався?
Не віднайти – ні зрячим, ні сліпим.

* * *

Десь там, на споді пам'яті, ворушишся,
і погляду не попускаєш свого.
Забутим днем, забутим світом сушишся,
та серцю тихо мовиш: Слава Богу,
що все минуло, знебуло, пішло
півалося дорогою своєю.
Безкрая муко і безкрає зло,
ви обернулись радістю моєю.
Я – посеред. Між дальніх двох світів
пливе мій човен. Де не скину оком —
по праву руку – крутояр і рів,
по ліву руку – темно і глибоко.
Так мудро нас страждання піднесло
понад плавбою і понад собою,
пускай на воду зламане весло,
і стань – уже безпам'ятний – собою.

* * *

Як спогади значаться часом,
допіру пам'яті туман
скресає роками – різьбляться —
в огранні горя, мов кришталю.
Туман розвіявся. Зійшла
тяжка роса на стиглі луки.
І пахла гіркота розлуки,
блідависть любого чола.
І дві скидалися руки —
і шамотіли-шамотіли.
Щось тихе губи шелестіли,
і гримотіли лотоки
заспраглих ринв. Вода дзюрчала
у гострому, як ніж, яру.
І я збагнув: отут і вмру,
кінці утративши й начала.

* * *

В степу глухому тупу-тупу,
іржання коней, скрип підвід,
і посмутив опоніч глузу

сузір'їв бурштиновий лід.
Солопленими язиками
потвори звомплених багать
спішать постати над зірками,
як смолоскипи розпроклять.
І, випорснутий з-над оград,
натужний бурштиновий голос
снується в висі, ніби чад
офір, котрих заправив Волос
з прагнущих долі наздогад.
І височіє мінаретом,
як белебень, зболіла ніч,
цвинтарним сяєвом сторіч
вигулькуючи над вертепом.
Край віддано благоволінню
покар, надсад, наломів бід.
І надимає поніч глупу
сузір'я бурштиновий лід.

* * *

Я ще не знав, що є двійня
моїй дружині милій,
зійшла на мене маячня
по довгому знесиллі.
Направо – ти, наліво – ти,

а я – посередині.
Довкола – зрубані хрести
по рідній Батьківщині.
Моя тополе, краю мій,
вигойдуйся на волі,
притьмом пильнуючи з-під вій
синів на видноколі.
Так мудро пахне чебрецем,
і деревій сумує.
Тож навзнак – запади лицем,
нехай зело чарує.

* * *

Сяє срібне серце землі
всепекельними калюжами.
Там, у товщі, в кризі, в імлі
з голубими, як льон, руками —
Ти, Ізольда золотоко—
золотоброва
миєш підлий метал лотком —
під погребним покровом.
Над тобою круті горби,
геть розриті,
поруч тебе – німі раби,
сном окриті.

А товщею, в кризі, в імлі,
за тамбоком,
сяє срібне серце землі
скорбним оком.

* * *

Ріка життя уже тече повз мене.
І жди-не-жди, і скільки не чекай —
та оббігає течія шалена
забуту гору і забутий гай.
Окремо світ: синіє стьожка болю.
Окремо ти – зчорнілий, наче пень.
Забутий краю, я начувся вволю
твоїх жалів, твоїх плачів-пісень.
Минають роки – їх не зупинити
і ти – сторч головою – мчиш услід,
бо доля ще не закінчила спити.
Проте не згине твій козацький рід!

* * *

Від неба – тільки стягнутий гузир
і вилягла земля у жовту миску.

Довкола – ані гуку, ані писку
де той товариш, дерево чи звір?
Нема тобі нікого. Довкруги —
лише вітри з шпаркого зимносходу.
О серце тверді, звільнене од льоду,
своєї дожидаєшся черги?
Спи, спи і спи. І не колошкой дух
дрібного кедрача. Він знає жити,
щонайкоротші миті щасть ловити,
щоб перебути пору завірюх.
Бо тут життя – лише малим, кому
ніколи гнутися не набридає.
Вони грішать – і небо їм прощає
цю самоту, цю зиму, цю п'тьму.

* * *

Вся сцена полетіла шкереберть,
геть антураж потрощено до біса.
Роздерта декорована завіса
і гробне тиша, віща, ніби смерть.
Ні постаті – на весь великий кін.
Хіба що порохи ширяють лячні.
А де шаліли пристрасті обачні —
вже владарює сардонічний сплін.
Король наш голий! Гетьте короля!

Скінчилася занудна дивовижа.
І Фавста невиситиме чорнокнижжя
провадить на відьомські весілля.

* * *

Таке незрушне все – куди не глянь.
Немов омите вічності водою
мене лишило зі згасай-бідую,
а доокруг – болото, луки, твань.
Немає нас! Немає нас! Поглянь —
світ міниться, і мерехтить, і стогне.
Ти не розродишся, патлатий вогню?
І – спопели мене, але – нагрять!

* * *

Прощайте – ви, чотири мури,
дві двері, грачене вікно
і ти, мовчазний і понурий
мій столе, й ти, вільготне дно
ночей тюремних. – Прощавайте!
Коло Тенара – мерехтить.
Нічні сонця, мені світайте

бодай і на коротку мить.
Там – гамір. Стіл. І чай. І друзі.
Махорки приязна дільба.
І днина на вечірнім пружі,
і вбогі радощі раба.

* * *

Мете надворі снігова пороша,
вишневе гілля торгає шибки,
заткала вікна поніч волохата,
десь голосно потріскує мороз.
А ми, накинувши на двері клямку,
сухі поліна підкладаєм в грубу
і сторожко радіємо; допоки
на дверях клямка, в серці певнота,
поліна в грубі, в філіжанці чай —
ми вдвох і вдвох і вдвох – у цілім світі,
і все нас близить, все нас єдинить.
Ти склала гострі лікті на колінах
і вгору напростовуєш долоні —
як пам'ять про небачених дітей.
О люба, час на інші вийти плеса!
Останньою цигаркою втішаючись
і гріючи долоні од вогню,
я думаю: а вже тобі не звично

отак сидіти з любовою дружиною,
її плеча торкаючись плечем.
Радій, душе! Допоки хуга зла
і поки свище снігова пороша,
схиляючи на сон, ми пересидимо,
перечекаємо годину-дві —
і запливе маленька наша хижа
в високозоряну голчасту ніч.
Парує філіжанка на столі,
цитринове кружальце звеселяє
тарілочку блакитну. Тиша тиш
геть послувала всі кутки і виходи,
а ми, вивищені Господньою долонею,
неначе відірвалися від падолу,
підносимося у надвишшя темні
котра нас не оступить, не обранить
і не обгасить ярої свічі.

* * *

Так і живи: шукай утрачене,
наздоганяй давноминуле,
оте нечуте і небачене,
оте, що вічним сном послуло.
Дорога долі неперейдена,
спалахуючи синім жалем,

сховалася за ожередами,
мов за Господньою скрижаллю.
Вона від тебе відвернулася
і – задаремні нарікання,
бо все ж привиділась, причулася
наснилась, мов тяжке наслання.

* * *

Той спогад: вечір, вітер і печаль
пронизливого тіла молодого,
що в двері уступилося, халат
пожбурило на спинку крісла – й тонко
пішло, пішло, пішло по смертній лінзі,
аж понад стелю жальний зойк завис.
Вікно – велике й сине. Жовті штори
приспущено недбало. Чорний стіл
іскулився. Тремтить на ньому шклянка
тонкого скла – дзень-дзень, дзень-дзень.
Пора —
наблизитись – в тугий вогонь пірнути,
так зграбно скутий білим свічником.
Чаруй мене, чаруй мене, чарунко
далеких берегів, куди я плавом
пливу, пливу, пливу – й не допливаю,
бо зносить часу хвиля навісна.

Лиш вечір той, і вітер, і печаль,
і ти – як грудка крику молодого,
світаєте під сонцем опівничним
і виспокоїтись не даєте.

* * *

Осики лист карозелений
тремтить на вітрі і тремтить.
Ще досвіток. Господь ще спить,
зітхає в'язень коло мене
і моторошно так кричить,
окритий сном. В вікні глухому
сліпа займається зоря.
Недоле, нишком догоряй —
і не кажи про те нікому.

* * *

Ой ти, горе голодне,
навісна Колима!
Не мине тебе жодне
із нещасть. І нема
ані душечки близько —

ні братів, ні сестер.
Сонце никає низько —
від печер до печер.
Тільки сопки горбаті,
лиш зав'юга та сніг,
тільки сні пелехаті,
од яких ти знеміг.
А далека Вітчизна,
як зигзиця, ячить
і година стогрізна
навперейми спішитьь.

* * *

Ти тінь. Ти притінь. Образ – на воді.
Моїх жалоб і дум моїх безсонних:
я стежу за годинником – і стрілку
все переводжу на тамтешній лад.
...Та чорна-чорна лодія
гойдається, вколисує і врочить.
І паверхи березові – в вікні
надії будять. Це кінця початок.
Найтяжчий, мабуть.
Кроки, кроки, кро—
мов по душі. Ти свій сливовий погляд
відводиш ген до теміні.

Пірни

у всезадуму і збавляй безчасся.

А там – кімната і ліжка́.

І – як прожектора рефлектор

велике око супокою —

сумирення – і – заждання.

Іде на милицях Оксана

золотокоса і всміха—

всміха- всміхається до тебе

із незглибимої птьми.

Осика – хить і хить.

Поскрипує, нагляда —

враз випірне з води

і Моцарта свистить.

Вєрвечкою – слідом

в 15 чи 16

біленьких хусточок

ця зграбна чорна зграйка.

В п'ятнадцять зойків спі...

Я там – на чолопку

життя свого і муки

вікую на віку

досяжної розлуки.

– Боронь же, оборонь —

сам Бог нас не боронить.

Коханий не полонить

у лодію долонь.

Паду в твоє лице

в отужене обличчя.

Білесеньке яйце —
і поминальні свічі.
Хурделиця хурде—
хурделиця хурделить.
Так м'яко сон твій стелить,
а приступитись – де?
Вишневий наш собор —
а навкруги завія,
і лебедина шия
голосить у сто горл.
І – нумо, озовись!
І – озовітесь, нумо!
Така д'окоуж задума
така притома скрізь.
З Вітчизни-вітчини —
і миш ані шеберхне.
Крізь ґрати зірка меркне —
не спекатись мани.
В твій слід ступає скрізь
усевидюще око,
не надбуди, мороко,
і сам – не надбудись!
І тиша доокруж,
мов судний день надходить,
зоря зорю народить,
а де ж той ладо-муж?
Снують думок рої
котрим немає ради
(смертельні перепади!),

а сонце всевідради
всеглядно постає.
Таке – аж очі мруж! —
горить з лабрадориту
і врочить долю, скриту
у криці харалуж.

* * *

Розсотане павіття лісу
над дротом колючим зависло,
розсотаний спогад обтягтий,
розсотаний Місяць і Марс,
вглядаюсь, пильную, чекаю —
та часу зімкнулися числа,
і перша минула одміна,
нова зачинається враз.
Така рівновага на сході —
аж очі викруглює подив.
Терпіння чекає команди
і раптом лунає, мов стріл,
округлений спалах страждання —
мовчи: зачинаються роди
над царством зачумлених дужань,
понад королівством могил.
Світання, мов рана розкрита,

розтулені губи скривило,
прокинулись в'язні – спросоння
гадають, зітхають, жують.

Не горнеться серце до серця,
не тулиться тіло до тіла,
бо напростувалася в вічність
давно остобісіла путь.

І дні, наче ланці чавунні —
і жодної більше одміни
бряжчить, ніби досвіток, віку
тяжкий гудзуватий ланцюг,
миттєво збігають століття,
століттями плинуть хвилини
і кутий вмерзає до ґрунту
пристебнутий неба округ.

Гадючаться круглі дороги,
напоєні кров'ю і потом,
іскріють сніги, і самотність
уже солов'ями лящить.

Пусті сподівання – на завтра,
на згодом, на скоро, на потім —
до Божої стукаю брами,
та марне – він ще не велить!

Розсотане павіття лісу
зависло на дротом колючим,
розсотаний дух мій недужий
над дротом колючим завис,
і вже не збагнути довіку,
де степ, де дорога, де кручі

і в себе тобі не вернути:
ти в горі корінням уріс.

* * *

Для І.С.

Сто плах перейди, серцеокий,
сто плах, сто багать, сто голгоф —
а все оступають мороки
і все твій поріг зависокий,
бо світ розмінявся на кроки
причаєних над-катастроф.
Бо що застарі наші болі
над цей невидимий стобіль?
Всі вітри зійшлися у полі
і правлять тобою поволі,
і грають тобі на басолі
страшний козачок божевіль.
Зростає твій крик кострубатий
корчами оглухлих зірок,
поділено світ на квадрати,
і в душу вгризаються грати,
і гнів, наче дим пелехатий,
подимний збирає оброк.
До хащі озвалася хаща,
біда гомонить до біди.

Країно, ти вже розпропаща.
Куди ж ти проклала і нащо
свої відчайдушні сліди?
Заклечано землю дротами,
планету дроти оплели
і долю козачу постами,
неначе козу провели.
Сто днів душогубцями висять —
оце твій кондак і тропар!
Уже божеволіє місяць
між ультрамаринових хмар.
Я поглядом зизим шукаю
в безодні зорю золоту.
Кричу її, зву, накликаю,
а як не знайду – то зблукаю
і власні сліди замету.
З високої тверді явися!
В земному бездонні – ярій!
По людях, бідо, не по лісі
дорога твоїх веремій.
Ряхтить у вогнях телевежа —
рубінові набризки мук.
Що я вже собі не належу —
десь пугає пугач чи крук.
Над духом ізвомпленим стежа —
чота оберег вікових.
За власні заходити межі —
один путівець зо шляхів.
Коли розступилися гони —

то ти через прірву ступай,
і де ви поділись, полони?
І де він подівся – той край?

* * *

І що ж: коли немає долі,
то мовимо: ще буде нам!
Вітри заграли на басолі,
довірливо дались басам.
О сопки, зойки скам'янілі!
Біблейський знак стовпотворінь.
І як душа в одлеглім тілі —
на білому просиня тінь.
Мов дух, мов чад, мов крик скричалий,
мов стогін, вистиглий в роках.
І це усі твої причали,
піднесений в узгір'я жах?
Отут, між сімома горбами,
вода струмує потайна.
А обрій марно марить нами,
і манить хвиля навісна.

Сто чорних псів прогавкало. Сто псів.
А дощ – і дощ. Геть небо заступила
блідава мла. І виє в сотню пащ:
Пу-гу-гу-гу. Гуль-гуль. Пу-гу-гу-гу.
Ти ще – ось-ось. Допіру-но ступив
за всемежу. Старечою ходою
із костуром – іще бриниш мені
всеобрієм. І світ мені – скричалий.
Як я летів! Як нісся! Як сто крил
моїх відрослих – заважали лету.
Ку-ку-гуль-гуль-куку-пугу-пугу.
Гуль-гуль-ку-ку-пугу – перелітало
в зигзиче, шаре, голубе – гуль-гуль
і бралось смертним смерком. Пугу-гулі!
І опадали мертві солов'ї
обабіч літака – як змерзлі сльози.
Сто чорних псів прогавкало. Сто псів.
З небес. З-за хмар. З-за всіх дощів притужних,
з-за заливи. З-за чорноводдя тьми,
з-за звідти – з ляском гуркотіло долу
пугу-гу-гу. Гуль-гуль. Пугу-гу-гу.
А обрій утікав. Я надбігав
щосил моїх. Та обрій горлозгукий
пустився впрост. І струменів, як спад

крутих плачів, з морозу скрем'янілих.
Хай помине ця чаша! Але так,
як хочеш Ти. Не я. Перечекає
чи помине. Стули уста. Мороз
смертельних вінць ляга на них, мов іній.
Мій хорий орлику, мій хо—
(як ходорами, заходили
всі коридори!). Тилик-тилик —
лунає музика сліпа.
Вона причаєна. Глуха.
Гучить бо в себе. І прямує
туди, де все глухонімує
де вічна хата без верха —
чи то літує, то зимує.
Там – чорний вогнища черинь.
Зола, од суголосу сива
і тонкорука, тонкоспіва
Праматері блукає тинь.
Все-не-розкласти їй вогню
родинного – все-не-розкласти.
Пообсідали геть напасті.
О пробі! І сльозу зроню.
Бо – стерп. Увесь – лиш двійко крил
(гуль-гуль! гуль-гуль!) – щонадлітаю —
що відлечу. Не досягаю,
ще й досі вибиваюсь з сил.
Мій хорий орлику! Відкрий
зажурені заждані вічка.
Поймає – двох! – послула річка.

Приспалих, зносить чорторий.
Два дальніх берега. Два – між.
А посередині – струмує
ріка життя. Упрост прямує
червона барка. В барці – криж.
Наглянь! Я ж здалека лечу!
Невже про те, щоб проминути?
Зболіле серце в кригу вкуте.
Стою. І свічкою свічу.
О, Боже, зглянься! Я ж лечу
з самого запотойбік-світу!
О відверни її неситу.
Стою. З усіх очей кричу.
То сон був. Тільки сон. І в нім
він зазирає за далеч дальню,
щоб запримітити нагальну
ще з відстані, аби при тім
приготуватися й зустріти —
як на нищівному віку
заповідають козаку
старі убогі заповіти.
Наглянь! Я ж здалека, з-за нурт,
з усіх розлук, з усіх безодней!
Невже спинитись ти не годний?
Метелик білий – пурх та пурх.
Два дальніх ока. І один
твій погляд – геть усе збагнулий.
Це ти? Це ти – тонкий і чулий.
Це ти? Це я, твій блудний син.

Гойднулися уста, мов весла.
І – загойдалося в човні.
А ми – невже ж уєдині?
Наблизились. А хвиля – знесла.
Мій хорий орлику! Біда
так довго-довго тріпотіла
крильми притомними. Вода
в сто тужних райдуг з крил летіла
і доля очі попустила,
і горлом кров пішла руда.
– Води, води! Скропи уста —
шеберхнули спалілі губи.
Мій хорий орлику, мій любий!
Свічу гойдала темнота.
Свіча. Сосна. І роєм птиць
примарна свінула Софія.
А мама – де? А де – Марія?
Вітчизна – де? І горілиць
упав. Зажданий мій, зажди!
Ще буде – мати і Вітчизна.
О трута, трутонька, трутизна
пече уста. Подай води.
Приспале брижилось вітрило.
Котилась темінь. І вітрило
чи об’являлося на світ.
Так довго свічку колихало
вологим зимним опахалом,
і тіні здовкруги зітхали,
і пурхали зозулі з віт.

Я, сину, вмерти маю. Вже.
Іржава заскрипіла брама —
погреб скрипів стома возами —
і заіржали коні. Же—
жеробі коні воронії
покірні шиї клонять вниз,
де пахнув небуттям рогіз
і потойбічною водою.
А чуєш? Козака несуть.
І круп коня понад горою
напризахідню вершив путь.
Червоної китайки не
надбав? – і усмішка цнотлива
ніяк зійти не може з дива.
Чи то полуда чи полива
мій погляд тьмить. Ще й як жене!
І скліли очі – на очах.
Закочувались д'горі. Тату!!!
Немає часу. Тра рушати.
Дух – обірвався – на вітрах.
І чорний отвір. Молотки
затисли серце, як в общеньки.
Тулюсь живцем усім, усеньким
живцем – до сірої щоки.
Земля посовгнулась. Пливе
розщілиною всебезодні.
Вода сточорних вод. Сьогодні
над нами небо гробове.
Пугу-гу-гу! Гуль-гуль. Пугу.

Так ясно вічність промовляє.
І смерть моя зумисне дляє,
а скорб моя – на всім бігу.
І зойком зраним сестри,
і матірньою походою
він знак подав – за Все-бідою.
Мчи ж навперейми – до пори.
Гей на Україні сонце п'є
росу добірну – випиває.
І шанталавий день блукає,
і навісний – у бубни б'є.
Останній виступ був по квітах.
Заквітчана – остання путь.
Ти чуєш? – Козака несуть.
А світ – не витих.
З усіх усюд, усіх кутків
великих кулилось сто псів.
Мене в усі ловили очі.
Хто збавив нам віка, зурочив?
І гавкало сто чорних псів.

* * *

Десять сніжнів, зо два брудні —
це і літо і зима.
Ой і роки ж замарудні,

розтриклята Колима!
Сон, робота, п'ятика,
п'ятика, праця, сон.
Вслід за мною – шпига пика
кряче: кара і закон!
За стодалями – Вітчизна,
перестрашене пташа.
То мій трунок і трутизна.
Нею витліла душа —
надсадилася. Несила
дочекатися кінця.
Хижа хуга світ посіла
і розбризкала сонця.

* * *

Це припізніла молодосте ти
спроваджуєш мене на дикі кручі.
Збираються над головою тучі,
відстрашливої повні ліпоти.
І я дерусь – з щовба на щовб – увисьь,
куди мої дороги простяглись,
куди мене веде вельможний порив,
не відаючи втоми, ні покори.
Так, як було в забутому КОЛИСЬ.
Це припізніла молодосте ти.

Це я себе вертаю – скільки змоги
зближаючись до древньої дороги,
де дерева чорніють, як хрести.

* * *

Літа блукань, надій і спроневіри
геть викривили горло голосне.
О будьте щирі, будьте тільки щирі,
бо лише так пізнаєте мене.
Довга стежка, по краях обгасла,
висока свічка, вигоріла геть.
Де Віфлеєм твій? Де волів ясла?
Понищені. То добре знає кметь.
Нема й не буде врубаного долу,
нема й не буде врізаних небес.
А берег віри в чорноталі скрес,
лишивши тільки воду – тьмяну й голу.
Літа блукань, тривоги і надій
йдіть собі – на всі чотири вітри.
Тримайся, кметю. Зрадні сльози витри
і осамітнений досатаній.

* * *

Ну й долечка! Прождати на життя —
і всенедочекавшись — померти!
То хто еси? Збагнув бодай тепер ти,
коли немає більше вороття
до давнього, минулого, старого?
Дарма. Ти сам — на белебні живи
і ці нестерпні дні благослови
одним ім'ям — Люципера чи Бога.

* * *

Ми втрюх сідали на човна —
дружина, я і син.
Весна гриміла голосна
в кимвали білих днин.
Болюча, до нестерпу синь
небес, пацьорки віт —
з добра аж жовті — цілий світ:
дінь-дон, дінь-дон, дінь-дінь.
Шалена зелень облягла
сліпе тепло ковбань.
Ти, земле, — човен без весла

над плесами кохань.
Так пливемо в ковчезі ми
за паводком століть,
і пишна сяє при кормі
бузково-яра віть.
Світилося, мов цуценя,
малесеньке хлопча.
Дружина-ладо навмання
зорила, як дівча.
А я, неначе Саваоф,
бив веслами рогіз,
тулив до себе їх обох
і не встидався сліз.
Бо серце стало на порі,
бо шалом пойнялось.
Тож віддавайся щедрій грі:
життя тобі – вдалось!
Забута пам'яте, це ти?
Спасибі, що згадав,
аби в годину самоти
скорботу гамував —
дарами спогадів і снів,
дарами прочувань,
щоб так довіку – плив і плив
над плесами кохань.

Світ повен милих таємниць,
а як дитині – то й казкових.
Гаї, переліски, діброви —
й Рахнівка. Падай, падай ниць.
Там, у долині, ув імлі
вона парує, мов хлібина
допіру з печі. Україно,
ти радощі мої й жалі,
моя Вітчизно пресвята!
Мої дитячі ярі дзвони
і гомін цей многоколонний,
і млин – подобою хреста.
А скільки тут снувалось мрій
моїх батьків, молодших мене.
Тут кожна стежка є священна,
як тужно пахне деревій!
Ми поминали Борсуки,
йдучи із Зятківець. Куріло
поранне сонце. Ледве мріли
біль-білі радісні хатки.
І я до тебе надбігав
і потерпав, щоб сонмом видив
себе по вуха був не видав,
щоб дивен-сон цей не розтав.

І невпізнаний був такий
мій шлях до себе. Повертання
в своє село, своє чекання.
Гай, сине, сине, сине мій!

* * *

Золотіла осінь лісова
в кроні грабів і в дубів громадді.
І душа озвалася жива
в чорному осклілому свічадді.
І душа розкрилася жива,
і червоним золотом горіла.
Давні пригадалися слова —
ті слова, котрих ти так хотіла.
Як серця гуділи в трубежі
і уста затамували муку.
О не заступати б нам межі
і в розпуці не ломити руки.
Золото кохання криє сніг.
Де-не-де лиш пнів чорніють близни.
І до тебе, як до материзни,
не знайти утрачених доріг.

* * *

Літня спека. Порох. І пісок
перегрітий обпікає п'яти.
На гаргошах мій сидить синок,
шию обхопили рученята.
За плечима аж рипить рюкзак
у руках авоська і валіза.
Тільки ти у долі не жебрак
і тебе не з'їсть грошова криза.
Хай лишилось жити два-три дні,
хай останній вибуде поранок,
а перед очима рідний ганок,
рідний край у рідній стороні,
де ледь-ледь зіпершись до воріт
віща мати, ніби синя птиця
виглядає, світиться, святиться
і журливий шле тобі привіт.
Як її чекання береже
від притоми і від спроневіри!
Щирі, ми пробудем завжди щирі.
І невже не зможемо? Невже?

Клади сліпий свій крок межі проваль.
Утраченого тіла довгі тіні
сотаються, мов жили, з правіків —
неначе знаки певності, що роки
не знищили душі твоєї впень.
Клади сліпий свій крок. Хай до ноги
тобі лягає кордубатий простір,
хай наvertsає те, чого ні око
твое не вглядить, ані вловить слух.
Клади сліпий свій крок.
Почезлий світе,
ти з'явишся, повернешся мені,
коли я перейду пустелю мертво
чи вмру — і галактична рівнина
народиться з кісток моїх залізних,
з моїх залізних спроневір і верст.
Клади сліпий свій крок. Материками,
морями і безоднями ступай,
вельможно нахилившись над проваллям,
шукай підпори в вірі! Не знайдеш —
то стрімголов посовгнешся в безодню
і пропадеш. Клади сліпий свій крок.
Народжені з мовчання словеса
vertsають до мовчання. Тільки кроки

подвигнуть наперед твою ходу,
а вихолодять серце – то й зогріють,
а вимертвивши – разом одживлять.
Клади сліпий свій крок. Летять, як кулі,
спогадування проминулих літ.
Лише не наразись на них душею,
бо убиваючи, вони живуть.
Хай буде похід твій благословен,
що, одмінивши смерть, тримає вічність
на вістрі болю, пам'яті й жадання.
Хай уводносталь він злютує їх
і ознаймує твій затятий порив.
Тож за межу стопу свою занось
і не спиняй свій божевільний виступ.

* * *

Коли я роки перебуду
і не задубну по снігах,
і донесу свою маруду
комусь на докір чи на страх —
чи ти в мені впізнаєш мужа?
Чи батька розпізнаєш ти?
Чи вам здадуться забайдужі
моїх зотлілих доль хрести?
Чи, може, заголосять руки

і заламаються уста,
і не впізнається з-за муки
твоя небесна ліпота?
Ти, краю мій, мене впізнаєш?
Признаєш сина у мені,
котрого любиш і караєш,
і спопеляєш на вогні?

* * *

Обсіли душу що напасті
що нарікання що жалі.
Кажі – пізнав життя у щасті?
Тепер пізнай його у злі!
Вельможно виростає простір,
і нескінченний ти еси.
Одцвів у Видубичах жостір,
і давні вщухли голоси.
Тієї стежки – не походиш.
Пекельне коло миготить.
А ти все бродиш, колобродиш,
бо ані вмерти, ані жить.

* * *

Упізнавай, самотносте, мене.
Навчи ждання бездонного, як вічність.
Навчи терпіння довгого, мов сон
небіжчика. І напусти на мене
покору довгу. Світ крутоберегий
убгався в темну камеру тісну,
де тісно думати, а ще тісніше
сподіятися. О, яке бездонне
оце, прорите горем, забуття!

* * *

Ти сам? Напризволяще? Тож існую.
Збагни, що біди вічності не знають.
Вони з тобою разом почезають.
Тож білий світ за це благовістуй.
І порадій, що близиться спочин
твоїх веселих і сумних годин.
Прослалася дорога неозора
і в межиплетиві нових доріг
все, що згубив ти, все, що приборіг,
благословить будучина прозора.

* * *

Тріпочуться троянди, мов живі,
обтяжені дощем, шаріють з ранку.
Вертай до хати, вилюби коханку
і обцілуй – від ніг до голови.
Про все забудь, коли з її долонь
спиватимеш молозиво кохання.
Тріпочуться троянди спередрання
і спить, як породілля, оболонь.

* * *

Поснули люди – щедра тьма
просторить сон високий.
Нікого довкруги нема,
лише Господні кроки.
Він походжає по світах,
готує день майбутній,
і назначає по зірках
молитви, ледве чутні.
О спіте, спіте! Передсвіт
залле прозрілі шиби,

і сонце піднесе в zenit
сон нашої колиби.

* * *

Мені наснився тихий сад,
роса, шпориш по стежці.
Юшить вода – три дні підряд,
по грядці, мов мережці.
До шиб припала чорна віть —
набрякла, одвологла.
Оце ж бо й є: життя прожить,
пильнуючи порога.
Сховались яблуні в собі,
порічки, сизю криті,
зелені віти – голубі,
дощами перемиті.
І вечір ника тишкама
надовкруги блукає —
ні друга поблизу нема,
ні подруги немає.
Але ворожить тихий сад,
що він тобі за друга,
котрого кілька днів підряд
не попускає туга.

* * *

Світанням явлена діброва
заговорила кольорово.
Дороги – ніби лева шпага,
залит вогнем – Господь чи маг?
А що то за похмурі тіні
тріпочуть на озерній сині?
І де твоя промежи них,
котрою ти повільно стих?
Оця найперша, ледь помітна,
така убога і маркітна?
Чи друга, як рілля масна,
така сумна і голосна?
Чи третя, що набрала моці,
і, дійшла, має щось на оці,
бо ранком явлена діброва
заговорила кольорово?

* * *

Кажі, акторе, де твої лаштунки?
Бо роль твоя скінчилась. Де ж твій кін?
У кілька рук несуть тобі дарунки

високі біди – про живий загин.
Кажі, акторе, що то за вистава,
котра вганяє нас, неначе цвях,
у чорну твердь? Що починала слава,
те довершив усевельможний жах.
Кажі, акторе, що то за прокляття —
поезія, найбільша із оман,
котра бере нас у любовний бран
і вергає потому на розп'яття?

* * *

Ти ще живий, та на самому споді
пригашеного попелу. Дотлівши,
збагнув цю небезпеку життьових
високих промислів душі і тіла?
А не збагнув? І не збагнеш – повік?
То задарма. І шкода бо. Під сподом
пригашеного попелу так ясно
хоч недоречно мислиться. Душа
пускається на всі чотири вітри,
як кінь, котрий урвав свою припону.
Кажі – ти ще живий? Невже – живий?
Ясним шарієш спалахом? Видніше,
усе видніше стало надовкола,
і світ тебе сліпить.

* * *

Моя кохана, ластівко, жоно!
Тобою сню – палкіше, ніж донині
тебе кохав. Щоночі і щоднини
ввижається притьмарене вікно,
в якому ти бриниш, немов бджола —
прижурена, олітнена, пахуча.
Аж дибиться бажань нестерпна круча —
пади – сторч головою, дубала
у діл у незглибимий. Скільки сну —
і скільки Бог відміряв нам години
лечу – на білі руки лебедині,
а потерпаю – мабуть, промину.

* * *

Не квиль, нічна душе! Даремні зойки.
І ти зажуро серця не труї.
Довкола світ – безгубий і безокий.
І в ньому дні. І в ньому сни мої.
Давно відгородився я від нього,
давно збагнув, що пруття заборон

кувалися благою дланню Бога,
і що твоє життя – велебний сон,
де тільки й того – мариться, верзеться,
сподіється і віриться. І вже.
А той, на небеси, – із нас сміється.
Він убиває, наче береже.

* * *

Моє ім'я, зникай. А тіло – чезни.
І ти, душе, віддайся німоті.
Дивись, як остюками йдуть довжезні
високі тіні по твоїм житті.
Дивись, як низько небо напливає,
як високо знялась твоя земля.
Дивись, як ясно час твій почезає,
і як гряде безчасся звіддаля.
Дивись і жди високого зрідніння
душі і тіла, неба і землі,
як на пругкому піднесе крилі
тебе Вітчизна до вижин прозріння.

* * *

Яке жорстоке ти, пізнання
дороги трачених доріг.
Хай увірвалось існування.
Хай дух притомлений знеміг.
Хай видива подаленіли
на чорній, як смола, воді.
Та ми жили, немов любили,
і вік пробудем молоді.

* * *

Сховались голубі гаї
за бурими горбами.
Є сто шляхів – і всі мої.
Піду стома шляхами.
Нехай для тебе суть твоя
пробуде невідома.
Хай віддає нас течія
і доброму і злому.
Поневажай свої жалі,
допоки серце зріє,
допоки на твоїм чолі
твоя зоря шаріє.

* * *

Я горілиць до неба ліг —
що синє, що зелене!
По клумбі вітер перебіг
і кумельгом до мене.
Запахло квітами мені,
криницею живою
і скалком сонця на стіні,
і щедрою весною.
Немов ласкаве котеня
до мене він тулився,
до мого щастя навмання
зухвалий прилучився.
І я у нього перейшов,
він перейшов у мене,
і напинався неба шовк,
як знамено священне.

* * *

І сто подоб нуртується. Душа
струмує, мов осіння чорна хвиля.
Лиш тужне жибоніння без зусилля

а плес – ані вітрець не зворуша.
Сядь коло берега. Під сосни сядь
і виглядай себе, іще до ери.
Кошлатиться душа, немов пантера —
таж ось вона, твоя містична падь,
якою тільки в світі ти й живеш,
якою тільки ти себе й чекаєш.
Хоч де ти? Хто ти? Що ти? Сам не знаєш
і в ста відбитках образ пізнаєш.

* * *

Про що ти мрієш, сину мій, свої
щасливі очі долу попустивши?
Що незбагнений світ лежить довкола
і вабить таємницею? Про те,
що там, де стіл просвічує між збитих
невиструганих дощок, там чатує
на тебе журна радість існування
і нескінченні обрії надій?
Про що ти мрієш, сину мій, голівку
підперши ручкою? Така задума,
така відрада на твоїх устах,
таке блаженство на пухнастих лицях
збігає до ямок. О безберега
розлуко, не души мене, не тни

скривавленого серця! Стільки років
і стільки днів між нами височіє,
мов мури, взяті в шлаковий кожух.
А я вже сходами повільно сходжу
у підземелля. Досить. Не волай,
зрадлива пам'яте. Повільно сходжу,
не озираючись. І тільки плечі
аж трусяться, мов крила. Задарма.
І – задарма. Бо не злетиш на крилах
прутких ридань...

* * *

Моє життя, мій Києве, прощай!
Прости мені оцю тяжку розлуку.
І – до побачення! Подай же руку
і витиши мою смертельну муку,
і твердості в убоге серце дай.
Дай віри, Києве! Моє життя!
Білоколонний, ти наснився ніби,
як вітражів багатобарвні шиби.
Мені пішла дорога без пуття
кудись у прірву, в смертну чорноту,
де сонце ледь ворухиться на споді.
Та виростає у красі і вроді
крилатий птах, що клякне на льоту.

* * *

Так і живи: шукай утрачене,
наздоганяй давноминуле,
оте нечуте і небачене,
оте, що вічним сном послуло.
Дорога долі неперейдена,
вилискуючи синім жалем,
сховалася за ожередами,
як за Господньою скрижаллю.
Життя від тебе відвернулося
і задаремні нарікання.
Що мав – привиділось, причулося,
на всенезустріч, всепрощання.

* * *

Усезростає надовкола світ —
і всемаліє мій маленький простір,
і все тужавіє, чорніє, твердне,
аж скоро спалахне од чорноти
і мовчазної туги. Подаліло
твое життя, з якого ти уплав

пустився в чорноводдя днів наступних,
де ані тобі вітру, ані хвилі,
де ані сонця, місяця, зорі.
Загорнутий у летаргічний сон,
пливи у нікуди, аж доки сили
тебе напризволяще не покинуть
у безберегих дбсвітніх світах.

* * *

Десь цвіте Софія, мов бузок,
десь над нею вічний травень має,
десь там поруч мева походжає,
і сумний у меві кожен крок.
З пралісу виходить дивен звір,
досвіт-сонця рикає натужно,
стало меві жити осоружно,
бо розтав зелено-синій мир
той, що ліг на душу спередліт.
З кожним днем глухішає сопілка,
вижовкає калинова гілка,
і немилий меві білий світ.

Десь музика лунає – мов з-під криги
червона цівка б'ється. І струмок
дзюрчить, не відаючи жибоніння,
воно ж відлунює надокруги.
Світ облягає зоряна і зимна
велика ніч. Голчасті, криті снігом,
отерплі сосни, знявшись до небес,
тріпочуть глицею: на них спадає
червоно-ярий зоряний пісок.
Десь музика лунає. Чорні ріллі,
масною борозною рине кров,
а гола жінка, взявши жменю жита,
спішить обсіяти весь довгий лан.
Десь музика лунає. Знову степ,
укритий снігом. І чийсь порожній
ступні, прокладені коли – хто знає,
аж сині на осонні. Угорі
червонокриле вороння тріпоче,
не рушачи із місця. Десь бринить
мелодія, мов чорна кров із вен,
а тіло задубіло вже. В зеніті,
над безгомінням, сонце аж кричить.
Десь музика лунає. Молодик,
а верхи нього – дідько. Візьме маківку,

розлуцить, щоб просипати на діл
лискуче чорне сім'я. Але те,
хоч просипається, та не спадає
до втраченого долу. Десь бринить
мелодія. І знелюднілий простір
шорошиться, лиш вуха не знайде,
аби почути. Десь палає ватра,
ледь видна з високості. Довкруги —
ані душі – за свідка.

* * *

Живи у душах інших, як вампір.
Бо вже давно немає в тебе тіла.
Таким бо таланом нагородила
тебе земля і весь відьомський клір.
В цій порожнечі долі – твій зупин.
Це смерть твоя, голодна існуванням.
Живи ж у ній. Живи своїм конанням
і нескінченністю оцих годин,
подоланий і вигублений ними,
бо ти віднині їхній брат еси.
Відбитих душ відбитої краси
тепер шукай очима навісними.

* * *

Трать, трать і трать, аби вернути жаль,
аби вернулось прагнення тягнути
візок життя – ці обов'язки й скрути,
що наче дразки, стрягнуть між проваль
твоїх грудей розверстих. Трать і трать,
спадай, спускайся нижче, нижче, нижче,
де стогне магма, де лютує хвища,
де язики геєнни лопотять.

Трать, трать і трать. До самопочезань
наближся, навіжений, щоб при сконі
дві молитовні довжити долоні
над цю югу і віхолу і хлань.
Щоб там, де обрій оплели дороги,
уздріти царств понадземні відроги.

* * *

Де ти – збагнув? Таж на самому споді
і навіть нижче. Отже, опадай —
і тільки там і тільки там шукай
самого себе – в чистоті і вроді.
Дарма, що опинився в колоброді —

ти колобродами поневажай,
допоки не розчинишся в природі
не скажеш: єсм твій пожаданий край.
Не скажеш, що усе тоте – моє,
не скажеш, що увесь ти є невласний.
Тепер пробудь, о світе мій, прекрасний,
твоя година світла настає.
Колись у ній, в просвітлій тій годині
ти доживеш усе, що губиш нині.

* * *

Усе – як треба. Все іде, як треба.
І не покутуй бо чужі гріхи,
що стали ніби власні. Все, що в тебе,
з тобою і пробуде. І верхи
твоїх дерев попустять ще пагіння,
зчорнілі пальці барва одживить.
І ще діждешся щедрого насіння,
коли, померлий, знов захочеш жить,
аби пройти дорогами старими
і віднайти усі старі шляхи,
де молодість, загублена між ними,
покутує усеземні гріхи.

* * *

І ось вона, утрата всіх жалів:
ні матері, ні батька, ні дружини.
Долучений до власної руїни
геть душу об уламки обсаднив.
І так живу, мов непотрібний пес,
давно одбіглий власної домівки,
що все собі не віднайде криївки
од спогадів, од сонця, од небес
і од самого себе. Ні жадання,
ні розпачу, ні гніву, ні надій.
Отак: живи – і скній, живи – і скній
і як дійдеш самопереростання,
і як збагнеш: ти власна жертва й кат,
тоді збагнеш і смерть, як припадання
до обрію, як трату всіх утрат.

* * *

Свічадо ночі вабить лячний погляд
і забиває дух, і тіло клякне
зухвалого діяння на межі.
Та невідомінь, чорна плівка посмерку

вертає відчуття себе самого,
і світ вимірюється тільки спином,
що забаряє смертну мить чинінь.
Та вже – свічадо ночі надить душу
і приневолює до себе. Всесвіт
існує за запоною страшною,
бо, необачний, ногу ти заніс.
І ось він, крок. І ось він, другий. Третій,
мов у безодню. Сивіє волосся,
немов горить волосся. Ти живий
передчуттям раптового. Дорога
так круто уривається. Провалля —
мов гумове: то довшає, то ніби
скорочується, зглянувшись на мить.
Оце падіння, довге і надсадне,
ця вертикаль кінця, оцей труб'їж
ізвмпленого серця нас підносить
над власне тіло. Ця розлука душ —
одна загасла, друга спалахнула
(лиш не твоя, бо смертна павза вже
обтяла зароділу душекרוןу),
оця утеча геть за себекрай —
то ніби виснений в дитинстві сон,
що окошився на тобі, зв'язавши
всі знані припочатки й прикінці.

Звільни́ся од чека́ння. Зада́рма.
Ще́ буде́ все – і прогрі́х, і поку́та,
і́ще спі́знає́ш: є́ недо́ля лю́та
і ані́чого бі́льше вже́ нема́.
Звільни́ся од чека́ння. Зада́рма.
Ще́ буде́ все – і до́вгі но́чі й дні́,
і до́вга пу́ть – ні ско́ну, ні спо́чину,
ко́ли, зда́ється, краще́ в до́мовину́,
а́ніж у чу́жинецькі́й чу́жині́.
Ще́ буде́ все – і до́вгі но́чі й дні́.
Ще́ буде́ все – і сла́ва і ганьба́.
Ще́ буду́ть ми́лі зустрі́чі й проща́ння,
ще́ буде́ і наро́дження́ й ко́нання́,
як гра́є в ринві́ голо́сна жу́рба.
Ли́ше – не потура́й. Диви́сь в обо́
(ще́ буде́ все – і сла́ва, і ганьба́).
Да́рма і́ти. І жда́ти – за́дарма.
Го́лодним се́рцем до́лі ви́глядати́.
Навча́йся трати́ти. Не тре́ба бра́ти
то́го, що́ за за́мками́ сі́мома́.
Іде́ш – і йди́. Спи́нився – то́ пості́й.
Ко́нає́ш – то́ ко́най. А́ все́ немудре́!
А́ вже́ як ві́ра опа́де, мо́в пу́дра —
то́ді і ме́ртва́м за́дро пора́дій.

Бо тільки так. І так. І тільки так
доходять свого духу. Мертвий спокій
лежить на всьому. Тож ступай, допоки
ти є даритель, а не є жебрак,
що Бога кличе в поміч. Все приймай,
що на роду писалося твоєму,
додавши серцю вікового щему.
Коли ж життя тобою грає – грай!

* * *

Коли ти за шолом'янем, коли ти
зайшла за край розлук, за край жалів,
нахвилюючи на душу біле літепло
оцих студентських молодечих днів,
котрі в юнацтві пахнуть молоком
парним, туманним, доєним допіру,
коли ти заховалась за горбом
непам'яті, пускаючись на віру
своїх очей, своїх монгольськи-зляканих,
сливових, довгуватих, як мигдаль.
Від краю серця – зорана рілля
від краю – чорна. Висивіла – далі.
Коли ти там, за віхлою пам'яті,
на віддалі голодної жаги
мені вертаєш дні нерозпочаті,

де стільки сонця, цвіту і юги.
Коли ти тут, бо стільки я прождав,
щоб ти з душі, мов річка, заструміла
і переспраглу душу окропила
цілющим духом призабутих трав
і врун потоптаних, де вперше знагла
збагнув я те, чого не зрозуміть
мені й подосі, те, що ще струмить
отим предовгим, як журба, волоссям.
Коли ти ось – на всі на правіки
зі мною разом. Щоб довіки-віку
стражденному ти уклонявся лику.
Там дні твої і мрії і гадки.
І де ти – ждеш – кого? Кленеш – кого?
Кому оповідаєш, як кигиче
дитя під серцем в тебе? Не накличе
його воання спитого мого
забутого за віхролю пам'яті
за кучугурами снігів і літ
із зашпорами серця. Брості павіті
мене в дивний спроваджують політ.

* * *

Отут, край зеленого моря,
де стелиться дим пелехатий,

де гони горять тамбережні
і колеться дня малахіт,
чекаю своєї утечі,
відваги, немов самострати,
округлим бовваном замрівся
упень заворожений світ.
Це втома. Це спокій. Це вічність,
котрих помінити не можна
на добре прокурені ночі,
на кострища чорних мотузь.
Вельможне моє безголов'я!
Моя безнадіє вельможна!
Тепер я ваш бранець одвічний.
Я ваш. І навіки. Клянусь.
Звабливо жита іще грають
спижево-зеленим охвиллям.
Тужавій, бо час. Бо планета
вкривається золотом піль.
Троюдо, розрадо непевна,
моє вікодавнє тройзілля,
тебе недопити. Прощай же
геть осиротілий мій біль.

* * *

Усі шляхи – від себе. Повертай

тепер назад, пізнавши окрай серця,
де на студенім вітрі задубіла
скричала і розкудлана душа.
Тепер вертай назад. Оборонися
від чорного прокляття борозни,
що розорала серце і надвое
промежувала твій округлий сон.
Тепер вертай назад. Нема ні ночі,
ні дня тобі немає. Посеред
гніздися, наче біль, котрий рятує
від туги, воздоймаючи. Шляхи
усі – від тебе. Там поляж кістками
і жди подорожнього. Сиза тирса
прошелестить над ним, немов сайгак.
І вітер пробіжить. І синя чайка
кричатиме, запрагши відволодати
і степ, і сонце, й вітер, і тебе,
полеглого кістками. Хай дзвіночки
тобі подзвінне справлять по весні.

* * *

Похмурий досвіток чи півтьма дня,
по той бік муру гуркотять машини,
вдивляюсь із живої домовини
туди, де розкошує маячня

моїх далеких недобутих марень
в калейдоскопі радоще-жалів
над вежею стожальної покари,
стрілою давніх і незбутніх снів,
що споена отруйним соком світла
і мерехтить, мов алкоголь терпінь,
підноситься душа моя розквітла,
запрагла йти у всезнищенну синь.
Яка це ера? І яка пора?
Один, чекавши судної години,
вслухаюсь із живої домовини,
як галасує щедра дітвора.

СЛОВО

Оте хистке, ледь виджене, котре
назвало нас і темінь означило,
сягнувши споду, глибше суть бере,
аби вона повік його корила,
щоб набухали жалем бинди вен
і червоніли згагою завзяття,
аби збагнув, чий вік немов прокляття,
що він отим прокляттям і блажен.

* * *

Я там стояв на кручі між стовбурів дзвінких,
рожеві тьмили тучі мій осіянный лик.
Між небом і землею червоно-чорний птах
самотністю своєю знакує віщий шлях.
Мідяногорлим гласом сосновий мрів орган.
Красо моя, окрасо, бери мене у бран.
Чи порабує і д'горі навіки вознеси,
чи загуби в покорі, чи в радості спаси.
І став я доростати до радісних небес,
пройшов, як тінь, крізь ґрати, і згинувши воскрес.

* * *

Налетіли голуби червоні,
позлітались білі голуби
і обсівши плечі і долоні,
губи виціловують тобі.
Ліпота благого супокою
і відрада світлої душі.
Голубине небо над тобою —
не торкай його, не воруши.
Хай лопочуть голубині крила,

хай пороша сонця мерехтить,
бо земля, котра нас породила,
вікувати в святості велить.
Скоро-скоро голуби як друзі,
донесуть до тебе дух небес,
бризки сяйва на вечірнім пружі
і любов, котрою світ воскрес.
Геть обдавши тінню голубою,
хвилию нагiрнього тепла,
попливла земля попід тобою,
без вітрил, керма і без весла.

* * *

Там, де надріччя, біле од пісків
змаячене дніпровою сагою,
де тільки верболіз, і ніч, і ти,
а більше ні душі – тримавши вудку,
снував я довгу думу. Передсвіт
ледь мерехтів над кручею. Кричало
якесь маленьке немiчне пташа,
і земснаряд зненацька заливався
високим зойком двох своїх сирен.
Там я збагнув себе і світ і час
і моторошно стало. По раптовій
одміні мого погляду здалось,

що це не я живу, а хтось, до мене
іще народжений, був уступився
і дух забив і душу геть обліг,
що, призвичаєний до нього змалку,
я й не пізнав себе, бо ж і не був
самим собою. Мов брати сіамські,
ми уводностаь з ним і живемо.

* * *

Так явно світ тобі належать став,
що вражений дарованим багатством
оцього дня, відчув, як святотатство:
блукати лісом, гонами отав,
топтати ряст, аби спізнати в горі
наближення своїх гріховних прав.
Рушай вперед! І добротою хорий
розтань рососою димною між трав.

* * *

Від самоти і довгого чекання
я вже, здається, скоро посвічусь.
Жду день при дні, та, мабуть, не діждусь

благословенного всепереймання
життя і смерти, щастя і біди,
розлуки й зустрічі, пільми і світла.
Тож вишепочи спрагло, як молитву,
перейдені і втрачені сліди,
щоб видалося давнє тихим сном
і мерехтінням вічного жадання.
Тороси безберегового чекання
громадяться, як скирти, за вікном.

* * *

Напростувався мій останній шлях:
збігає, як вода, за течією.
Тож полишайся з думою своєю
напризволяще. Ось він, смертний жах.
Із долею ти досі на ножах?
Ще бідкаєшся власною межею?
І – задарма. Бо ти єси – за нею,
де їжаком накублївся твій страх.
І там, де був, здається, білий світ,
зависнув дим, сховавши порожнечі.
Що близилось, запрагло знов утечі
і самопочезання. А предтечі
бредуть, зарошені у власну кров і піт.

* * *

Затихло. Смеркло. А по хаті
птахи літають пелехаті
птахи літають пелехаті
осклілу крешуть самоту
і я вивищуюсь росту
але не піддаюся втраті.
Птахи літають пелехаті
осклілу крешуть самоту.
Електролампа спить. Пітьма
розсипалася по підлозі
в усій непевності й погрозі
і вже нема надії в Бозі
і ні душі довкруг нема.
Лиш ти. Як перст. Один в кімнаті
і п'ятий не знайдеш куток
за маячнею, бо по хаті
птахи літають пелехаті
мов душі, тугою протяті
коли життя нерозпочаті
перепиняють лячний крок.

* * *

Кому жити, а кому не жити —
тільки серце трудити своє.
Не шукай дороги, посполитий,
тішся тою, що Господь дає.
Бо живі не обирають щастя,
але горе обирає нас.
Дякую, мій Боже, за напасті.
Хай пробуде славен віщий глас,
що не дав нам тиші кам'яної,
кам'яного спокою не дав,
але поділивши нас надвоє
єдинитися зобов'язав.
Через смерть вертай до існування,
через муку до блаженства йди
віща повинь самопочезання
донесе нас в весі й городи.

* * *

Неначе гуси, відлітають роки
і спогади. Ні шурхоту, ні крику,
і тільки голубий повнявий жаль

волочиться услід. І лячне сонце
ховається за чорними борами.
Осклілий день, кінця ані початку
не знаючи, спинився в вижиданні,
аби збагнути – це ява чи сон.
А спогади біжать, а довгі роки
спливають, наче гуси в високості,
а той, на белебні, напризволяще
покинутий – за поглядом подався
услід, бо потерпає, що відстане
і згубиться в пустелі...

* * *

А ти все мовчиш і мовчиш і мовчиш.
Ні вістки про тебе, ні чутки, ні гадки,
все так би, неначе життю ані вадки
(знова, нарікаєш? Їй-богу, облиш).
Утішся – недолею. Тим себе тіш,
що більше не буде ні стежки, ні кладки,
що ти припочаток усіх припочатків
(знова нарікаєш? Не треба, облиш!).
Це злигодні довгі, а буде ще гірш,
ІОці роздуми чорні, ці корчі, ці крадки,
ці несусвітенні дива і загадки.
(Та цур твоїм докорам. Досить. Облиш).

Ярій же, як свічка, згорьований вірш,
беруть нас чорти і почвари і лядки,
від щастя від трясця втікай без оглядки,
бо буде ще гірше, і гірше, і гірш.
Навіщо ж ти Господа-Бога гнівиш?
Хіба? Та ж за Бога – ніякої згадки.
Пограй самотою із горем у ладки
і з тим накеровуй крило до узвиш.
Хоч ти все мовчиш і мовчиш і мовчиш,
хоч досі од тебе ні вістки, ні гадки,
ані тобі пам'яті, брате мій, братку —
гріши, як грішив. І гріши, як грішиш.

* * *

Одна червона скеля,
а друга скеля – чорна,
і корчиться між ними
горизонтальний крик,
по вижовклій пустелі
змія повзе проворна
і висуває хтивий
роздвоєний язик.
Глухі судоми болю
посовгнулись, як брили,
їх рунтають оргазми

ізвмплених бажань.
Пізнай свою недолю,
як тіні оступили.
Гниє життя. Міязми
його хлипкі, як хлань
напівпомітних жестів
і корчів непомітних
і довжених агоній
і витерплих терпінь.
Ані ганьби, ні честі
між чорних пащ неситих,
підпалені комоні
згубили власну тінь.
Одна червона скеля.
А друга скеля – чорна.
Над ними сизь небесна,
уся, як смерть, бліда.
Усесвіту пустеля
небавом нас огорне,
і мертва не воскресне
всемолода біда.

ПАРАЛЕЛЬНІ РЕДАКЦІЇ «ПАЛІМПСЕСТІВ»

* * *

Звелася длань Господня
і кетяг піднесла
над зорі великодні
без ліку і числа.
Ця синь зазолотіла,
це золото сумне,
півравши душу з тіла,
об'яснили мене.
Зима. І сніг. І вітер.
Співучий хрипне дріт,
а Бог вам сльози витер
щоб чудували світ
Не бачить і не чує
Господь нас – ані-ні,
і кругло кров шумує,
пролита в чужині.
Це мерехтіння Бога
убралось в паморозь.
Як болю світового
це гроно обпилось:
на кроки вартового

життя нам важить хтось.
Так яро понад синню
так кругло ронить кров
Господньому волінню
то благісний покров.
Голосить снігавиця
співучий хрипне дріт,
а світ нехай святиться,
нехай святиться світ.

* * *

А

У порожній кімнаті
біла, ніби стіна,
притомившись чекати,
спить самотня жона.
Геть зробилась недужа —
вісімнадцятий день
ані вістки од мужа,
ані-ані телень.
Мій соколе, на кого
ти мене полишив
проти ворога злого,

проти жальних огнів,
проти відьми-притуги
при дрібних діточках:
ні дружини ні друга
тільки морок і жах.
Ще ж на тебе не встигла
надивитись жона:
Донн Лігта застигла
в синій проймі вікна.
Мій соколе обтятий,
в ту гостину, де ти,
ні людей напитати,
ні дороги знайти.
Наїжачились тіні,
дзвонять німби ікон,
і росте голосіння
з-за соснових ослон.
За тобою, коханий,
очі видивила,
ніби кінь на аркані,
світ стає дубала.

* * *

Б

У порожній кімнаті
біла, ніби стіна,
притомившись чекати,
спить самотня жона.
Геть зробилась недужа:
сто п'ятнадцятий день
ані чутки від мужа,
ані-ані телень.
Мій соколе обтятий,
в ту гостину, де ти,
ні тропи нажитати,
ні дороги знайти.
Серце вірити хоче:
ти був справді. Ні, ні —
не привидівся зночі,
не приснився мені.
Серце вірити мусить:
наші – вернуть літа,
з серця тугу обтрусить
мить єднання свята.
Відмолодить, осяє

і в вогонь поведе...
Як мана сновигає,
ніби мертвого жде.

* * *

Посоловів од співу сад
од солов'їв і од надсад,
і від самотньої свічі,
і від тяжких зірок вночі.
Від саду місяць горовий
не в силі одвести брови.
Як вщухле світло, сяють вишні
опонічні. Допіру лив
високий дощ. І всі невтішні
мої передуми будив.
Я двері прочинив з веранди,
де кострубатий вертоград
отак незграбно і невлад
пильнує перший сон троянди.
Свіча затріпотіла – й світло,
мов голуба, пустила в лет
там, де настурція розквітла
барвистий почала бенкет.
Диміють ружі. З того раю
радів я, згублений в світах

коли по звомплених зірках
сам і смеркаю і світаю,
і світло випурхнуло птахом
і розплатало два крила
над білим сном під чорним дахом
і первопрорістю зела.

Вглядайся в ніч – у два світання
в ці потривожені вогні,
нехай душа на однині
своє спізнає чудування.

Не знай, коли вона розпукла,
не стеж, як листя облетить.

Бо є святе невміння жить —
для радості і для доуки,
і світло, як вода з криниці,
на віти порснуло пругкі,
де, як видіння полохкі,
стрибали золоті жар-птиці.

* * *

Сумні і сині, наче птиці,
без сонця, простору і крил,
вони тремтять, неначе шпиці
од колісниці, і щосил
на тебе насягають ніби —

то просовгом, а то крильми,
чекай знадливої погиби
чи відступися чи пійми.

* * *

Нерозпізнанне місто дороге
відкрилося колючим скалком щастя
незвіданого. Всі твої напасти
обсіли серце, чорне і туге.

* * *

Неначе стріли, випущені в безліт,
згубилися між обидвох країв,
проваджені не силою тятив,
а спогадом про образи почезлі,
так душі наші: о порі вагань,
під щемний спів земного притягання
спішають у тишу, в безвість, у смеркання,
де Бог тримає всепрощенну длань.
Так прозначились криволети птиць,
що, знявшись д'горі, засягають паді,
де зірка задивляється в свічаддя

своїх озер, колодязів, криниць.

* * *

А

Ти десь живеш на призабутім березі
моїх усохлих пам'ятей. Блукаєш
пустелею моїх пожухлих щасть,
зчорніла від скорботи і від гніву.
Як страшно не стрічатися з тобою,
ще тяжче – стрітися!
Як часто я тебе
зову крізь сон, щоб душу натрудити
повік незбутнім молодим гріхом.
Ти є в мені. І так пробудеш вічно,
моя свічо пекельна. У біді,
вже напівмертвий, я в тобі єдиній
собі вертаю певність, що, живий,
і жив, і житиму, щоб пам'ятати
нещастя щасть і злигоднів розкоші
і молодість ізвомплєну свою,
моя любове згублена!
Тобою
я запізнав той необачний шлях

самодолання стомного. Тобою
я знищив час. Тобою завше плину,
вертаючись в витоки, аби гирл
цуратися довіку (все так само:
все по одній тяжкій моїй дорозі,
де втрачено початки і кінці).
...зайди за грань. Нам надто тяжко жити
непевністю. Межи. Напівступою,
коли занесений замéжний крок
замислився і скляк. Напівбажання
на півваганні втяте. Гони днів
ховаються за пагорбом терпіння
і невидимі. Що, коли б той край
пізнав дробинність нашу? Що б то стало —
горі горою бути? Що б то нам
посовгнути ці межигони часу,
пасматі межигони живоття,
ці бурі пристрастей, коли дороги
раптово окошилися на нас.
А спробуй засягнути до крайчасу,
за прапервні, і все почати знов
первослідом! О що б то нам пряміти,
вертаючись у смерть! О, що б то йти
узбіччям долі в верхогір'я крику,
яким прорвався долі першотвір
і збував певність німоти і тліну?
О ті нестерпні виходи за грань
привсюдності! О ті наломи ляку
та неситима згага самовтечі,

жага згоряння, спалення, авто—
дафе. Та паморозь терпінь
і вічна недокінченість дерзання,
рух руху руху. Те безмежжя сил,
розбурханих од молодого болю,
ті парури зусиль, та виднота
себявляння, та оглухла прірва
обрушення і заступання за
видиму смерть, аби тороси муки
ліпили лоно пам'яті. Це ти,
непевносте? Оце ти є дороге,
котра прожогом навертає нас
попід дашок примирливих скорбот?
Як ти заходиш – мигдалевоока —
і, деспотичні сіючи підбори,
затягуєш круг мене смертний зашморг
любіві, начування і жалю.
І ось – воно! Неначе стовп пекельний,
бмене із себе викликаєш, надиш
забутим, згубленим, далеким, карим
і золотим. Дозволь мені лишитись
у цьому горі віщому. Дозволь
наблизитися ближче, щоб утрачене
згубити під омирення хрестом.
А ти стоїш. І закут мій грубезний
у сто дверей зарипав. І вітри
мою полощать душу. Страх як тяжко
удруге розминутися мені,
аби вже не стрічатися. А надто —

так необачно стрінутись і вже
повік не розминутися. Даруй,
даруй мені оцю миттєву тишу,
зникнеме забуття і самоту
щоб спекатися чар самонавернень
і самонапливів. І самоту.

О дай мені уникнутись притьмом.
Та – задарма. Дорога не вертає,
а котиться назад. Спогадуй, серце.
І на крилі – на зраненім – брини!

* * *

Б

Ти десь живеш на призабутім березі
моїх усохлих пам'ятей. Блукаєш
пустелею моїх змарнілих щасть,
зчорніла від скорботи і від гніву.
Як часто нам трапляється з тобою
здибатися! Як часто я тебе
зову крізь сон, щоб душу натрудити
повік незбутним молодим гріхом.
На кожному мурі проступає рить
журби твоєї. Де не гляну – докір

сльози твоєї. Мовчазна й сувора,
у мрамурі непам'яті, – зориш
крізь мене в вічність – і мене не бачиш,
на мене ані ока не зведеш.

Ти є в мені. І так пробудеш вічно,
моя свічо пекельна. У біді,
вже напівмертвий, я в тобі єдиній
собі вертаю певність, що живий
і жив, і житиму, щоб пам'ятати
нещастя щастя і злигоднів розкоші
як молодість утрачену свою,
жоно моя загублена. Тобою
я запізнав тяжкий смертельний гріх
самоутрати-знищення. Тобою
я знищив час. Тобою завше плину
вертаючись в витoki, аби гирл
цуратися довіку (все так само —
все по одній безрадісній дорозі,
де втрачено початки і кінці).

Я спав. І рвався сон. І миготіли
видіння – мов черга ясних озер,
на тихих плесах плавала лебідка,
шукала селезня – в ясній воді.

А гай гудів – і небо видивляв
і надив, надив кронами рухкими.
Сідай на воду, селезню! Та марно:
п'янила синь. І скалок сонця пік.
І марне: вертикальна ця пустеля
розлук ятрила душу, деренчали

окляклі, наче металеві, дні.
А скалок сонця вогнив хорі груди.
Я здумано живу і не зберуся
натішитися злагодою ночі
і забуття. Неначе стовп пекельний
мене ти з себе викликаєш, надиш
забутим, згубленим, далеким, чорним
і дорогим. Куди ж мене зовеш,
куди й пощо? Дозволь мені лишитись
у цьому горі віщому. Дозволь
лишитися у горі, щоб утрачене
явити під омирення хрестом.
А ти стоїш. У сни мої заходиш —
й сніги в мені пускаються, й вітри
мою полощать душу. Надто тяжко
удруге розминутися мені,
аби вже не стрічатися. Даруй
даруй мені всепроминальну тишу,
зникومه забуття – і самоту,
котра не прагне молодих повернень,
а вергне в штольню, в темінь почезань.
О дай мені – у добрий час – відмерти!
І задарма. Дорога не вертає,
а котиться назад. Пірни туди,
ізвідки вже не вплинеш до скону.
Спогадуй, серце. Самопроминай.

Ще кілька літ – і увірветься в'язь.
Забутий світ увійде в сни диточі,
і всі назнаменовання пророчі
захочуть окошитися на нас.
Червона барка випливе з імли
тяжкою безголосою бідою.
Не дляйся, враз пускайся за водою,
допоки в душу зашпори зайшли.
Дзьобатий сірий фенікс у човні —
це Той, кому ти кластимеш поклони,
аби похмурі прийняли затони
тебе як гостя на довічні дні.
Блажен, кому немає вороття,
кого вже хвиля пойняла студена.
Пади і пий із річки небуття,
у смерть свої розкидавши рамена.
А все тоте, що виснив у житті —
як рить, проб'ється на плиті могильній.
Бо ти еси тепер довіку вільний —
як сирота – в своєму всебутті.

* * *

Як лев, що причаївся в хащах присмерку
заки й зблудив, отак од мене обрїй
відбіг, залїгши в сїяїних шпарах спогаду
минушини чи то будучини.

Сичить змїїним нашептом годинник,
обрушуються храми, щойно зведені,
ї лагідно, підмиті течією,
фатянівські біліють кістяки.

Вовтузяться у чорних кронах сосон
чернечі сні, так довго нарікаючи,
все ждуть – не діждуть лиць своїх оновлених
ї молитовно складених пучок.

І втративши надїю, повертаються
з тяжкого сну і в напівсонне дляння
тремкого сподівання: дивен світ,
що був на них прелюто окошився,
за ними з свого белебня зорить.

* * *

Прощайте ви, тюремні мури,
дві двері, грачене вікно

і ти, мовчазний і понурий
мій столе, й ти, вільготне дно
ночей тюремних. Прощавайте.
Коло Тенара – мерехтить.
Нічні сонця – мені світайте
<бодай і на коротку мить.
Не шкодуватиму за вами
коли й не стрінемося. Дарма.
Бо рай порізано ярами
Масна рілля. Масна п'ятьма.
Я тут спізнав, що над віками
і Бог померлих береже.
Рай переорано ярами
там пекло розкошує вже.>
Там – гамір. Стіл. І чай. І друзі.
Махорки приязна дільба.
І днина на вечірнім прюзі
і вбогі радощі...

* * *

Ще вруняться кручі дніпрові могуті,
ще річки синіє збурунена гладь,
та вже забігає, вперед забігає
твій день, твій останній, попереду – падь.
Ще в зелені роки, ще небо глибоке

ще дівчина кожна, мов річка, пливе
та вже закінчилися прекрасні мороки,
твій човен самотній без весел пливе.
Сичать пароплави, гудуть паровози
і аероплани видовжують слід
чіпляйся за кручу, як яблуня біла
чіпляйся за небо, як яблуні цвіт.
Дорога дороги, долина долини
надія надії урвалась – і край.
Прощай, Україно, моя Україно,
чужа Україно, щаслива бувай.

* * *

Ще вруняться горді Славутіві кручі
ще синіє річки збурунена гладь,
та вже проминає, навік проминає
твій час, твій останній, попереду – падь.
Ще небо глибоке і сонце високе,
аж серце замало грудей не пірве,
та вже закінчилися прекрасні мороки,
бо передчування у безвість зове.
Розкрилені висі твої пронеслися
попереду – прірва – і ока не мруж,
ледь-ледь нагодився – і вже заподівся
старий побратим твій, товариш і муж.

Ще дибляться д'горі піднесені кручі,
та глянь, у ногах обривається світ,
чіпляйся за кручу, як терен колючий,
чіпляйся за небо, як яблуні цвіт.
За обрієм обрій, за далями – далі,
допоки напруглий не відметься світ,
і гробнуть тополі в тягучій печалі,
прощайте, обличчя! Кохані, привіт.
Бо вже ослонився безокрай чужинний,
кучериться щедро багрянний розмай,
прощай, Україно, моя Україно,
кохана Вкраїно, щаслива бувай.

* * *

Наснилося, з розлуки наверхлося,
тепер збагни – де сон, а де ява!
Снігами тіла слалося волосся,
ромашкою біліла голова.
І так пливли ми – без човна, без весел
лиш колотилась полохко вода.
– Чого ж бо ти смутна?
– А ти, мой, чом невесел?
І хмари йшли – як марних літ орда.

СНОВИДІННЯ Є.С

I

І то була мені досада:
пливла розгониста, туга
сліпучо-біла автострада
неначе линва циркова,
що над усесвіту проваллям
свої напитує права,
і ні початку, ні кінця
тій гілці простору, що родить
тугі оранжові серця.
В пітьмі – такій, хоч в око стрель —
там джереловий голос бродить
вишневий, мов віолончель.
Полощеться сорочка біла —
од начувань, не од вітрів —
душа займається зболіла.
Бо унизу – як лезо рів
зі спиртом вод. Та Бог боронить
зухвальця, поки ніч супонить
лють зизооких вечорів.

25.7.1972

2

Ту келію, котра над морем
(гуде басове жалюзі).
Ми смертній віддані жазі
очима нетерпляче борем.
А за вікном – крізь чадний гуд,
крізь пугача лилові крики
брече твій рідний, без'язикий
твій недорікуватий люд.
Пустеля. Спогади. І дух
морських лагун і риболовлі
такий театр на безголов'ї —
аж пір'я сиплеться, аж пух!
Гуде басове жалюзі,
йде репетиція страждання.
Душе, даремні хвилювання,
бо меркне мертвий кін. Чекання.
і досвіт сонця наразі
немов божественне наслання.

25.7.1972

3

Наснилося, з розлуки наверхлося
з морозу склякло, з туги аж лящить:
над Прип'яттю світання зайнялося
і серед плес човен палахкотить,
неначе серце на рентгенограмі
ізосліпу вовтузиться мале.

4

Немов стріла, що випущена в безліт,
згубилася між обидвох країв,
моя душа, ледь виснажився гнів,
намарне кличе жалощі почезлі
і взята в розпач прагне приостанку
підвести погляд – там де хмар громаддя
облегшене дощем, зорить в свічаддя
своїх ставків, озер, морів, криниць.

Ці сосни, вбрані в синій-синій іній
на взгір'я збігли і завмерли —
мерехтом
чи то цвинтарним ачи межисвітнім —
мені відкрили візерунки душ.
Просвітлі, змертвихвсталі, вертикальні,
вони – одне високе чудування,
що їх тримає в світі – розпрозорені
відкритістю і щедрим всепрозрінням,
мені цей березень подарував
– мов подарунок – березня дари.
Богорожденні, стали і святять,
і світяться, і світять, і мене
запалюють своїм огнем жертвним
всенепогасним і тонким, як крига
цих березневих і співучих криг.
Так мудро розлягається сосна,
що виросла на самоті державній.
Чи не оце малюнок твій, прадавне,
і чи не це вся правда, не вона?
О так рости – посеред чотирьох
вітрів – відкрито, весело, довільно,
така ж і пісня, молода й весільна,
аби впевнитись, що вона всесильна,

бо сонцю і сосні є світ на двох.

* * *

Самого спогаду на дні,
як зірка у криниці,
вона з'являється мені
і світить і святиться.
З імлі, із глибу забуття,
з великої розлуки
вертає ніби з пражиття
і ламле білі руки:
такий же гожий білий світ,
біл-світ такий же гожий,
а тут лиш мури і граніт,
<паркани й огорожі>.

* * *

Сьогодні – нарешті! – літак відлітає,
і вже – від землі відірветься літак,
але й з-поза хмар небезпека чигає,
то ледь відстає, то вперед забігає —
і глипає лячно і в оці тримає,

отож начувайся: рушаємо вспак.
Таксі. Шурхотіння. Пронозистий вітер,
дорога, урубана в обрій мечем,
тих ієратичних назначених літер
нервовий скоропис, як йой! над плечем.
Пронозистий вітер. Таксі. Шурхотіння.
Суремить Ірена мовчанням очей,
аж ось воно вміння, аж ось воно вміння
відчути біду всезусиллям плечей.
І мжичка. Відлига. Сльота. Чорнотали.
Як боляче нітється стомлений сніг!
Щона́дбіг – провали. Щонадлет – провали.
І ніде бо долу торкатися ніг.
Аж скрикує вулиця – б'ється і в'ється,
як зашморг, як зашморг твого всекінця,
і всезалишається, всезостається,
зі сліду зі твого ніяк не зіб'ється,
а все басамамом веде і ведеться
і серце ведуть копійчані сонця.
Пронозистий вітер. Таксі. Шурхотіння.
Заплакані вікна. Всевікна твої.
Піддайся струмінням. Всесамострумінням.
Піддайся ціпильній, як біль, течії.
Таксі. Шурхотіння. Заплакані вікна.
Довкола – все голо. Спіши і біжи.
А день наче лист пережовклий приникне
до шиби, до диби, і в горлі аж згіркне.
Держи своє серце. Під горлом держи.
Згадаєш відльоти – всю душу ошпарити.

Суремить Ірена. Мовчить Вячеслав.
Той спогад як подим пожарищ. Товариш
імярек чатує: всі шпари заткав.
Товариш. Як спогад пожарищ – той спогад.
Колюча жорства – деренчать камінці.
Дорога в провалля. В провалля дорога.
Середина пекла. Розбіглись кінці,
між них протискайся. Всю душу випростуй.
Тож бгай свою душу. Зібгай. Не розпростуй
на кульку розтоплену – в краплю – зібгай.
Хтось третій, четвертий, і п'ятий і шостий
очима оббухла земля – через край.
Хтось третій, четвертий, і п'ятий і шостий
о їх міріади – буравлять твій путь.
Безвухий бездухий безбровий безкостий,
як ангол всеокий – ті ж очі печуть!
ось третій, четвертий, і п'ятий, і сотий,
о їх міріади – буравлять тебе.
Вокзал. Коридори, німі як комплоти,
а небо – в проривах – як біль голубе.
Тебе це покликало небо. Тебе.
Тож в небо провалля, в бездоння, в бездолий
нагірній, невірний, утрачений рай,
всебідий, всегнівний, всещедрий, всеголий.
А що під крилом твоїм? Кара – карай.
У небо у надвищ у стужу прелюту
до сонця, Ікаре, ти, рабе, розкриль,
здобудеш, як ліки, нестерпну покуту
розпалиш, як горно, свій витвердлий біль.

Оце ти, оце ти, бідо білокоосто,
оце ти, оце ти, добо начувань,
і другий і третій і п'ятий і шостий —
як вісник як злісний як янгол карань.
Ламка і витка всеспадна вседорога,
дорога до Бога – ламка і витка,
коли нас долає, поймає знемога,
вривається пісня – і віща й щемка.
О царство півсерць, півнадій, півпричалів,
півзамірів царство, півзмаг і півдуш.
Скрегоче в металі, регоче в металі,
збираючи мертвих, як листя папуш.
Розтанути б, згинути б, геть розчинитись,
розпасти на атоми. Розпорошись!
На порох на порух на морох. Згубитись
в огні всепроміння. Йде час твій. Держись.
Той аеропорт, ніби чорт на весіллі,
гуркоче, скрегоче, заводить оркан.
Це сімдесят перший. Це чорна неділя.
Це зашморг. Це даждь'мо. Це вибір. Це бран.
Пали мене, пале, і ваб мене, вабо,
тужи мене, туго, додолу сягай,
недоле. А зорі чіпкі, наче краби,
прощайся із ними. Прости і прощай.
Востанне, дарабо, востанне, дарабо,
вищить твоя хвища і вабить за край.

Осики лист карозелений
на жальнім вітрі шерхотить.
Ще досвіток. Вітчизна спить,
стенувся в'язень коло мене
і моторошно так гарчить.
І мертве світло. Тінь пасмата
чи то провидця ачи ката
навскіс – на ліжка, бильця, на
підлогу – нікого позвати
на допомогу. Треба ждати,
але чортзна кого, чортзна —
для чого. Брудно-жовте сниво
у бовтанці палати під
турбот криївкою. Злостиво
шепоче думка: чи не диво
оцей людський нелюбий рід,
окритий сном. В вікні сліпому
ледь-ледь займається зоря,
куток читає псалтиря,
та не дібрати слів нікому —
в осиці жевріє зоря.

* * *

Вечірнє сонце соснами погасне,
мине, як птах, і край зорі згорить,
і ти збагнеш раптово, що то жить
(нема – майбутнього, а є – сучасне).
І ще збагнеш, що пагорбом земним
здіймається маленьке ліжко сина,
яким і довікує Україна
своїм холодним полум'ям чудним,
де на сліпучу вимерзлу блакить
наліг оранж вологий п'ятипалий,
а ми кохали те, що пам'ятали,
а пам'ятаєм, доки нам щемить;
вечірнє сонце, в соснах відхололе,
на жердці шмаття вимерзлого спаш,
і сльози (наливаються в очах)
і помаранчі (як дівчата голі).

All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the publisher except for the use of brief quotations in a book review.

**«Strelbytskyy
Multimedia Publishing»**

Saksaganskogo str., 58, office 8
Kiev, Ukraine, 01033

tel. +38044 331-06-20
e-mail: dmytro.strelb@gmail.com

Все права защищены. Эта книга или любая ее часть не может быть воспроизведена или использована любым другим способом без письменного разрешения издателя исключая использование цитат из книг или иного способа предусмотренного законодательством.

**«Мультимедийное
издательство Стрельбицкого»**

ул. Саксаганского, 58, оф.8
Киев, Украина, 01033

тел. +38044 331-06-20
e-mail: dmytro.strelb@gmail.com

**Электронная книга издана
«Мультимедийным издательством Стрельбицкого»**

С нашими изданиями электронных книг и аудиокниг вы можете познакомиться на сайтах:
www.strelbooks.com **www.audio-book.com.ua**

Желаем приятного чтения!
Свои замечания и предложения направляйте на e-mail: dmytro.strelb@gmail.com

**Эта книга охраняется авторским правом
Copyright © 2015
«Мультимедийное издательство Стрельбицкого»**